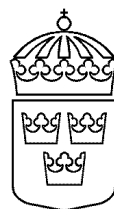

Riksdagens protokoll 1997/98:87

Torsdagen den 26 mars

Kl. 12.00 – 18.53

Protokoll
1997/98:87

1 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Förslag från Europeiska kommissionen angående viss följdlagstiftning med anledning av valutaunionen *KOM (97) 725*

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1997/98:121 till näringsutskottet

3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 25 mars

FiU14 Statliga betalningar

Mom. 1 (användningen av kontokort i staten)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, v, mp, kd)

Votering:

157 för utskottet

134 för res. 1

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 21 c

För res. 1: 69 m, 20 fp, 19 v, 15 mp, 11 kd

Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 6 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU15 Vissa bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor

Mom. 1 (folkbörs)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

272 för utskottet

19 för res. 1

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 69 m, 21 c, 21 fp, 15 mp, 10 kd

För res. 1: 19 v

Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 2 (försäljning av statliga företag)

Utskottets hemställan med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 3 (m, fp, kd)

Votering:

172 för utskottet

101 för res. 3

19 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 20 c, 1 v, 15 mp

För res. 3: 69 m, 21 fp, 11 kd

Avstod: 18 v, 1 mp

Frånvarande: 25 s, 11 m, 7 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 6 (transfereringstiderna i betalningssystemen)

1. utskottet

2. res. 6 (v)

Votering:

271 för utskottet

21 för res. 6

1 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 69 m, 21 c, 21 fp, 15 mp, 11 kd

För res. 6: 2 s, 19 v

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 8 (konkurrensen på bankmarknaden)

Yrkanden:

1. utskottet

2. mot. Fi713 (fp)

Votering:
256 för utskottet
37 för mot.
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 135 s, 69 m, 21 c, 20 fp, 11 kd
För mot.: 1 s, 1 fp, 19 v, 16 mp
Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 9 (kollektiva hemförsäkringar)

1. utskottet
2. res. 9 (m, c, fp, mp, kd)

Votering:

157 för utskottet
135 för res. 9
1 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 2 c, 19 v
För res. 9: 69 m, 19 c, 21 fp, 15 mp, 11 kd
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd
Sivert Carlsson (c) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU16 Statliga spel

Mom. 1 (överlåtelse av AB Tipstjänst till föreningslivet)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

221 för utskottet
69 för res. 1
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 21 c, 21 fp, 19 v, 16 mp, 10 kd
För res. 1: 69 m
Frånvarande: 27 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 5 kd

Mom. 3 (fördelning av överskott från det statliga spelbolaget)

1. utskottet
2. res. 3 (c, fp, kd)
3. res. 4 (v)

Prot. 1997/98:87

26 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1997/98:87
26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Förberedande votering:
57 för res. 3
19 för res. 4
217 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Huvudvotering:
149 för utskottet
53 för res. 3
91 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 135 s, 14 mp
För res. 3: 21 c, 21 fp, 11 kd
Avstod: 1 s, 69 m, 19 v, 2 mp
Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU21 Tullsamarbetsavtal med Slovakien

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU14 Allmän kamerövervakning

Mom. 1 (avslag på propositionen, m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

237 för utskottet

38 för res. 1

16 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 66 m, 21 c, 3 v, 11 kd

För res. 1: 21 fp, 16 v, 1 mp

Avstod: 1 m, 15 mp

Frånvarande: 25 s, 13 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Hanna Zetterberg (v) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Marianne Samuelsson (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Mom. 2 (kravet på tillstånd för kameraövervakning i butikslokaler)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

3. res. 2 (mp)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 3 med acklamation.

Huvudvotering:
178 för utskottet
69 för res. 3
46 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 21 c, 8 fp, 2 v, 11 kd
För res. 3: 69 m
Avstod: 13 fp, 17 v, 16 mp
Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 4 (undantag från upplysningsplikten)

1. utskottet
2. res. 4 (fp, mp)
Votering:
237 för utskottet
55 för res. 4
1 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 68 m, 21 c, 11 kd
För res. 4: 20 fp, 19 v, 16 mp
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 24 s, 12 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU16 Särskild utlänningskontroll

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU16 Immaterialrättsliga frågor

Mom. 1 (kostnaderna för patentansökning)

1. utskottet
2. res. 1 (m, c, mp)
Votering:
186 för utskottet
106 för res. 1
2 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 20 fp, 19 v, 11 kd
För res. 1: 69 m, 21 c, 16 mp
Avstod: 1 s, 1 fp
Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd
Ann-Marie Fagerström (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men marketsrats ha avstått från att rösta.

Prot. 1997/98:87
26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1997/98:87
26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 4 (patent på biotekniska uppfinningar)

1. utskottet
2. res. 3 (c, v, mp)

Votering:

230 för utskottet

56 för res. 3

7 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 69 m, 20 fp, 4 kd

För res. 3: 21 c, 19 v, 16 mp

Avstod: 7 kd

Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 c, 6 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 12 (programformat)

1. utskottet
2. res. 6 (c, fp, mp)

Votering:

235 för utskottet

58 för res. 6

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 69 m, 1 fp, 18 v, 11 kd

För res. 6: 21 c, 20 fp, 1 v, 16 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 14 (skyddet för immateriella rättigheter)

1. utskottet
2. res. 7 (m, c, fp)

Votering:

177 för utskottet

113 för res. 7

3 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 1 m, 19 v, 16 mp, 5 kd

För res. 7: 68 m, 21 c, 21 fp, 3 kd

Avstod: 3 kd

Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Lu17 Godtrosförvärv

1. utskottet
2. res. (mp)

Votering:
276 för utskottet
16 för res.
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 68 m, 20 c, 21 fp, 19 v, 11 kd
För res.: 16 mp
Frånvarande: 24 s, 12 m, 7 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:87
26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

LU18 Finansiell leasing av lös egendom

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU20 Ändringar i lagen om personlig skyddsutrustning för privat bruk m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU10 Vissa lokalfrågor m.m.

Mom. 3 (flyttning av beslut om stöd till icke-statliga kulturlokaler)

1. utskottet
2. res. 2 (mp)

Votering:
277 för utskottet
16 för res. 2

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 69 m, 21 c, 21 fp, 18 v, 11 kd

För res. 2: 16 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU11 Radio och TV

Mom. 1 (frågan om förändring av public service-uppdraget)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:
225 för utskottet
69 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 21 c, 21 fp, 19 v, 16 mp, 11 kd

För res. 1: 69 m

Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

*Mom. 2 (public service-företagens uppdrag i relation till företagens inter-
na publikmål)*

1. utskottet
2. res. 2 (m, fp, mp, kd)

Votering:

177 för utskottet

117 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 21 c, 19 v

För res. 2: 69 m, 21 fp, 16 mp, 11 kd

Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

*Mom. 4 (åtgärdsprogram för ökad tillgång till och ökad delaktighet i
medieutbudet)*

1. utskottet
2. res. 3 (v)

Votering:

195 för utskottet

19 för res. 3

79 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 5 m, 21 c, 21 fp, 11 kd

För res. 3: 19 v

Avstod: 63 m, 16 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 11 (en fortsatt utveckling av SVT:s regionala nyhetsförmedling)

1. utskottet
2. res. 8 (c)

Votering:

254 för utskottet

22 för res. 8

17 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 67 m, 21 fp, 19 v, 11 kd

För res. 8: 21 c, 1 mp

Avstod: 2 m, 15 mp

Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 17 (betal-TV-kanaler i SVT)

1. utskottet
2. res. 11 (m, fp)

Votering:
203 för utskottet
90 för res. 11
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 21 c, 19 v, 15 mp, 11 kd
För res. 11: 68 m, 21 fp, 1 mp
Frånvarande: 24 s, 12 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:87
26 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 18 (politikerkanaler i radio och TV)

1. utskottet
2. res. 12 (mp)
Votering:
259 för utskottet
17 för res. 12
16 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 68 m, 19 c, 20 fp, 3 v, 1 mp, 11 kd
För res. 12: 2 c, 1 fp, 14 mp
Avstod: 16 v
Frånvarande: 24 s, 12 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Tredje vice talmannen meddelade att samtliga ärenden på dagens föredragningslista skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

4 § Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklingssamarbete

*Fattigdoms-
bekämpning i Sveriges
utvecklingssamarbete*

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU9
Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklingssamarbete
(skr. 1996/97:169)

Anf. 1 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Den här regeringsskrivelsen är faktiskt ett riktigt bra dokument. Den tar upp en mycket viktig fråga, nämligen fattigdomen i världen.

Det är över en miljard människor som somnar hungrande. Det är någonting som vi inte beständigt kan tillåta att det existerar. Vi måste bidra till att skapa förutsättningar för de fattiga länderna att själva ta sig ur sin fattigdom. Vi vet också av erfarenhet att detta är fullt möjligt.

Fattigdomens utrotande har vi från moderat sida haft som övergripande mål för vår biståndspolitik i ganska många år vid det här laget. Världsbanken har också drivit fattigdomsutrotandet som en av de viktigaste frågorna. Den skrivelse som nu ligger på vårt bord visar att regeringen också har vaknat för de här frågorna, och det är alldeles utmärkt.

Grunden för att avskaffa fattigdomen är en hållbar tillväxt. Det framgår också av den skrivelse som vi har fått från regeringen. Därmed är den gamla diskussionen om huruvida tillväxt är nödvändig eller inte sannolikt avklarad i riksdagsdebatterna.

Man kan se att det på 20–30 år är fullt möjligt att avskaffa fattigdomen. Stillahavsasien har visat detta, även om man nu har ett tillfälligt uppehåll. Asien är på god väg ur fattigdomen. De har en tillväxt som visserligen inte är säker och stabil, men som ändå inger betydande hopp. Stora delar av Latinamerika har sedan de öppnade sina ekonomier blivit magneter för internationellt kapital för investeringar.

Problemet är Afrika. Vi kommer senare under den här perioden att diskutera de speciella Afrikaproblemen. Här finns tre grunder för fattigdomen:

1. slavhandeln, där Sverige var en aktiv part
2. kolonialismen
3. socialismen, där Sverige också har varit en aktiv part.

Tillväxten kräver frihandel. Med tanke på att u-ländernas handel är tio gånger större än biståndet är frihandeln grundläggande för att man skall få den tillväxt som kan avskaffa fattigdomen. Det kräver naturligtvis att vi är mycket noggranna med att undvika klausuler för att skydda egna industrier mot konkurrens. Sådant är skadligt både för de egna västerländska länderna och för u-ländernas möjlighet att få i gång sin produktion.

Viktigt för tillväxten är naturligtvis också det som vi har talat om längre än någon annan, nämligen respekten för mänskliga rättigheter, för demokrati och för jämlikhet. Det är nödvändigt med ett fungerande rätts-samhälle, där avtal hålls så att handeln kan ske på klara premisser.

Det är nödvändigt med marknadsekonomi. Det kan man se världen över. Marknadsekonomin seger behöver knappast diskuteras. Men marknadsekonomin behöver stärkas i väldigt många av dessa länder, inte minst marknadsekonomin institutioner.

Man måste också skapa bra investeringsklimat, inte minst med tanke på att de investeringar som görs i de här länderna i botten i regel handlar om pensionspengar från västvärlden.

När man skall avskaffa fattigdomen är det naturligtvis viktigt att göra det effektivt. När man skall göra det effektivt är det nödvändigt att kunna mäta vad man gör, att inte bara tala om hur mycket pengar man betalar ut, utan tala om hur många flickor som får en grundläggande utbildning, hur många hushåll som får rent vatten. Världsbanken är en av många institutioner som testat den här typen av målsättningar. Dem bör vi ta till oss i det framtida arbetet.

Det krävs också, när vi nu effektivt skall utrota fattigdomen, att vi samarbetar bättre än vi gör nu. Det är många aktörer ute på det här fältet, och de samordningsvinster man kan göra är med all sannolikhet mycket stora. Först och främst måste vi alldeles självklart samverka med utvecklingsländerna i ett partnerskap, men ett partnerskap som innebär ansvar,

krav och vad man internationellt kallar *performance* för att man skall ge det budgetstöd som många gånger kan behövas. Det behövs samarbete med de övriga nordiska länderna, med EU, med FN-organen och med Bretton Woods-institutionerna. Det här är rörigt och det är ineffektivt. Jag tror att det är utomordentligt angeläget att vi försöker finna någon form av organisation där man kan optimera insatserna och var och en specialiserar sig på sina insatser.

Skuldavskrivningar är ett viktigt sätt att avskaffa fattigdomen. Det är det bästa sättet på vilket man kan låta en ny utvecklingsvänlig regim slippa bära bördorna från en gammal korrupt eller utvecklingsfientlig regering. Men man måste samtidigt vara vaksam. Jag menar inte att man med skuldavskrivningar skall ge en korrupt regim ett förnyat låneutrymme, som gör det möjligt för den att sitta kvar och förtrycka landet ännu längre. Där är alltså de restriktioner viktiga som även Jubel 2000 har anfört i sin skuldavskrivningskampanj.

Jag vill understryka att vi som enda parti i vår budget har en post på 803 miljoner för skuldavskrivningar med inriktning på Afrika.

Det enda som är gemensamt för alla u-länder är fattigdomen. Det är den som skall utrotas. Det är därför vi moderater säger att det övergripande målet för den svenska biståndspolitiken eller för utvecklingssamarbetet måste vara fattigdomens utrotande. Vi menar att vi skall ersätta det gamla enprocentsmålet, som är ett rent utbetalningsmål. Det är uppfyllt när pengarna har betalats ut. Det är ett radikalt nytt grepp att tala om vad man skall nå. Det är en målsättning som vi vet att vi kan nå på 20–30 år.

När man skall göra målformuleringar är det viktigt att man gör klara formuleringar, formuleringar som accepteras av alla, som är lättförståeliga för alla inblandade, som är tillämpbara och som är genomförbara. Där är utrotandet av fattigdomen enligt vår uppfattning det viktigaste av alla mål i vårt samarbete med u-världen.

Den skrivning som finns, där utskottet skriver att det är ett överordnat mål att utrota fattigdomen, är ett positivt steg i rätt riktning. Jag tror att vi ganska snart i den här kammaren skall kunna enas om att gå på den moderata linjen, att utrotandet av fattigdomen skall vara det övergripande målet för den här politiken, herr talman.

Tack!

Anf. 2 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Under 1990-talets första sex år har det arrangerats en rad konferenser som syftar till att finna vägar för att höja de fattiga folkens levnadsnivå. I det sociala toppmötet i Köpenhamn t.ex. deltog representanter för 185 regeringar och 117 statsöverhuvuden. Länderna förband sig då att verka för att utplåna fattigdomen i världen. Detta sades vara ett etiskt, socialt, politiskt och moraliskt åtagande. För att nå målet skall utvecklingsarbetet utgå från det civila samhällets behov och krav. FN:s utvecklingsorgan UNDP har givit fattigdomsbekämpningen en övergripande prioritering.

Vår värld har naturresurser, materiella resurser och kunskapen för att förverkliga en fattigdomsfri värld inom en generation – eller som Bertil Persson sade inom 30 år. Det är inte fråga om någon blåögd idealism att påstå något sådant. Men vad som fordras är praktisk realism, kloka beslut

och kraftfullt agerande. Vår värld har naturresurser som klarar detta, men de används på ett felaktigt sätt.

Det fordras vilja och handlingskraft för att nå de mål 1990-talets olika FN-konferenser har satt upp. Befolkningskonferensen i Kairo, Riokonferensen om miljön, kvinnokonferensen i Peking, Habitatkonferensen i Istanbul osv. Alla pekar ut färdriktningen. Nu gäller det att länderna lever upp till de åtaganden de gjort vid dessa tillfällen.

Flera exempel visar på att det går att utplåna fattigdomen. Under de tre senaste decennierna har ett dussintal länder visat att det är möjligt att eliminera fattigdomen.

Herr talman! Fattigdomen har många ansikten. Det är i dag fråga om mer än låga inkomster. Det gäller även sådant som dålig hälsa, utbildning, politiska rättigheter, mänskliga rättigheter, värdighet, självrespekt och självförtroende. I fattigdomen döljer sig den grymma verkligheten av desperata liv utan några som helst möjligheter att välja något annat.

Omkring 1,3 miljarder människor lever i dag på en inkomst av mindre än 1 dollar om dagen. Kan vi ta till oss den siffran? Alltså: 1 300 miljoner människor lever på mindre än 8 kr om dagen. Nästan hälften av dessa lever i södra Asien.

I Afrika söder om Sahara finns 220 miljoner människor som lever under samma omständigheter. Det beräknas att år 2000 kommer hälften av befolkningen i regionen att tillhöra denna grupp av absolut fattiga.

Även om möjligheterna finns för att ändra på situationen, går utvecklingen åt fel håll. Världens fattiga blir allt fattigare, och världens rika allt rikare. I den bemärkelsen går utvecklingen åt fel håll. Klyftan växer.

Jag vill lyfta fram några hotbilder:

Vi ser i dag långsam ekonomisk tillväxt, stagnation och även tillbakagång i ungefär hundra utvecklingsländer. Det finns exempel – precis som Bertil Persson har tagit fram – som visar på motsatser. Men stora delen går åt fel håll.

Pågående krig och konflikter i trettioåttio länder – de flesta i Afrika – omöjliggör en positiv utveckling.

Svaga framsteg görs på ett sådant viktigt område som undernäring.

Det alltmer stigande hotet vad gäller hiv och aids är ett växande hinder för utvecklingen. Skuldbördan låser många länder i en hopplös situation.

Herr talman! Regeringen presenterar i skrivelsen *De fattigas rätt – vårt gemensamma ansvar* förslag på handlingsvägar som visar hur Sverige med hjälp av vårt utvecklingsbistånd skall kunna verka för att minska fattigdomen i världen. Det är positivt att denna genomgång görs, och Folkpartiet välkomnar regeringens initiativ. Som jag tidigare påpekat är behoven skriande. Människor dör av svält dagligen i många länder.

Samtidigt är det viktigt att framhålla att bilden inte är helt nattsvart. Efter det kalla krigets slut finns det större förutsättningar att finna lösningar på våra gemensamma globala problem. Hur människors livschanser kan förbättras är naturligtvis den mest grundläggande frågan.

Vi har från Folkpartiets sida länge poängterat demokratins betydelse för utvecklingen. Utan demokrati blir det stagnation och ingen utveckling. Utan mänskliga rättigheter blir det stagnation och ingen utveckling.

Vi har i några reservationer fogade till dagens betänkande utvecklat dessa frågor. Det är bl.a. reservation nr 3, som jag yrkar bifall till, som

gäller demokratimålet. Där för vi ett resonemang om att demokratimålet bör vara det överordnade målet bland de sex biståndsmålen.

Jag vill bemöta Bertil Persson. Han gör en poäng av att enprocentsmålet skulle vara ett felaktigt mål eftersom det är ett utbetalningsmål. Vårt grundresonemang är följande. Det övergripande målet för biståndet är att lyfta de fattiga människorna till en bättre levnadsnivå, till ett dragligt liv, till mat för dagen, till utbildning. I det arbetet finns det vissa komponenter som är viktiga. Den viktigaste komponenten i detta arbete är demokratiutveckling. Det är ett av de sex biståndsmålen.

Vi har också diskuterat det s.k. oberoendemålet. Vi funderar över att det borde rensas ut bland målen. Det målet leder tanken fel. Vi går mot en alltmer globaliserad värld där gränser bryts ned, där handel mellan länder är viktig för utvecklingen. Oberoendemålet, att landet självt skall vara självförsörjande, leder tanken fel.

Hela detta resonemang vill vi skall tas upp i en utredning. Det framgår i reservation nr 6, där det finns förslag om en utredning om de biståndspolitiska målen. Jag ställer mig naturligtvis bakom den reservationen samt övriga från Folkpartiet. Men för tids vinnande yrkar jag inte bifall.

Slutligen några ord om enprocentsmålet. Jag uppfattade Bertil Perssons inlägg i den delen att Moderaterna önskar se mål som är förståeliga, klara och genomförbara. Jag anser att enprocentsmålet uppfyller alla de kriterierna. Det är förståeligt, en procent av bruttonationalinkomsten skall gå till den fattiga delen av världen. Det är klart och redigt uttryckt. Det är genomförbart. Det har denna riksdag visat. Jag skulle önska att även Bertil Persson och Moderaterna kunde ställa upp på detta. Det är inte bara fråga om att uppfylla målet och därmed ha klarat av utvecklingsdebatten. "Enprocentsmålet är uppfyllt. Den delen är avklarad." Tanken bakom detta är den stora klyftan mellan den norra delen av jordklotet, den rika delen, och den södra delen av jordklotet, den fattiga delen, där man lever på 8 kr om dagen. Det är den omfördelningen som enprocentsmålet skall klara.

Anf. 3 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Även vi från Vänsterpartiets sida vill välkomna skrivelsen och att riksdagen har tagit itu med att behandla frågan om fattigdomen i världen och vad vi kan göra för att bekämpa fattigdomen.

Precis som tidigare talare har lyft fram är detta viktigt, när det nu finns över en miljard människor som lever i yttersta fattigdom. Klyftorna i världen ökar, både mellan länder i nord och syd men också inom länder.

När vi diskuterar de här frågorna är det grundläggande att se till hur vi definierar fattigdom. UNDP, FN:s utvecklingsprogram, har gjort olika försök till definitioner. Det är nämligen inte helt klart vad som avses.

UNDP publicerar varje år en mycket viktig och intressant rapport som handlar om mänsklig utveckling. I deras analys kan fattigdom definieras på tre olika sätt. För det första kan man se det relaterat till inkomst, för det andra kan det vara när grundläggande behov inte tillgodoses, och för det tredje handlar det om ett kapacitetsperspektiv, att människor kan utföra och få möjlighet att göra saker och ting.

Man har också arbetat vidare med definitionsfrågorna och konstaterat att man kan göra ett index för mänsklig utveckling och ett index för mänsklig fattigdom. Det handlar inte bara om absoluta tal, om de 8 kr om

dagen som så många människor är hänvisade till att leva på. Det handlar också om fattigdom i andra avseenden, om möjligheten att påverka sin situation, möjligheten att över huvud taget göra sin röst hörd. Det här kombineras med att inte ha mat för dagen.

Därför är det viktigt att vi i det här betänkandet går igenom hur vi ser på fattigdom, vad som utgör fattigdom, att det inte bara handlar om den absoluta frånvaron av pengar. I skrivelsen och i den diskussion vi har haft i utskottet har det som lyfts fram framför allt varit deltagandet i processer, möjligheten att uttrycka sig, möjligheten att göra sin röst hörd. Detta, menar man, är lika väsentligt som att inte ha tillgång till mat, hälsovård och utbildning. I det sammanhanget kommer, precis som Karl-Göran Biörsmark nämnde, demokratifrågan in. Därför kan det inte nog understrykas att också detta handlar om fattigdom.

Vänsterpartiet tycker att den strategi som regeringen lyfter fram är bra, men vi har några synpunkter på områden där vi tycker att det haltar. Det gäller både själva skrivelsen och utskottets behandling.

Det handlar för det första om vikten av att se Sveriges del, att se att exempelvis krigsmaterielexport från Sverige också påverkar och bidrar till fattigdom i världen, när människor hamnar i krig och tvingas fly eller i samband med att de lever kvar i ett land som skall byggas upp efter ett krig.

Det handlar också om att se fattigdomen i Sverige. Vi menar att man i den här skrivelsen och i behandlingen av den också borde ha diskuterat hur fattigdomen i världen ser ut i relation till fattigdomen i Sverige, som vi vet också ökar. Vi vet naturligtvis att förhållandena för fattiga i vårt land skiljer sig från förhållandena för fattiga som lever på Filippinerna, i Colombia eller i ett afrikanskt land. Trots det är det viktigt att betona att vi har fattigdom i vårt land. Vi står inte helt utanför den här diskussionen, och vi bör samtidigt presentera vår strategi för Sverige. Om vi bara talar om att åtgärda de problem som ligger utanför vårt land, allra helst de på andra kontinenter, haltar resonemanget. Vi måste böttna in en strategi för vårt eget samhälle för att vi skall se hur man skall kunna angripa problem på andra håll.

Jag vill också peka på en annan fråga som är kontroversiell. Det gäller marknadsekonomin, handeln och de villkor som upptecknas. Vad gäller handel och handelsavtal – det senaste exemplet är det s.k. MAI-avtalet, som vi skall diskutera här i riksdagen i morgon men som jag nu ändå vill nämna i förbigående – visar det sig att villkor som kan vara gynnsamma för vårt land inte alls är gynnsamma för länder i syd. Om vi verkligen vill ha med perspektivet att bekämpa fattigdomen och uppnå bättre villkor för majoriteten av världens befolkning kan vi inte se på handelsvillkoren endast ur vår egen synvinkel.

Herr talman! Det finns olika sätt att angripa fattigdomen. Moderaterna säger att det handlar om skuldsanering, och det välkomnar jag. Det är ett väldigt viktigt sätt att se till att de länder som nu dignar under stora skulder till rika länder eller till banker blir befriade från de skulderna och kan använda de pengar de ändå har till att själva satsa på utbildning eller hälsovård. Detta kan ändå inte stå i motsättning till att vi själva har ett bistånd, ett bistånd som, utan att vi är nöjda med det, trots allt uppnår en viss nivå.

Därför är vi i Vänsterpartiet mycket kritiska till att Moderaterna och vissa andra partier inte vill leva upp till enprocentsmålet och inte ens vill ha en plan för hur enprocentsmålet skall uppfyllas. Det finns i dag en trend i världen som visar att biståndet minskar. OECD:s rapporter visar att biståndet från Europa och en del andra länder inte har varit lägre på 40 år. Detta är förpliktande, och det borde för vår del innebära att vi satsar rejält på skuldavskrivningar runt om i världen, att vi bidrar till att Sverige gör det, att andra länder gör det och att Världsbanken gör det, men också att vi återgår till enprocentsmålet. Det är ingen brist på effektivitet att göra så.

Jag vill också peka på de olika medel man kan använda sig av för att bekämpa fattigdomen och uppnå en värld där vi inte längre har några fattiga människor, utan där alla kan leva i relativt välstånd eller få sina grundläggande behov tillgodosedda. Regeringarnas roll är då viktig, men också folkrörelsernas. I skrivelsen talar man om hur folkrörelser i vårt land kan agera. Jag vill ännu tydligare understryka hur folkrörelser i vårt land kan agera och samarbeta med folkrörelser i tredje världen. Det måste understrykas att de direkta folkliga kontakterna är minst lika viktiga som agerandet på ett statligt plan.

Till slut, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 om biståndsmålet och enprocentsmålet och till reservation 4. Jag vill också instämma i Miljöpartiets reservation 5, om handelsvillkor.

Anf. 4 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! I betänkandet skriver utskottet under rubriken *Skrivelsens huvudsakliga innehåll*: ”Fattigdomsbekämpning genom utvecklingssamarbete är ett oumbärligt instrument för att främja fred och global säkerhet, demokrati och mänskliga rättigheter samt en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.”

Miljöpartiet instämmer i de här idéerna. Också vi tror att fattigdomsbekämpning just genom utvecklingssamarbete kan bli en bra modell för hur mänskliga rättigheter och demokrati fungerar. Vi tror att det är en förutsättning för en ekonomisk tillväxt, vars innehåll är av avgörande betydelse. Också detta påpekas i skrivelsen.

Miljöpartiet menar att naturens och människans långsiktiga intressen måste tas till vara genom demokratiska beslut, som avgör vilka politiska och ekonomiska styrmedel som skall användas för att skapa just en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. I ett globalt perspektiv är det rimligt att de fattiga länderna får en ökad andel av den gemensamma kakan och därmed också en ökad ekonomisk tillväxt.

I dag lägger 20 % av jordens befolkning beslag på 80 % av resurserna. Därför måste tillväxtens kaka fördelas så att fattigdomen för samhällets utsatta medborgare minskar. Minskar den ökar också människornas inflytande över sina liv och sin framtid. Förutsättningarna för att detta skall fungera är också beroende av att de fattiga länderna får skuldavskrivning.

När vi talar om biståndsinsatser i andra länder där de sociala och ekonomiska klyftorna är stora, något som vi har hört flera gånger här i dag, får vi inte glömma vårt eget land. Också i vårt land finns det människor som har det svårt. Klyftan mellan den lågavlönade och den som är högavlönad i Sverige är stor. Räkna man också in en hög pension och en tjusig

fallskärm blir den skrämmande stor. Här finns mycket att göra och förändra.

Minst vart fjärde barn i utvecklingsländerna arbetar för att bidra till familjens försörjning under villkor som liknar slaveri. Och i ett industriland som Amerika är antalet fattiga barn högt. Siffror från USA:s statistiska byrå visar att 14,3 miljoner barn i Amerika lever i den yttersta misär – om man räknar om det i procent blir det 20,8 % av USA:s barn. Av dessa 14,3 miljoner är över 6 miljoner barn under 6 år.

Man kan göra det ännu värre genom att berätta att dessa siffror utgör ett medeltal. I storstäderna är procenten ännu högre, i vissa storstäder är antalet fattiga barn upp till 50 %. Vi i Miljöpartiet anser att man måste fokusera mera på den globala fattigdomen och på barnens situation i alla länder. Situationen för barn i industriländer är inte så ofta uppe till diskussion.

Fattigdomen har många ansikten. Korruption är ett av dem. När Världsbanken och IMF upptäckte att korruption var ett allvarligt hinder för ekonomisk tillväxt, både för den privata och för den offentliga sektorn, beslutade man att man skulle ta upp kampen mot korruptionen. Man hade en kongress och man lade fast regler för hur det skulle kunna gå till.

På den nivå som Världsbanken befinner sig på samhällsstegen används mutor för att öppna marknader, skaffa sig tillstånd av olika slag, motivera politiker och byråkrater, få inflytande och för att slippa rätta sig efter lagen. Men mutor är ofta allmänt förekommande i hela samhället och drabbar den som har låga inkomster och låg levnadsstandard särskilt hårt. Är man rik har man pengar till mutor, men är man fattig räcker kanske inte pengarna till den sjukhusplats som man måste muta sig till eller för att någon i familjen skall kunna bli frisk.

När det gäller strukturanpassningsprogrammen framhålls i skrivelsen att man måste göra mer för att integrera fattigdomsbekämpningen i programmen. Miljöpartiet instämmer i detta. Vi menar att här finns det en möjlighet till praktisk fattigdomsbekämpning. Effekterna för de fattiga måste vara en utgångspunkt, och samma bedömning måste göras beträffande en fri marknad.

Utskottet hänvisar till regeringens vilja att genom handelspolitik och utvecklingssamarbete stärka de fattiga ländernas möjlighet att delta i världshandeln på jämbördig basis.

I utvecklingsländerna finns många småföretagare som är helt beroende av mellanhänder och av de villkor och priser som dikteras av transnationella företag och exportörer.

I motionstexten talar vi om framtagande av dokumentation och modeller för och om solidarisk handel för att kunna använda utvecklingssamarbete på lokal nivå. Det är då fråga om information, påverkan och att vara ett gott föredöme. Att modeller av det slaget kan fungera visar rättvisemärkningen som ju är frivillig och som många företag har anslutit sig till.

Miljöpartiet menar också att ökande investeringar i utvecklingsländerna ställer ökade krav på rimliga miniminormer när det gäller det sociala området och på miljösidan. I vårt yrkande 5 föreslår vi att också privata investeringar i ett u-land skall rättas efter social- och miljöklausuler.

I sitt svar hänvisar utskottet till ett arbete inom OECD som gäller internationella investeringar, alltså MAI-avtalet, dvs. multilaterala avtal om

investeringar. Det är ett avtal som 600 olika organisationer i världen säger nej till. Eftersom vi skall ha en stor interpellationsdebatt om avtalet i morgon vill jag här bara helt kort redogöra för utskottets svar till Miljöpartiet.

I MAI-avtalet finns grundläggande regler som utvecklingslandet skall ställa sig bakom och som utgör ett skydd för investeraren. Investeringarna omfattar allt det ekonomiska: företag, aktier, obligationer, lån, patenträttigheter. Också ett lands naturresurser kan ingå i en investering. Utskottet svarar på Miljöpartiets krav på social- och miljöklausuler i investeringsavtal: Utskottet förutsätter att svenska investerare håller en hög ambitionsnivå avseende hänsynstagning till miljöfrågor och sociala frågor.

Frågan är om man med ambitionsnivå menar den svenska nivån eller investeringslandets nivå. Många utvecklingsländer har inte miljö- och arbetsrättsliga regler av betydelse som man kan följa eller åberopa. Tanken bakom att utländska investerare inte skall behandlas sämst och ta större risker än investeringslandet är en sak. Men från demokratisk synpunkt är det ändå märkligt att investerarens intressen skyddas på mottagarlandets bekostnad. Det finns nämligen inga skyddande regler för landet självt och dess arbetstagare. Ett demokratiskt krav är dessutom att utvecklingsländerna borde delta i MAI-förhandlingarna, eftersom de kommer att drabbas av MAI-avtalen i framtiden.

Jag yrkar bifall till reservationerna nr 1 och nr 5.

Anf. 5 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! När det gäller den här skrivelsen har vi tvärs över alla partigränser varit i stort sett överens om vad vi vill åstadkomma. Man har påpekat att i en av de första propositionerna till riksdagen om biståndet från 1962 angavs att målet för biståndsgivningen var att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Detta är alltså någonting som är lika gammalt som biståndet. Därför är det inte underligt att vi är överens om målet.

Det har här förts en diskussion också om enprocentsmålet. Det är en fråga som har tendens att komma upp varje gång som vi talar om biståndet. Men man skall ha helt klart för sig att ordet ”mål” i det sammanhanget innebär något helt annat. Vi talar om att vi har ett mål att bekämpa fattigdomen, ett demokratimål, ett jämställdhetsmål osv., men när vi talar om enprocentsmålet är det utifrån den oerhört stora klyfta som finns mellan den rika världen och den fattiga världen. Hur mycket kan vi avsätta av våra gemensamma tillgångar för att möta den fattigdom som finns ute i världen? Hur skall relationen vara mellan det som vi använder för våra egna behov här i Sverige och det som vi använder för det här ändamålet?

Det är alltså inte fråga om ett mål för hur biståndet skall se ut eller för vad vi vill åstadkomma med biståndet. Detta är någonting som jag tycker att vi skall ha helt klart för oss. En anledning till att många av oss tycker att enprocentsmålet är bra är att det tydliggör för människor att man kan föra ett resonemang om att det kan vara rimligt att avsätta en viss del av vår BNP – eller BNI, som man numera talar om. Det fina med detta är att man inte behöver diskutera varje år hur mycket som skall avsättas för det året. Detta enprocentsmål fluktuerar då med vår förmåga utan att vi behöver göra några ingrepp.

Det är inte bara moderaterna som haft problem med detta, utan det har ju faktiskt också socialdemokraterna haft under den här perioden. Men vi hoppas att den ambition som uttrycks så småningom skall kunna sätta spår också i verkligheten. Vi hoppas att det inte skall ta de 40–45 år som jag såg att Berndt Ekholm talade om i en tidning, där han pläderade för – och det hoppas jag att han kan göra också här i riksdagen – att vi skulle kunna återgå till enprocentsmålet i snabbare takt.

När det är sagt vill jag säga att även om fattigdomsmålet, dvs. att förbättra människors villkor och att höja deras levnadsstandard, verkligen är ett övergripande mål, påverkas det av flera andra faktorer. Jag tycker att det är dessa som i stort sett är uttryckta i de andra mål som förekommer. Sedan kan jag hålla med om att vi säkert nu och då behöver se över målen. Vi behöver se om det är något av målen som kanske inte åstadkommer så mycket eller om det finns mål som det är svårt att avgöra om vi uppfyller eller inte. Jag tror inte att den diskussionen skadar.

Det är naturligtvis oerhört viktigt hur det är med demokratin i den nation som man försöker att hjälpa. Det kan vara ett stort hinder om demokratin är på en väldigt låg nivå, om den är mycket outvecklad eller om man tycker att det är ett rent diktatoriskt system. Men det finns naturligtvis situationer då vi, även om det förhåller sig så, ändå måste gå in med hjälp. Vi kan t.ex. se på den fruktansvärda svältkatastrof som har drabbat Nordkorea. Det skulle ju vara fruktansvärt om vi där på något sätt tog hänsyn till att de har haft ett förfärligt diktatoriskt system under lång tid och vi därför inte skulle komma människorna till hjälp. Det är naturligtvis vår skyldighet att göra allt vad vi kan. Jag tycker att det har varit alldeles för tyst om den katastrof som håller på att drabba en stor befolkning. Vi får ju signaler om att kanske ett par miljoner människor har svultit till döds. Vi bör allesammans stå upp för ett sådant katastrofbistånd, oberoende av system. Sedan kan det naturligtvis vara svårare att få även ett katastrofbistånd effektivt under sådana förhållanden.

Vi är också allesammans klara över att de konflikter som förekommer gör att det blir väldigt stora bakslag för både handel och utbyte med sådana länder men också för den biståndsverksamhet som man försöker att bedriva. Därför har en konfliktförebyggande verksamhet, vår utrikespolitik, också en stor betydelse för att biståndet skall kunna effektiviseras. I den mån vi kan undvika att konflikterna övergår i våld sparar vi mycket mänskligt lidande men vi sparar också mycket av våra medel som kan användas på ett bättre sätt.

Vi har från vår sida åter tagit upp enprocentsmålet, som jag har talat om. Vi vill också att det skall bli mer pengar till Idea. Även om vi har förståelse för att även andra länder skall bidra här, tycker vi att det är viktigt att det blir en snabb utveckling till att börja med och att den inte förhindras av brist på resurser.

Sedan har vi återkommit till ett krav som vi länge har haft om att utvärderingsenheten, SAU, som infördes under förra regeringsperioden och avskaffades av Socialdemokraterna, på något sätt skall återupprättas. Vi tror att det är viktigt med en extern form av revision men också att man går igenom hur alla projekt faller ut och att man utifrån kan se med fräscha ögon på vad som görs inom biståndet – hur vi kan effektivisera och hur vi kan förnya oss. Därför tycker vi att det är viktigt att utvärderingsenheten återkommer.

Anf. 6 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det som vi behandlar i dag är vad man skulle säga något av kärnan i det svenska biståndet. Vi skall tala om det övergripande målet, nämligen att höja de fattiga folkens levnadsnivå.

Den skrivelse som vi har fått har på ett ganska bra sätt lyckats att mejsla ut en tydligare profil för fattigdomsinriktningen när det gäller det svenska biståndet. Vi skall komma ihåg att det inte bara är denna skrivelse som hör till sammanhanget, utan regeringen har levererat några till. Vi har egentligen ett paket som vi inte behandlar i dag men som vi totalt skall behandla under vårriksdagen. En skrivelse handlar om demokrati och mänskliga rättigheter, en handlar om en ny Afrikapolitik och en tredje kommer som handlar om våra insatser i Asien.

Biörsmark har här tydligt pekat på hur den globala fattigdomen ser ut. Det är bara tråkigt att se att situationen fortfarande är så svår, att det trots allt har hänt så litet under alla de decennier som vi har jobbat med biståndsfrågorna.

Fattigdomen ökar i Afrika. Den minskar i andra delar av världen, men i Asien bara i en takt som vi kan vara något så när nöjda med. Därför finns det alla skäl att stärka fattigdomsbekämpningen i biståndet. För detta behövs naturligtvis en strategi. Grunden för en sådan strategi måste naturligtvis vara att vi skall se till att de fattiga själva kan ta sig an sina problem. Vi skall ge dem ett sådant stöd att de får förmågan att själva lösa sina problem. Grunden i ett sådant bistånd är ju, som vi skriver i vårt betänkande, att det finns goda politiska förutsättningar, att det finns en politisk vilja till förändringar och en förmåga att ändra på situationen.

Viktigt är naturligtvis också att samarbetsländerna är intresserade av att bygga upp demokrati och mänskliga rättigheter, att vi ser en positiv utveckling i den riktningen. Men det är också väldigt viktigt att länderna har en stabilitet, inte minst på det ekonomiska området. Det blir inte mycket till utländska investeringar om det inte råder stabilitet, och självfallet måste det också finnas ett fungerande rättssystem.

Den offentliga sektorn måste naturligtvis ha en god styrning. Om inte den offentliga sektorns styrning fungerar i mottagarländerna kommer biståndet att rinna ned i tomma hål. Det är väldigt viktigt med en fri marknadsekonomi och, som vi skriver i betänkandet, på en social grund. Det leder till en ekonomisk utveckling som ger en socialt acceptabel fördelning av resurserna, dels från biståndet men också från de resurser som kan skapas. Det leder i sin tur till en rättvis och jämlik tillväxt.

Jag tycker att man i regeringens skrivelse på ett väldigt fint sätt stryker under vad man menar med jämlik tillväxt, och jag vill peka på de sex punkterna: Ett hållbart utnyttjande av naturresurserna, att ha ett jämställdhetsperspektiv när vi talar om jämlik tillväxt, att tillväxten skall omfatta många sektorer i samhället, att den skall vara så jämnt fördelad som möjligt geografiskt, att den skall ge positiva inkomsteffekter för majoriteten av befolkningen och att den skall bidra till att öka sysselsättningen. Men viktiga grunder är också satsningen på miljöfrågorna och jämställdhetsfrågorna, som under senare har kommit in som särskilda mål i svenskt bistånd.

I denna skrivelse liksom i en del andra skrivelser, bl.a. Afrikaskrivelsen, påpekas att vi har anledning att förändra relationen mellan givar- och samarbetsländer. Vi talar nu på ett tydligare sätt om partnerskap. Det behövs en ömsesidighet, att vi sluter ett kontrakt med varandra, att vi båda tar ansvar och att vi har en samsyn i de åtgärder vi vidtar.

Vi pekar också på vikten av att man ser sambandet mellan olika nivåer. Det gäller den lokala nivån, den nationella nivån och den globala nivån. Detta synsätt leder till behovet av ett ökat folkligt deltagande och av större aktivitet i det civila samhället.

På det lokala området är det naturligtvis väldigt viktigt att stödja utvecklingen av lokal demokrati. Det gäller politisk demokrati men också lokal demokrati på annat sätt. Man måste ge det civila samhället det stödet som ett komplement till de traditionella åtgärderna med utbildning, sjukvård, hälsovård och möjligheten att få försörjning. Utan de åtgärderna får man ju inte heller möjlighet att bygga demokratin. Dessa delar hör ihop.

I det nationella perspektivet gäller det att vi får ett brett partnerskap, som vi säger. Detta breda partnerskap bör involvera staten, de enskilda organisationerna och den privata sektorn. När vi talar om detta talar vi både om oss som givarland och om samarbetslandet. Det är litet av Agenda 21 från Rio över det här faktiskt. Man skall ha ett bredare engagemang. Det är inte bara staten och de offentliga institutionerna som skall vara engagerade i ett förändringsarbete utan också folket i sig.

På det internationella planet gäller det att vi nu ersätter det givarcentrerade sättet att hantera biståndet och går mot ett mer programriktat bistånd. Det är en följd av den här partnerskapstanken. Det är också viktigt att vi inte missar att göra stora insatser – kanske inte bara på det internationella planet utan också nationellt – för konfliktlösning. Det är oerhört viktigt att förebygga att vi får konflikter i världen. Jag tror att väldigt många inte inser att biståndet faktiskt är en säkerhetshöjande faktor som minskar konflikterna och som också skyddar oss själva. Det är ett budskap som vi nog litet till mans bör hjälpas åt att föra ut i det svenska samhället.

När vi pratar om det internationella perspektivet är det naturligtvis också oerhört viktigt att arbeta med att lösa de skuldproblem som finns och som är mycket stora. Vi är väl alla överens om att det här HIPC-initiativet, som bl.a. Världsbanken är fadder till, är mycket positivt. Det stöd som de här skuldavskrivningarna kan få av olika frivilligorganisationer är viktigt. Vi har särskilt poängterat att vi ser väldigt positivt på den kampanj som kyrkor, TCO och andra organisationer i Sverige och andra länder driver som kallas för Jubilee 2000. Vi behöver det opinonsstödet som politiker för att kunna driva de här frågorna.

I det sammanhanget vill jag säga till Bertil Persson att Moderaterna ju inte är det enda parti som avsätter pengar till skuldavskrivningar. Det lät i hans anförande som om det skulle vara på det sättet.

Efter de här litet mer allmänna reflexionerna tänkte jag kommentera reservationerna och något av de särskilda yttrandena. Jag skall med en gång, så att jag inte glömmer det, tillstyrka utrikesutskottets förslag i betänkandet, yrka bifall till hemställanspunkterna och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna. Jag yrkar samtidigt avslag på de reservationer som finns.

Jag kommer att dela de här kommentarerna med Agneta Brendt. Jag tar upp biståndsramen och målen. Jag säger kanske också något om miljöfrågorna och det här avsnittet som handlar om effektivitet och utvärdering. Kanske snuddar jag något vid u-ländernas skuldsättning igen, det vet jag inte. De andra frågorna kommer Agneta Brendt att ta upp efter mig.

I den första reservationen säger kristdemokraterna, folkpartisterna, Vänstern och Miljöpartiet att man vill ha en omedelbar återgång till enprocentsmålet. Man säger samtidigt, och jag citerar: "Under nuvarande regering har biståndsramen sänkts ---" Och det är ju sant. Så säger man: "--- och t.o.m. underskridit den biståndsnivå som FN rekommenderar som miniminivå för i-länderna."

Jag skulle gärna vilja ha en kommentar från er som står bakom den här reservationen. Vad har ni för källa för att påstå detta? Jag har ingen information som säger att vi är i den situationen att vi har underskridit de 0,7 % som är FN:s rekommendation. Det skulle vara intressant att höra hur ni har resonerat.

Ni säger också i den här reservationen att regeringen utåt vill ge sken av att vi skall förbli ett föregångsland. Vi ger inte bara sken av att vi är ett föregångsland. Vi anser att vi *är* ett föregångsland. Och vi kan säga att vi har ganska god grund för att hävda det. Vi är så långt jag vet ett av fyra länder bland ca 190 i det här hänseendet. Alla dessa länder är i och för sig inte industriländer som ger bistånd, men låt oss säga att vi är ett av fyra länder bland 40–50 som har uppnått FN-rekommendationen. Då kan vi väl ändå hävda att vi är ett föregångsland?

Sedan är det faktiskt så att vi har utfäst oss att återgå till att uppnå enprocentsmålet så fort statsfinanserna ger möjlighet till det. Vi talar om att vi skall gå tillbaka så snart statsfinanserna tillåter det. Det är klart att det kommer att ta tid, det inser man ju, efter de ekonomiskt svåra år som vi har haft. Det här har vi upprepat vartenda år. Trots det säger Ingrid Näslund att vi skulle ha problem med själva enprocentsmålet. Vi står fast vid enprocentsmålet. Vi har inte lämnat det. Den kommentaren tycker jag är något sned.

Det här är en viktig fråga för oss. Det är en symbolfråga. Jag kan instämma i mycket av vad Ingrid Näslund själv har motiverat enprocentsmålet med. Vi delar alltså ambitionen på den punkten.

Sedan har vi frågorna om målen. Det finns en moderat reservation som tar upp att fattigdomsbekämpningen skall vara det övergripande målet. Det är precis vad vi föreslår i skrivelsen och vad vi har stått för väldigt länge. Det är litet lustigt att det står i motionen – och Bertil Persson dristar sig här till att upprepa det – att Moderata samlingspartiet under väldigt många år tämligen ensamt har drivit frågan om utrotandet av fattigdomen som det centrala målet för biståndspolitikerna.

Om jag minns rätt så har Ingrid Näslund och jag själv läst på att det här arbetet inleddes 1962. Det var visserligen under begreppet "höja de fattiga folkens levnadsnivå", men det är ju precis det vi syftar på; att utrota fattigdomen. Jag förstår därför inte vad det är för ny upptäckt som Bertil Persson och ni andra som är motionärer har gjort här om att det skulle vara Moderata samlingspartiet som tämligen ensamt har drivit det här.

Däremot var ni ensamma om att koppla samman fattigdomsmålet med tillväxten som ett övergripande mål. Men nu ser jag att ni har lämnat det i era motioner. Det tycker jag är en tillnyktring. Jag tycker inte att tillväxt är ett mål. Det är ett *medel* för att utrota fattigdom.

Så försöker ni sätta enprocentsnivån i relation till det övergripande målet. Nu har både Biörsmark och Näslund varit inne på det, och kanske någon mer. Det lever ju så att säga sitt eget liv. Det skall inte stå i motsatsställning till det övergripande målet. Om man skulle söka efter vad som kan vara Moderaternas mål i den här debatten – eftersom tydligen alla andra är överens om enprocentsmålet – så skulle det väl vara att minska biståndet successivt. Det skulle kunna vara det mål som Moderaterna har för sin politik. Det är den enda slutsats som jag kan dra.

Sedan har vi Folkpartiet, som lyfter fram demokratifrågorna och vill ha dem som ett särskilt mål. Man säger i sin reservation att demokratimålet länge har utgjort en dekoration. Det är väl inte något klädsamt språkbruk – även om arbetet med demokrati har givits bättre förutsättningar efter det kalla kriget. Vi har kunnat jobba mer intensivt med det. Men vi har jobbat med det hela tiden. Det har inte varit någon dekoration.

Däremot tycker vi inte, som Folkpartiet, att man skall upphöja ett av de sex målen så att det får en högre status än de andra. Vi tycker att resurstillväxt, ekonomisk och politisk självständighet, ekonomisk och social utjämning, demokratisk samhällsutveckling, miljöomsorg och jämställdhet skall vara jämställda under det övergripande fattigdomsmålet.

Jag hade tänkt säga något om handel och miljö, men eftersom jag redan har gjort ett så pass stort tidsöverdrag hoppar jag över det. Jag går till nästa reservation. Den handlar om att Folkpartiet vill ha en biståndspolitisk utredning.

Det kan synas vara intressant att få en sådan. Det är ett gammalt folkpartikrav. Men vi har ju valt modellen att jobba med en kontinuerlig omprövning av biståndet. Det visar vi nu genom de här skrivelserna som jag nämnde. Vi tycker att det är ett bättre tillvägagångssätt. Den nya regeringen har börjat arbeta i dialog med oppositionen, med alla partier, för att forma den här förändringen. Det tycker vi är ett mer praktiskt sätt. Det är vår inriktning som vi ser läget nu i alla fall.

I en reservation från Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna framförs krav på ett oberoende utvärderingsinstitut enligt den gamla modellen som fanns under den borgerliga regeringens tid. Jag vet personligen inte hur det fungerade under den tiden, om det fanns några särskilda problem eller inte. Men vi tycker att den konstruktion som vi nu har och som innebär att Sida har en utvärderingsenhet och också utnyttjar oberoende experter och att vi har en expertgrupp som också har en relativt självständig ställning fungerar bra. Vi tror att det är ett sätt som vi kan arbeta vidare på. Om det efter hand skulle visa sig att det inte fungerar bra får vi väl ta upp den frågan till diskussion då. Men för tillfället tycker vi att detta är en bra avvägning mellan självständighet och återkoppling av verksamheten.

Min talartid är slut, men jag får väl återkomma med ytterligare klarlägganden om det blir någon debatt med anledning av detta anförande.

Anf. 7 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Det var ljuv musik att lyssna till Berndt Ekholm, och jag instämmer i allt som han sade i sitt huvudanförande. Det som är bekymmersamt är att Socialdemokraterna inte drar konsekvenserna av denna regeringsskrivelse och tillstyrker reservation 2. Därför får jag yrka på bifall till reservation 2.

Fattigdomen kan utrotas. Det vet vi. Den kan rotas på 20–30 år, och jag är beredd att diskutera vilket mål som helst, 20 eller 30 år men inte längre. Men hur länge skall vi vänta på att Socialdemokraterna accepterar att fattigdomens utrotande faktiskt skall vara det övergripande målet? Om man sätter det som övergripande mål i stället för enprocentsmålet leder det också till viktiga konsekvenser för de åtgärder som man vidtar, och måluppfyllelsen blir mycket mer krävande. Jag vill påminna om det resonemang om mål och medel som Berndt Ekholm själv förde där enprocentsmålet ju aldrig kan vara ett mål utan ett medel att uppnå någonting annat, och det skulle väl vara just fattigdomens utrotande som vi vill få uppfört som det formellt övergripande målet.

Anf. 8 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte förstår vad Bertil Persson är ute efter. Det är ju detta som är det övergripande målet. Vad är det för semantik som Bertil Persson debatterar? Sedan 1962 har detta varit det övergripande målet för svenskt bistånd. I stort sett alla partier har varit överens om det. Det måste vara någon form av nyupptäckt som Moderaterna nu har gjort. Den nyupptäckten behöver nog formuleras tydligare för att vi skall få en meningsfull debatt kring detta. Enprocentsnivån har aldrig varit ett övergripande mål, utan det är något som lever vid sidan av.

Vi kan säga på följande sätt. Fattigdomsmålet är det övergripande målet. Sedan har vi vissa mål under det som preciserar vad vi menar med detta fattigdomsmål. Det är då intressant att föra debatten med Folkpartiet som vill förändra detta litet grand. Men enprocentsnivån är ju en metod för att kunna nå dessa mål. Ibland kan man behöva sådana metoder för att tillräckligt snabbt ta sig fram. Det gjorde vi också när vi uppnådde enprocentsmålet. Det gick ju förhållandevis bra. Vi skall också minnas att vi har FN i ryggen, även om FN har en lägre rekommendation på 0,7 %. Jag tycker att Moderaterna bygger in konstlade motsättningar i denna fråga, och jag förstår inte riktigt vad de är ute efter.

Anf. 9 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Vi uppfyllde enprocentsmålet, säger Berndt Ekholm. Det var ju faktiskt Carl Bildt och hans regering med kristdemokrater i departementet som uppfyllde enprocentsmålet. Sedan övergavs det omedelbart i praktisk handling av Socialdemokraterna. Man har gjort drastiska minskningar i fråga om detta. Jag menar därför att man alltid kan diskutera vad som menas med ”vi”.

Det är klart att enprocentsmålet är enkelt och klart och lätt att uppfylla, men det tillgodoser liksom inte grundproblemet, nämligen att fattigdomen skall utrotas.

Om Berndt Ekholm håller med oss om att fattigdomens utrotande skall vara det övergripande målet, föreslår att jag Berndt Ekholm röstar på reservation 2.

Anf. 10 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Om svenska folket skulle lyssna på denna debatt – det skulle jag önska att det gjorde – tror jag inte att det skulle förstå ett skvatt, eftersom det väl rimligen inte är någon skillnad mellan att höja de fattiga folkens levnadsnivå och att utrota fattigdomen. Det är det övergripande målet. Det är det som gäller. Något annat har aldrig gällt. Enprocentsmålet är bara en teknik för att nå det målet.

Bertil Persson använder nu samma språkbruk som Ingrid Näslund när han påstår att vi övergav det målet. Vi har inte övergett det målet. Anledningen till att vi har sänkt biståndet är väl ganska känd. Bertil Persson är ju en av orsakerna till att vi tvingades göra det. Jag säger inte att vi inte har någon egen skuld till den ekonomiska utvecklingen. Det har vi naturligtvis. Men Bertil Persson skall nog akta sig för att diskutera för mycket kring detta, eftersom han i fråga om detta sitter i glashus. Om jag hade haft en chans att vara inne i detta glashus under perioden 1991–1994 tror jag nog inte att det var Bertil Perssons parti som slogs för att man skulle nå denna enprocentsnivå som vi under alla år har lagt grunden för.

Anf. 11 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle först när det gäller det som står i reservationen om att man t.o.m. har underskridit den biståndsnivå som FN rekommenderar vilja säga att det beror på att FN talar om 0,7 % av BNP och här är det fråga om 0,7 % av BNI, och det är faktiskt en skillnad. Det är sakförhållandet.

Man kan också se detta från en annan synpunkt, nämligen det bistånd som verkligen betalas ut. Det har under denna period uppstått så stora reservationer att det utbetalda biståndet inte uppnår 0,7 %. Även från denna synpunkt kan man tala om att denna nivå egentligen inte hålls.

Det som vi har sagt är att vi har väldigt svårt att ta denna ambition riktigt på allvar när vi ser att man efter många och drastiska nedskärningar först år 2000 är beredd att gå upp 0,02 %.

Sedan får Berndt Ekholm försöka säga ungefär samma sak i tidningen Dagen som han säger i kammaren. I Dagen uttrycker Berndt Ekholm stor oro för att man skall ta alldeles för lång tid på sig att uppnå enprocentsnivån igen. Den oron tycker jag nog att Berndt Ekholm kunde kosta på sig att uttrycka här också. Jag har i min reservation tagit bort detta att det skulle ta 45 år, eftersom det inte är någonting som säger att man först under tre år inte skall göra någon höjning alls utan skära ned och sedan göra en höjning med 0,02 %. Vi vet inte om det kan gå så illa. Men om man ser vilken takt som hittills har hållits skulle man kunna befara detta.

Anf. 12 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Beträffande dessa 0,7 % förstår jag inte vilka källor som Ingrid Näslund har. Enligt den information som jag har har det utbetalda biståndet överskridit 0,7 %. Det är också det som OECD mäter och inte

det budgeterade biståndet. Jag är därför ganska säker på att Ingrid Näslund har fel.

Det är intressant att dessa partier i sin reservation väljer att använda sig av BNP i sina mätningar. Man kan för det första tycka att det är litet lurendrejeri att skriva en reservation på det sättet, utan att tydligt tala om det. För det andra är jag inte heller riktigt säker på om det kan stämma, eftersom det skiljer ganska litet mellan BNP och BNI. Min gissning är att även det är fel. Vi befinner oss inte i den situationen.

När det gäller oron för att inte uppnå enprocentsnivån sade jag i mitt anförande att jag delar mycket av det som Ingrid Näslund förde fram i fråga om intresset för att slåss för enprocentsnivån. Jag tror att vi alla med undantag av Moderaterna känner en viss oro för det, eftersom vi har en svår ekonomisk situation i landet. Det är ett stort steg mellan 0,7 % och 1 % av bruttonationalinkomsten, och detta kommer att ta tid. Om vi i vår generation lovar att nå upp till det är det rimligt att vi uppnår det i denna generation och inte i nästa generation. Det är en ganska rimlig ambitionsnivå.

Anf. 13 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att vi har räknat vårt biståndsanslag utifrån BNP. Det har vi inte gjort men det är det som FN talar om. Det är nämligen det sätt att mäta som man där har. Jag vet inte vilket år Berndt Ekholm talar om i fråga om att 0,7 % skulle ha uppnåtts. Det har ju uppkommit väldigt stora reservationer och således har man inte uppnått det procenttal som det varit fråga om. Det blir ju en hel del pengar kvar och de återgår inte till biståndsbudgeten utan de används till annat.

Utän att gå i polemik vill jag uttrycka min glädje över att Bertil Persson inser att under en borgerlig regering är det enprocentsmålet som gäller.

Anf. 14 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Berndt Ekholm.

Anf. 15 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Om vi går några år tillbaka i tiden kan jag konstatera att det är riktigt att vi hade reservationer som gjorde att den budget som vi satte upp för biståndet var lägre när vi kom till det utbetalda, men inte under 0,7 % av BNP ens en gång. I nuvarande situation med nedskärningar har vi faktiskt använt reservationerna. Jag hann inte säga i mitt anförande att det inte minst för mig personligen är glädjande att de här nedskärningarna hittills inte har slagit mot de allra fattigaste. Med reservationerna har vi i stället kunnat klara detta. Därmed har vi kunnat lägga oss ovanför de 0,7 procenten. Jag är ganska säker på att vi fortfarande ligger över BNP.

Jag kan avslutningsvis glädja Ingrid Näslund med information om Nordkorea och statens engagemang för dessa eftersatta människor. Just i dag vid denna tidpunkt befinner sig folk från Sida på plats i avsikt att studera vilka ytterligare insatser som krävs.

Anf. 16 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Med tanke på att Berndt Ekholms egen organisation, Broderskapsrörelsen, väldigt kraftfullt har motsatt sig en sänkning av biståndet och försökt värna enprocentsmålet förstår jag att Berndt Ekholm inte välkomnar den här reservationen och inte vill diskutera enprocentsmålet.

Jag vill till de förklaringar som Ingrid Näslund här har gett om hur vi ser på biståndet – som faktiskt har sjunkit och nu ligger väldigt lågt – säga att man i biståndsramen har lagt in detta med avskrivningar för flyktingmottagandet, som inte är regelrätt biståndsverksamhet. Därmed förklaras den låga siffran.

Det är glädjande att Berndt Ekholm själv i och för sig vill ha en snabb återgång till enprocentsmålet och att han *i teorin* står fast vid det. Jag måste ändå säga, Berndt Ekholm, att takten spelar en viss roll. Det gäller att inte bara ha ett mål fram till nästa generation, som Berndt Ekholm själv var inne på, utan att också rätt så snabbt återkomma med en tidsplan för återställandet av enprocentsmålet. Det har man hittills inte velat från regeringspartiets sida.

I mitt anförande tog jag beträffande en reservation också upp några andra frågor. Relationen mellan fattigdomsbekämpningen och krigsmaterielexport i världen har ett samband. Krig gör människor fattiga, förutom att väldigt många människor berövas liv och hälsa.

En annan aspekt som jag tog upp gällde fattigdomen i Sverige. Vi i Vänsterpartiet hävdar att vi, om vi diskuterar fattigdom och orättvisor i världen, måste relatera till och böttna i vårt eget samhälle, även om fattigdomen kan se olika ut här. Varför har ni ingen kommentar på det området?

Anf. 17 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. I vårt parti är vi väldigt jämställda så vi har en man och en kvinna på det området. Så är det inte alltid men just nu är det så. De frågorna kommer Agneta Brendt att ge svar på så då får Eva Zetterberg en chans till ytterligare debatt.

När det gäller avskrivningar och flyktingmottagningen har vi anträtt en väg som innebär att vi skall minska avskrivningarna. Det har vi ju gemensamt slagits för i utskottet och där har vi haft framgång. Jag hoppas på fortsatt framgång i det avseendet, för när flyktingströmmen minskar är det rimligt att den delen också minskar.

Jag tror inte att det bara är jag själv som är intresserad av enprocentsmålet eller av takten för att nå det målet. Jag tror att jag har hela utskottet med mig när jag säger att vi vill se en så snabb återgång som möjligt, dvs. så snabbt som de ekonomiska förutsättningarna ger oss möjlighet till. Jag tror inte att någon vill något annat än att vi som lovar detta också skall leva upp till det under vår generation. När det gäller att sätta tidsplaner på det sätt som Eva Zetterberg vill göra och tidigare har visat på – tre, fyra eller fem år – måste jag säga att vi har ganska dåliga erfarenheter av sådant. Det är nog inte en särskilt klok taktik att arbeta på det sättet. I stället skall man nog välja andra vägar för att nå fram. Rimligen är det, med tanke på det ganska stora avståndet till enprocentsmålet räknat i miljarder, ganska svårt att bestämma den takten. För min egen del har jag sagt att det rimligen bör ske under vår generation.

Anf. 18 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Jag vet att det inte bara är Berndt Ekholm som strävar efter att återställa enprocentsmålet men måste ändå återkomma till det här med takten och behovet av att lägga fast en tidsplan. Jag blir litet överraskad när Berndt Ekholm så bestämt avvisar detta med en tidsplanering för hur man skall nå ett mål. Samma regering har ju lagt fast en tidsplan för hur vi skall bemöta arbetslösheten och halvera denna till år 2000. Det kan naturligtvis ifrågasättas, vilket många gör, om det är möjligt att uppnå detta mål. Själv tycker jag att det är väldigt bra att man har ett konkret mål att sträva mot, och naturligtvis skall man försöka nå det. Men skulle inte målet vad gäller fattigdomsbekämpningen och återställandet av enprocentsmålet, som ingår som en del i vår fattigdomsbekämpning i världen, på samma sätt kunna preciseras i årtal? Detta bör vara precis lika viktigt som frågan om arbetslösheten.

Anf. 19 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Med Eva Zetterbergs resonemang skulle man kunna kräva tidsplaner på en mängd olika politiska områden. Jag tror att Eva Zetterberg själv drar slutsatsen att det är ganska svårt att i regeringsställning leva upp till en mängd olika tidsplaner. Verkligheten är, tyvärr, inte så enkel när man skall kompromissa mellan olika intressen och möta olika problem. Jag har svårt att tro att Eva Zetterberg själv i regeringsställning verkligen skulle arbeta med en sådan metod. I stället används nog detta för att skapa opinion för att det hela skall gå snabbare.

Vi har inte intresse av något annat än att det går att så fort som möjligt återkomma till enprocentsmålet. Vi vill dock inte låsa oss vid ett löfte om takten som vi sedan kanske inte kan hålla. Det är faktiskt fråga om ganska stora belopp för att återkomma till enprocentsmålet. Jag menar att det inte går att jämföra målet om en halvering av arbetslösheten med att räkna kronor och ören i biståndet.

Anf. 20 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Anledningen till att vi i varje bistandsdebatt återkommer till frågan om enprocentsmålet är att vi alla är frustrerade över att riksdagen en gång beslutat att så skall det vara. Sedan har nya beslut fattats som bryter det beslutet.

Berndt Ekholm suckar litet uppgivet här när det gäller inställningen till enprocentsmålet och säger att det har upprepats varenda gång – ja, det är den frustration som vi lever med. Men okej, jag skall inte säga mer om den saken nu. I stället skall jag litet grand gå in på vårt demokratimål.

Berndt Ekholm sade att det för utveckling fordras stabilitet. Stabilitet kan åstadkommas på många sätt. Vår statsminister Göran Persson trodde att det skulle vara bra med den stabilitet som finns i Kina men den uppfattningen delar inte vi. Det är i stället i fråga om demokrati som det handlar om stabilitet på sikt. Därför menar vi att just demokratimålet måste lyftas upp.

Berndt Ekholm var litet irriterad över att vi i vår reservation säger:

”Biståndets demokratimål har länge utgjort en dekoration snarare än ett mål med substans i det svenska biståndet.” Så är det. Läs gärna fortsättningen! Det står så här: ”Några krav på praktiska resultat i form av

ökad pluralism har knappast ställts. Enpartisystem ursäktades alldeles för länge. Politisk frihet har inte ansetts ha någon större relevans för fattiga länders utveckling.”

Så var det länge. Vi har kanske alla en del skuld i detta. Vi försökte förstå väldigt länge en sorts typiskt afrikansk demokrati. Men Folkpartiet har tjatat om detta, och vi kommer att fortsätta att tjata och ställa krav på att demokratin skall vara grunden. Det är vår inställning.

Anf. 21 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Att vi upprepar enprocentsmålet är inte så särskilt konstigt. Så länge Biörsmark kommer att fortsätta att motionera om detta enprocentsmål kommer vi naturligtvis att upprepa att vi står fast vid det målet. Det är inget konstigt i det. Vi vill dit.

När det gäller stabilitet håller jag med Biörsmark om att demokrati är väldigt avgörande, dock inte den enda förutsättningen. Kanske t.o.m. den debatt som skall föras i morgon om MAI-avtalet kan vara en viktig förutsättning, beroende på hur avtalet är konstruerat. Jag skulle kunna räkna upp även andra saker. Vi vet att olika former av ekonomisk stabilitet är grundläggande för att vi skall få en utveckling när vi talar om handel. Annars får vi inte några investeringar. Vi lever under den verkligheten vare sig vi gillar den eller inte.

Ordet dekoration stämmer väldigt illa med hur vi har arbetat med demokrati frågan. Jag säger inte att vi har varit perfekta utan, precis som Biörsmark, att vi alla kanske har ägnat demokrati frågan mindre utrymme än vi borde ha gjort. Det är definitivt så att demokrati inte är det enda som behövs för att vi skall få en utveckling i de fattiga länderna. Ibland kan det synas så när Folkpartiet driver den här frågan att får vi bara demokrati löser sig allt det andra. Men så enkel är inte verkligheten. Vi vet att det inte fungerar så, utan vi behöver både demokrati och andra insatser. De sex mål vi har måste samverka.

Anf. 22 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag går direkt på resonemanget om demokrati och lämnar enprocentsmålet just nu.

När vi talar om dekoration skall Berndt Ekholm se det i ett historiskt perspektiv. Det var länge en dekoration. Vi hade det som ett mål bland alla andra mål. Vi lyfte aldrig riktigt fram det. Vi gav bistånd till diktatorer – det gör vi fortfarande i vissa fall – alldeles för länge. Vi pumpade in svenska skattebetalares pengar i korrupta diktatorers fickor. De pengarna finns i dag på konton i Schweiz, och det vet Berndt Ekholm.

Det är detta som är grunden för vårt resonemang. De här korrupta diktatorerna får vi aldrig bort utan ett demokratiskt system, där en opposition fritt får verka, där man har ett underifrånperspektiv och där folket får välja sina ledare. Vi får glömma alla andra mål om inte detta är grunden, om inte det finns. Vi kan titta på hur det har blivit i en del av staterna i f.d. Sovjet som nu faller. Nu har vi chansen att få en stabil utveckling. Då krackelerar dessa stater.

Därför säger vi: Gör en rejäl utredning och se över biståndsmålen en gång till. Inriktningen från vår sida skall vara att göra demokratimålet till plattformen för biståndet bland de sex biståndsmålen. Det kanske inte blir

sex mål i den omgången. Men det här är grunden, utan den ingen utveckling.

Prot. 1997/98:87
26 mars

Anf. 23 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark vet mycket väl att det tyvärr fortfarande är en sådan värld att vi inte kan begränsa biståndet till enbart demokratier. Vi måste arbeta med biståndet för att skapa demokrati och utveckling. Jag vill hävda att det vore helt fel, precis som Ingrid Näslund sade, att vägra att ge katastrofbistånd till Nordkorea. Min åsikt är den att vi genom sådana insatser också medverkar till att hålla demokratidroppar i en utveckling som kommer att ta lång tid men som ändå är rätt. Likadant har det varit med insatserna till Kuba och en del andra länder.

Bilden är nyanserad, men vi är överens om att det i dag finns betydligt bättre förutsättningar att stryka under demokratiinsatserna mycket mer. Det gör vi också på olika sätt i de skrivelser som läggs fram. På den punkten är vi överens. Men vi är inte överens om att ge demokratimålet en sådan ställning att det skulle överordnas de andra fem målen.

(forts. 7 §)

*Fattigdoms-
bekämpning i Sveriges
utvecklingssamarbete*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Frågestund

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

5 § Frågestund

Anf. 24 TALMANNEN:

Kammarens sammanträde återupptas nu för riksdagens frågestund. Vid denna frågestund deltar från regeringens sida statsminister Göran Persson, utrikesminister Lena Hjelm-Wallén, justitieminister Laila Freivalds, statsrådet Maj-Inger Klingvall, statsrådet Leif Pagrotsky och statsrådet Thomas Östros. Statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras respektive ansvarsområden. Jag lämnar ordet fritt för frågor.

Personal till vård och omsorg

Anf. 25 ALF SVENSSON (kd):

Tack så mycket, fru talman! Jag har en fråga av mer allmän karaktär till statsministern. I morse på radions Eko förvånades vi nog många över budskapet att nu hade Landstingsförbundet hamnat i en situation som gjorde att man räknade med att avskeda ytterligare 3 000. Sedan slår man

Prot. 1997/98:87
26 mars

---

upp sin Dagens Nyheter, och då är rubriken över en artikel skriven av Margot Wallström: Nu får äldreården mer personal.

Vi vet alla att vårdfrågorna ligger oss mycket nära och varmt om hjärtat. Jag är klar över att detta nu inte riktigt skall tolkas så där väldigt exegetiskt. Men det är två olika besked. I all välvilja vill jag göra det möjligt för statsministern att bringa klarhet i dessa, åtminstone för människor i allmänhet, motstridiga signaler.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 26 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är tacksam för den möjligheten. Det är inte bara i dagens nyhetsflod som uppgiften har varit att bringa klarhet, utan det har över huvud taget gällt den offentliga sektorns situation i Sverige.

Som Alf Svensson kanske kommer ihåg hade vi för några år sedan en utomordentligt dramatisk statsfinansiell situation med jättelika underskott i kommuner, i landsting och i staten. Det har vi tagit oss igenom. Nu går alla landsting och alla kommuner mot en situation år 2000 då det är lika stora inkomster som utgifter.

Kanske har de här åren varit för hårda. Vi har hela tiden sagt att när vi får egna pengar och inte behöver låna till vården, till skolan eller till omsorgen om barn och äldre – när de pengarna finns där – skall vi satsa de kronorna i vården.

Vad Hegelund talar om är den situation som vi just är på väg ut ur: dysterhetens period, som Alf Svensson känner väl. Vad Margot Wallström talar om är framtiden: det vi nu kan göra med egna pengar.

Anf. 27 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag minns faktiskt att statsministern vid något tillfälle sade här i kammaren – men det var kanske ett förflutet ord – att vi inte skall röra alltför mycket i det som har varit. Om statsministern talar om de tidigare åren så talar jag om de år som kom före de åren, och sedan talar statsministern om de år som kom före de åren.

De här signalerna har gått ut i dag. Det var framtiden som båda talade om, både Landstingsförbundet och Margot Wallström. Jag tycker att det är litet märkligt att en säger att vi skall avskeda några tusen och en annan säger: Nu får äldre vården mer personal.

Det fanns icke något av illvilja när jag ställde denna fråga. Jag tycker bara det får vara någon ordning i signalerandet.

Anf. 28 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det fanns ingenting av illvilja när jag svarade. Tvärtom. Det var ett försök till en pedagogisk utläggning om det vi har gått igenom i Sverige. Det är klart att jag kan förstå att Alf Svensson inte vill tala om det. Jag vill heller inte tala om det. Det är så dystert och deppigt. Men det var så det såg ut.

Nu är det uppklarat, och vi kan lägga det bakom oss. Vi kan gå framåt. Då kommer vi snart till nästa val, Alf Svensson. Skall dessa satsningar i vården gå före skattesänkningar? Det skall de naturligtvis. Skall satsningarna på de äldre gå före skattesänkningar? Det skall de naturligtvis. Likadant är det med skolan.

Det är den diskussionen vi nu kommer att ta. Jag tror inte att Alf Svensson kommer att bli besviken om Alf Svensson orkar rösta för mer resurser till vård, skola och omsorg när vi kommer fram till behandling av vårbudgeten.

Anf. 29 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag lyssnade väldigt noga på Göran Perssons pedagogiska utläggningar. Men han får mig inte att tro att han inte gärna talar om åren

mellan 1991 och 1994. Det gör han ju jämt och ständigt. Hur var det Relling sade?

Nu var det inte någonting annat än denna dubbla signalverkan som vi har fått i dag som jag ville att Göran Persson litet mer konkret skulle ta sig an. Att då tala om det förgångna eller tala om hur vi skall rösta i framtiden må i och för sig vara intressant. Men i dag förväntar vi oss en förklaring från Göran Perssons sida hur en kan säga att vi skall dra ned med tusen och en annan kan säga att äldrevården nu får mer personal. Man kan inte springa åt två håll på en gång.

Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker nog att Alf Svensson skulle kunna åtminstone försöka att förstå vad jag säger. Det jag talar om är den diskussion om äldreomsorgen som vi har suttit i under så lång tid, med nedskärningar till följd av utomordentligt dystert handlag under några år i början på 90-talet.

Okej, jag behöver inte rota i detta så mycket. Jag tror att de flesta kommer ihåg hur det var. Men vi kan väl gemensamt glädja oss åt, Alf Svensson, att vi nu kan gå framåt. Om socialministern skriver detta i en debattartikel har det naturligtvis substans. Men det som finns bakom resonemanget i form av siffror och riksdagsförslag lär hon få återkomma med till riksdagen den 14 april då vårbudgeten läggs fram.

Satsningar på vård, skola och omsorg, Alf Svensson, går före skattesänkningar. Så ser nu valet ut. Jag hoppas att Alf Svensson hamnar på rätt sida.

Lösen för gisslan

Anf. 31 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utrikesministern. Det gäller det unga missionärsparet Paulina och Daniel Brolin som för snart tre månader sedan kidnappades i Dagestan. Det har också blivit en debatt om lösensummor.

Jag skulle vilja att det gjordes klart hur Sveriges regering ser på frågan. Det är viktigt att vara tydlig så att inte oklarheter lämnar fältet fritt för tolkningar som inte gynnar landsmän i nöd.

Jag tror också att utrikesministerns kommentar skulle vara värdefull i arbetet att nu befria paret Brolin. Mycket talar väl för att paret har förts till Tjetjenien. Min fråga är om Utrikesdepartementet även har kontakter med Tjetjenien eller om man arbetar uteslutande via ryska kanaler.

Anf. 32 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Låt mig göra alldeles klart att vi arbetar inom ett mycket brett fält för att se till att Paulina och Daniel Brolin blir frisläppta. Det sker med ryska myndigheter, som ju har det övergripande ansvaret, med dagestanska myndigheter och med tjetjenska myndigheter. Det gör vi från UD, och det gör man också på ett mycket bra sätt från Pingstkyrkan, som dessutom har ett förgrenat nät av andra kontakter.

Av naturliga skäl kan man inte berätta om alla kontakter. Det är inte att vinna opinionen som är viktigt i det här sammanhanget utan att få ett

resultat som är tillfredsställande. I frågan om man skall betala lösen är den principiella inställningen från Sveriges sida att vi inte gör det. Vi har aldrig gjort det. Vi har lyckats få loss våra landsmän ändå. Det är samma åsikt nu också.

Prot. 1997/98:87

26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 33 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Tack för det svaret, utrikesministern. Jag tror att det är viktigt att det blir klara uttalanden så att det inte ges utrymme för miss-tolkningar att det skulle finnas intresse av att ha någon annan hållning än den utrikesministern säger, nämligen att lösensummor inte är aktuella.

Ett uttalande av biståndsministern uppfattades som en möjlig glidning på den punkten, och därför är detta klargörande mycket bra. Det kan få sägas rakt ut. Jag menar att det är viktigt att vi av och till tar upp en sådan här debatt. Det är en god svensk tradition att alla ansträngningar görs som kan göras när landsmän är i nöd. Jag vill gärna tolka utrikesministerns svar som att det råder full aktivitet på Utrikesdepartementet för att göra förnyade insatser i syfte att nå ett gott resultat för dessa unga svenskar i deras mycket bekymmersamma situation. Det skulle vara värdefullt om utrikesministern slog fast att det nu pågår full aktivitet.

Anf. 34 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det gör det förvisso på alla områden. Jag vill också säga att vi har ett mycket nära samarbete med Pingstkyrkan i Västerås. Varken UD eller Pingstkyrkan gör något som den andra inte vet om. Vi arbetar verkligen hand i hand.

För ett par veckor sedan hade vi planer på att skicka ned svensk ambassadpersonal, men det gick inte eftersom myndigheterna avrådde. Man kunde inte garantera säkerheten, och det var synd. Nu är vi beredda att försöka igen, och jag hoppas att myndigheterna kan garantera säkerheten vid det här tillfället, så att vi också på plats kan skapa oss en bild av läget.

Fastighetstaxeringen

Anf. 35 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Riksskatteverkets styrelse har i dag på förmiddagen fattat beslut om författningar som har att göra med omräkningstal till fastighetstaxeringen. Det är något som kommer att beröra människors plånböcker, om inte i år så åren framöver. Skatteutskottet fattade beslut om att frysa omräkningstalet på maximalt 1,07 för småhus. Samtidigt gav man regeringen i uppdrag att utreda taxeringsförfarandet. Nu är det emellertid så, att om inte regeringen gör någonting så blir det ett nytt omräkningstal innan utredningen är klar.

Många fastighetsägare frågar sig i dag: Avser statsrådet Östros att lägga fram någon proposition om att ha kvar taket för omräkningstalen så att inte fastighetsskatten ökar, eftersom utredningen inte är klar? Det finns indikationer på att prisstegringen på villor i Stockholmsområdet ligger på 22 %, så frågan är rätt angelägen.

Anf. 36 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Den årliga omräkningen av fastighetstaxeringen infördes ju av en bred majoritet i riksdagen. Tanken var att få ett system med mjukare övergångar i stället för att ha en fastighetstaxeringsomräkning vart sjätte år. Det visade sig emellertid att detta inte fungerade särskilt väl. Det var för breda prisområden, och instrumentet blev för trubbigt. Kritiken blev också omfattande från dem som upptäckte att de fick omräkningar som inte stämde överens med vad de tyckte var rimligt. Därför har vi också stoppat den årliga omräkningen, nu för andra året.

Riksdagen måste varje år fatta beslut om ett sådant stopp, och det är klart att den diskussionen förs i samband med förberedelserna av vårpropositionen. Verkligheten är ju fortfarande densamma. Systemet fungerar inte särskilt väl, och vi har en utredning som ser över hela fastighetstaxeringssystemet för att få ett klokare och bättre system.

Anf. 37 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Skall jag tolka statsrådets svar som att det i vårbudgeten den 14 april också kommer ett lagförslag som innebär att man håller fast vid taket för omräkningstalet? Var det vad statsrådet försökte säga utan att lyckas vara tydlig?

Anf. 38 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Vi kan få frågor på en mängd områden som rör just vårpropositionen. Vi kommer inte att avslöja propositionens innehåll i dag, men i sak är ingenting förändrat när det gäller de problem som finns med den årliga omräkningen. De sakliga skälen för att sätta stopp för omräkningen finns där fortfarande. Vi har en utredning som ser över hela fastighetstaxeringssystemet, och den beräknas bli klar i slutet av året. Mer än så säger jag inte i dag.

Sverige och EMU

Anf. 39 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern eller utrikesministern. I samband med insläppet till valutaunionen, EMU, i går sade EU-kommissionen att man ansåg att Sverige inte uppfyllde kraven. EU-kommissionen är för mig ingen oomtvistlig auktoritet men ändå viktig att lyssna till. Man nämnde två omständigheter, bl.a. Riksbankens regler. När jag läste mer om detta, visade det sig att det handlar om sedelutgivningsrätten. Den har vi diskuterat tidigare i riksdagen. Min fråga är om regeringen mot bakgrund av vad EU-kommissionen sade under gårdagen är beredd att ompröva sin tidigare hållning att sedelutgivningsrätten inte påverkas av EMU-medlemskap.

Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag ser ingen anledning att mot bakgrund av gårdagens resonemang förändra någon svensk ståndpunkt. Den kommunikationen kommer vi att klara av med EU-kommissionen och framför allt med ministerrådet, som fattar beslutet om detta så småningom. Gårdagens besked var inte särskilt överraskande.

Den andra omständigheten som rör ERM-medlemskapet var också känd sedan tidigare – den skulle vara den legala motivering som kommissionen skulle komma att använda för Sveriges del. Vi saknar ju en formell klausul. I går noterade jag egentligen enbart att den svenska räntedifferensen gentemot Tyskland minskade med fyra punkter när de här beskederna kom.

Om jag för två år sedan hade sagt att detta skulle inträffa den dag beskederna kom, skulle ingen ha trott att det varit möjligt. Det är ett uttryck för den ekonomiska styrka som vi har återvunnit i Sverige. När vi väl bestämde oss för att stå utanför var det ingen som tyckte att det var konstigt, inte ens på marknaden.

Anf. 41 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Mot bakgrund av Centerpartiets ställningstagande, ett nej till medlemskap i EMU, är vi självfallet lika lyckliga om den nuvarande grundlagen om sedelutgivningsrätten ligger kvar. Men det intressanta är naturligtvis vad som skulle hända i framtiden om Sverige skulle bestämma sig för att söka medlemskap i EMU och vi har detta kommissionsuttalande som grund. Det är en bekräftelse på att här finns olika bedömningar. Här hemma har vi haft två åsikter, dels den som uttalades inför EU-medlemskapet av fyra, kanske t.o.m. fem partier i Sveriges riksdag, dels den som Lagrådet framförde, nämligen att det inte behövdes någon grundlagsändring och att detta inte var något hinder. EU-kommissionen instämde med den tidigare riksdagsmajoriteten inför EU-medlemskapet. Situationen är alltså något komplicerad.

Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Komplicerat är det förvisso. Det är ju inte alldeles enkla saker. Det finns också ett stort mått av politik i detta och inte enbart juridik. Det gör att vi har haft en diskussion om huruvida dagens EU-regelverk redan tar över svensk grundlag eller om vi dessutom skall ändra svensk grundlag på den här punkten. Jag upplever inte att det i sak är den stora frågan. Det är ju om vi vill vara medlemmar i den monetära unionen eller inte. Vill vi vara medlemmar i den monetära unionen skall vi naturligtvis också se till att vi har ett oomtvistligt regelverk. Vi har strävat efter maximal handlingsfrihet, så att vi kan bli medlemmar om svenska folket vill eller vara starka nog att stå utanför, om det är vad vi vill. Det viktigaste för mig just nu är att vi skall få tid för en dialog med det svenska folket. Det är folket som avgör frågan – inga eliter bestämmer detta.

Bostadstilläggen till pensionärerna

Anf. 43 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag skulle vilja rikta en fråga till socialförsäkringsministern. Vid årsskiftet genomfördes två förändringar som var väldigt viktiga för de pensionärer som hade det jobbigast. Det var ökningen av bostadstilläggen för de sämst ställda pensionärerna och de förändrade utbetalningsdatumen. Men fortfarande finns det en grupp pensionärer som har det mycket jobbigt ekonomiskt. Det är bl.a. de med höga hyror,

som tycker att taken på bostadstilläggen är besvärande. Det är också de som har låga pensioner och inte har fått dem uppräknade, vilket de skulle ha fått i en bättre ekonomisk situation.

Jag vill därför fråga socialförsäkringsministern om hon överväger några åtgärder som kan stärka de ekonomiska möjligheterna för de sämst ställda pensionärerna.

Anf. 44 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Den viktigaste åtgärden som vi nu har liggande framför oss är förstas att höja basbeloppet i två steg till 100 %. Det har stor betydelse, och det är också en väldigt stor insats som vi gör om vi ser till det framtida ekonomiska utrymme som finns i statsbudgeten. Detta är alltså vad som ligger närmast till.

Jag känner mycket väl till diskussionen om taket på 4 000 kr. Men vi har valt att i första hand gå upp i ersättningsnivå när det gäller bostadstillägget, och att nu satsa på att höja basbeloppet.

Anf. 45 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag vet att planerna på att höja basbeloppet är väldigt uppskattade av pensionärerna. Ökningen kanske betyder allra mest för dem som har de lägsta pensionerna.

Men jag tycker ändå att det är angeläget att man långsiktigt tittar på bostadstillägget till pensionärerna. Jag hoppas också att regeringen, även om det inte är socialförsäkringens område, vill se över frågan om avgifterna för de pensionärer som har det jobbigast.

Anf. 46 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag kan väldigt kort säga vad som också kommer att hända framöver, nämligen att socialministern kommer med ett förslag till riksdagen om äldrepolitiken. I det förslaget kommer bl.a. frågan om avgifter att behandlas.

Boendekostnaderna

Anf. 47 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

Sverige har Europas högsta boendekostnader. Sedan 1989 har hyrorna ökat med nästan 100 %, dvs. de har fördubblats. Det mesta beror på beslut här i riksdagen: skattereformen, försämringen av räntebidragen och budgetsaneringen.

Efter tre års utredande och funderande har nu den bostadspolitiska propositionen kommit. Dock blev den en stor besvikelse efter en noggrann genomläsning. Det bidde en tummetott, Göran Persson, och ingen ny kostym!

Kraven på hyreshöjningar kommer att fortsätta, och de högsta hyrorna i Europa kommer att bestå.

Frågan blir: Tänker regeringen föreslå några ytterligare åtgärder i vårpropositionen för att på allvar ta itu med de ökade kraven på höjda hyror?

Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Till skillnad från Owe Hellberg har inte regeringen o begränsat med resurser. Hellberg och Vänsterpartiet har naturligtvis några miljarder att stoppa in som de i vanlig ordning hittar någonstans – det förväntar vi oss. Det är ju så det ligger till. Detta är bara ytterligare en stämning i den kör vi hör från kammaren där det är mer utgifter eller skattesänkningar som krävs.

För regeringens del är det hela tiden en balansgång som vi nu kommer att gå. Vi satsar så många kronor som vi nu kan på vården, skolan och omsorgen. Vi har också gjort akuta insatser framför allt för dem som sitter i bostadsrättsföreningar som har bekymmer, och vi gör akuta insatser i de kommuner som har allmännyttiga bostadsföretag med problem. Det är defensivt, men det är rättviseåtgärder som träffar de sämst ställda.

När vi sedan går vidare framåt är det en viktig åtgärd att se till att vi behåller låg inflation och låga räntor. Det är i sin tur beroende av att vi inte börjar bjuda över varandra med nya utgifter i statsbudgeten. Då kan det bli så att de pengar som Owe Hellberg erbjuder hyresgästerna snart äts upp i form av högre hyror därför att räntorna stiger. Det vill vi inte medverka till.

Anf. 49 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Nu är det jag som ställer frågorna. I Vänsterpartiets motion redovisar vi naturligtvis den här frågan så småningom.

Problemet är att det inte tas något helhetsgrepp i den bostadspolitiska propositionen. Man hänvisar till kommande propositioner och kommande utredningar i frågorna, och man löser inte problemen som finns med att hyreskraven även fortsättningsvis kommer att öka.

Regeringen bluffar om de sänkta hyrorna, stod det i Aftonbladet i går. Man redovisar effekterna av det som regeringen tänker göra för krisåtgångarna, t.ex. lindringar i räntebidragssystemet samtidigt som det hela fasas in i fastighetsskattesystemet.

Det är ett tunt och tomt paket, Göran Persson!

Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Ta helhetsgreppet! Eftersom de här fem miljarderna är ett tomt och tunt paket – lägg på fem miljarder till i Vänsterpartiet! Ni har ju pengarna.

Detta tillhör naturligtvis ett oppositionspartis privilegier. Men jag tror faktiskt att svenska folket genomskådar den här typen av överbud i en valrörelses upptakt. Jag är inte särskilt imponerad av dem. Jag har varit med och tagit reda på borgerliga överbud av samma slag, Hellberg. De har kostat otroligt hårda arbetsinsatser och svåra umbäranden bland svenska folket.

Följ inte den traditionen, utan försök inse att vi får hushålla med knappa resurser och göra de insatser som maximalt stöder rättvisan!

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 51 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern som knyter an till det han just sade, nämligen att hushålla med knappa resurser.

Nyligen presenterades en rapport som talade om att arbetslösheten kostar samhället 155 miljarder kronor per år. Det är en ofantligt stor summa. Man konstaterade också att den summan skulle kunna användas för att i princip anställa alla som är arbetslösa inom offentlig sektor.

Jag förde en debatt med arbetsmarknadsministern nyligen i den här frågan. Hon sade bl.a. i sitt svar att den påbörjade och på många håll genomförda omstruktureringen av offentlig sektor skulle avstanna om man använde de här pengarna för att betala människor inom vård och omsorg i stället för att betala dem för att vara arbetslösa.

Som en följd av detta undrar jag en sak. EMU-kraven innehåller bl.a. ett krav på att offentlig sektor inte får vara alltför stor. Anser regeringen att EMU-kraven i det här fallet är viktigare än att vi ser till att vi har tid med våra gamla och våra barn och att vi har människor inom vård och omsorg?

Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns arbetsmarknadspolitiska åtgärder av det slag som Marianne Samuelsson efterlyser. Resursarbeten är ett exempel. Där går man direkt in i verksamheterna, vård, skola och omsorg, och jobbar 90 % och får 90 % av sin lön. Under den tid vi har arbetslöshetsproblemen används a-kassan för att stötta upp det hela. Det är en bra åtgärd, men jag kan konstatera att det inte är fler än 4 000–5 000 personer som hittills har utnyttjat detta. Det tycker jag är dystert. Men instrumentet finns alltså.

Marianne Samuelsson frågade om det är EMU som har tvingat oss att göra detta. Nej, det är det inte. Det är den helt sunda och logiska inställningen att när man går med jättelika underskott och lånar sig fram, som vi har gjort i Sverige, kommer man förr eller senare till en punkt där man måste få inkomster och utgifter att gå ihop. Det är detta som har varit regeringens bekymmer. Att det samtidigt har kolliderat med en gigantisk massarbetslöshet är naturligtvis efter värre.

Sverige fungerade som bäst på den tiden som Gunnar Sträng var finansminister. Han nådde med råge alla konvergenskraven. Det skall vi inte glömma bort.

Anf. 53 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag tror inte att resursarbetarna kan lösa detta. Det är ju de som redan har blivit sparkade men som får vara kvar på sina jobb med lägre lön. De utför ju inga nya jobb i samma bemärkelse som om man tillförde de nya personer som skulle behövas för att orka med de arbetsuppgifter som åligger den personal som är kvar.

Vi har ett gigantiskt problem framför oss. Vi har 155 miljarder kronor i kostnader för arbetslösheten. I stort sett är det dubbelt så mycket som hela den svenska sjukvården kostar.

Samtidigt har vi brist på personal, inte minst kring våra barn som skall utgöra vår framtid. De har ingen som har tid att prata med dem. Jag är allvarligt oroad för att t.ex. antalet barn som behöver söka hjälp hos de barn- och ungdomspsykiatriska mottagningarna har ökat med upp till 100 % just därför att vi inte har tid med dem.

Jag undrar vad statsministern tänker göra åt detta. Han måste göra något *nu*. Det går inte att vänta – det är nu som problemet är akut.

Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Ja, det är nu som problemet är akut. Och det är nu som vi satsar på dessa sektorer med egna pengar – fyra nya miljarder 1997, fyra nya miljarder 1998, fyra nya miljarder 1999 och fyra nya miljarder år 2000. Inte en krona är lånad. Allt är eget.

Där, Marianne Samuelsson, ligger naturligtvis också oerhört många händer. Där ligger många kramar och många klappar på kinden för både barn och äldre som behöver ha omsorg.

Det vet vi, och det förstår vi. Men vi förstår samtidigt – vilket ju är vår tradition – att fattigt folk som gör sig beroende av lånade pengar förr eller senare kommer att mista sin frihet. Det har styrt vår politik genom årtionden, och vi har faktiskt knutit an till den traditionen när vi nu har röjt efter de senaste årens bekymmer. Nu kommer resurserna. För sent kan tyckas, men det är egna pengar. Glöm inte det!

Fjärrvärmel leveranser till industrin

Anf. 55 URBAN AHLIN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Thomas Östros.

Regeringen har ju visat stor framsynthet i arbetet med energiomställningen i landet. Men det finns ett smolk i bägaren. Det är värmeleveranserna till industrin. Skatteförhållanden och skatteavdrag gör att det närmast är omöjligt att ansluta industrier till de kommunala fjärrvärmenäten. När nioöringen togs bort för några år sedan begärde riksdagen att regeringen snarast skulle återkomma med ett nytt system som skapar ett jämnt konkurrensförhållande.

Ett flertal kommuner ligger just nu i startgroparna för att starta upp kraftvärmeverk som kan leverera värme till industrin. Jag tycker att det arbetet borde stödjas. Riksdagen beslutade förra veckan om att återigen uppmana regeringen att snarast återkomma med ett förslag till riksdagen. När kommer förslaget?

Anf. 56 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! I samband med energiöverenskommelsen för ett år sedan kom partierna också överens om att vårt energiskattesystem måste ses över. Det är ju ett lapptäcke av gamla historiska avlagringar på många sätt. Det ger också konstiga drivkrafter, inte minst när det gäller kraftvärmen. Man anpassar sig till skattesystemet på ett sådant sätt att det inte blir bra. Det blir inte optimalt.

Därför jobbar vi nu i Regeringskansliet med att se över energiskattesystemet för att få ett enklare system som också ger sundare drivkrafter. Det blir också ett bidrag till omställningen. Då tittar vi också särskilt på

den typ av fråga som Urban Ahlin tar upp med kraftvärmens och de konstiga drivkrafter som finns med dagens system. Vi återkommer med konkreta förändringsförslag när utredningen är färdig.

Skattepolitiken

Anf. 57 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

Antalet socialbidragstagare har stadigt ökat de senaste åren och belastar främst kommunernas ekonomi, och de i sin tur kräver mer pengar av staten. Ett allt högre totalt skattetryck har under den socialdemokratiska regeringen drabbat främst låg- och medelinkomsttagare som i stigande grad blir beroende av bidrag för sin försörjning. Höjd fastighetsskatt i förening med höjda taxeringsvärden har tvingat en del att sälja sina hus eller ta nya lån för att klara boendeskatten och den nya förmögenhetsskatten.

Den som är satt i skuld är icke fri, konstaterar Göran Persson. Det gäller givetvis i minst lika hög grad enskilda individer som stater. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att underlätta för skattetyngda hushåll att i ökad utsträckning frigöra sig från ett stigande låne- och bidragsberoende?

Anf. 58 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Henrik S Järrel tar upp en del skattefrågor och bortser som vanligt från sambandet med att man också måste ta in skatt för att kunna betala de utgifter som vi gemensamt har beslutat om här i riksdagen. Henrik S Järrels parti har ju försökt att praktisera vad som händer när man sänker skatter och höjer offentliga utgifter. Då får man mycket stora underskott och räntorna skenar. Människor blir tvungna att flytta från hus och hem på grund av att bostadskostnaderna blir helt orimliga. Den typen av politik drabbar stenhårt låg- och medelinkomsttagare.

Tack vare den sanering vi har gjort, där vi har använt skatteinstrumentet framför allt för att få rättvisa i saneringsarbetet och där höginkomsttagarna har fått lämna sin del, har vi fått ned räntorna. Vi börjar få tillväxt i ekonomin. I år kommer det också nya jobb. De senaste siffrorna visar på 38 000 fler i sysselsättning jämfört med tolv månader tidigare. Det betyder att fördelningspolitiken börjar fungera rejält. Människor får chansen att komma tillbaka till arbetsmarknaden. I den delen är det också nödvändigt att använda skattepolitik.

Anf. 59 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Vi har redan konstaterat i debatten att boendekostnaden har ökat under de senaste fyra åren. Dessutom har tillväxten inte varit så hög som den borde ha varit för att klara utgifter i stigande grad.

Antalet jobb har faktiskt minskat under 22 av Göran Perssons 24 månader som statsminister. 1997 var faktiskt det sämsta sysselsättningsåret sedan mitten av 70-talet. Det har inte blivit fler jobb utan ett statistiskt tricksande med fler och fler människor i olika typer av s.k. åtgärder. Det är nya jobb vi behöver och inte åtgärder av olika slag. LO anser ju också

att det är genom ökad sysselsättning som arbetslösheten skall bekämpas och inte genom kamouflage av den öppna arbetslösheten.

Jag anser fortfarande att den här frihetsaspekten, enskildas frihet, är minst lika viktig som statens frihet från skuld och beroende.

Anf. 60 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Vad tror Henrik S Järrel att räntor betyder i en ekonomi? När man för en politik som driver upp räntorna till skyhöga nivåer läggs det en våt filt över all verksamhet i landet. Det betyder mindre försäljning för småföretagen, eftersom det inte finns någon som har råd att efterfråga deras produkter. Det betyder mindre investeringar för företagen, eftersom det är mer lönsamt att sätta pengarna på banken. Det skapas rädsla och osäkerhet hos landets alla hushåll som håller tillbaka konsumtionen. Det skapar orättvisor i ett land. Den typ av depression som man då skruvar ned landet i, slår obönhörligt mot dem som har det sämst ställt.

Med vår politik har vi halverat räntorna, och vi har fått ned boendekostnaderna den vägen. Vi får i gång sysselsättningen genom att tillväxten nu stiger. När Henrik S Järrel säger att det tricksas med statistik menar han bl.a. kunskapslyftet. Där får drygt 100 000 människor en chans till en grundläggande gymnasieutbildning. De växer i självförtroende och får en chans att efterfråga de nya jobben. Är det att tricksa med statistik?

Attentat från djurrättsaktivister

Anf. 61 EVA ERIKSSON (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till justitieministern med anledning av de militanta veganernas och djurrättsaktivisternas framfart över vårt land.

Under flera år har Umeå universitets forskningsanläggning och deras djurhus varit utsatta för terrorism och inbrott där material och byggnader för flera miljontals kronor slagits sönder. Man har också hotat forskare och deras familjer. Det har lett till att Umeå universitet, som har varit ett öppet universitet, i dag går mot ett stängt universitet. Jag menar att detta är ett hot mot vårt öppna samhälle.

Jag skulle vilja fråga justitieministern om justitieministern ser några möjligheter att stoppa den här typen av aktiviteter som hotar både de öppna forskningsinstitutionerna och vårt öppna samhälle.

Anf. 62 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Ja, jag ser stora möjligheter att ingripa mot, förebygga och förhindra den här typen av attacker. Vi ser dem på flera olika områden. De exempel som Eva Eriksson tog upp är av ett slag. Det finns andra aktivister som angriper pälsuppfödning eller pälsförsäljning i affärer.

Det här är ett växande problem i vårt samhälle. Det har lett till att polisen, som i första hand är den som kan vidta åtgärder för att förhindra den här typen av händelser, har skapat särskilda arbetsgrupper på sina håll i landet för att öka möjligheterna att samla information om de grupper som genomför den här typen av brottsliga gärningar. Detta har man gjort för att kunna hjälpa dem som är utsatta med åtgärder för att bevaka och förhindra att sådant här sker.

Det krävs alltså det som kallas ett kriminalunderrättelsearbete, ett effektivt och bra sådant. Vad statsmakterna kan göra är att säkerställa att polisen har bra redskap för att kunna bedriva det här arbetet. Inom ramen för det arbete som pågår när det gäller att öka effektiviteten i polisarbetet ser jag just möjligheterna att utöka polisens möjligheter att använda ny teknik i det arbetet som viktiga. Jag hoppas att Folkpartiet kommer att stödja regeringens förslag i den delen.

Anf. 63 EVA ERIKSSON (fp):

Fru talman! Ja, om det leder till det som jag hoppas, nämligen att man skall säkra att vi i fortsättningen skall ha ett öppet samhälle och på det sättet hindra den här typen av brottslighet. I medierna och i debatten får man ofta en bild av att vi nu accepterar detta. Det ger legitimitet åt våldshandlingar. Det gläder mig att justitieministern också understryker att det här är ett växande problem. Jag uppfattar också att regeringen tycker att detta är ett problem.

Det skulle ge kraft åt polisens arbete om regeringen och kanske också riksdagen tydligt kunde slå fast att man fördömer den här typen av aktiviteter i ett demokratiskt samhälle som Sverige.

Anf. 64 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag tror i och för sig inte att det skulle behövas att vare sig riksdag eller regering fördömer grova brottsliga gärningar. Det följer av det faktum att många av de här aktiviteterna utgör en mycket grov brottslighet. Det är också det som är skälet till att polisen har utvecklat metoder för att kunna motarbeta den här utvecklingen.

Men det ställer också krav på oss i regering och riksdag att säkerställa att polisen får de instrument man behöver. Det var därför jag nämnde den senaste propositionen när det gäller polisens register och att ge möjlighet för polisen att arbeta på ett effektivt sätt. Vi måste värna vårt öppna samhälle. Men det kräver också att vi har modet att ge de redskap polisen behöver och att kontrollera att de används på ett riktigt sätt. Det är kärnan i just bekämpandet av hot mot vårt öppna samhälle.

Regionalpolitiken

Anf. 65 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern. Han talar då och då väl om att hela Sverige skall leva. Det gjorde han senast på Landsbygdsriksdagen, på ett bra sätt, om jag förstod det rätt.

Samtidigt ser vi signaler som pekar i rakt motsatt riktning. I den regionalpolitiska propositionen drar regeringen ned på olika områden. Man tar bort transportstödet för zon 1, Hälsingland, Gävleborg, Dalarna, Värmland. Man tar också bort den ersättning av arbetsgivaravgiften som finns i Norrlands inland för vissa företag.

Jag tycker att det här är litet inkonsekvent. Samtidigt hörde vi i trafikutskottet i dag, när vi började hantera Stockholmstrafiken, att bl.a. statsministerns parti vill lägga ned många miljarder på en södra länk. 6 miljarder kronor, 1 miljard per fil, kostar det att bygga den 5 km långa

vägen. Man förbereder alltså för en ny stor befolkningsexpansion i Stockholmsområdet.

Jag tycker inte att det här går ihop. Jag skulle vilja höra vad statsministern har för kommentar till att man ger med ena handen och tar med den andra på det här sättet.

Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att frågan är fel ställd av Bergström. Det bor ju redan folk i Stockholm, problemen är redan ett faktum och man behöver lösa trafikfrågorna i den här regionen också.

Jag tror att det är en ofruktbar politik att ställa Stockholm mot landsbygd eller glesbygd. Hela Sverige har rätt att leva. Det inkluderar också storstäderna.

Anf. 67 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Så långt kan jag vara överens med statsministern. Hela Sverige skall leva, inklusive storstäderna. Men det socialdemokratiska trafiklandstingsrådet i den här regionen går ju ut och talar öppet i en debattartikel i Svenska Dagbladet för någon månad sedan om behovet av att bygga ut trafikanläggningar för att kunna ta emot en stor befolkningsexpansion. Det var klartext.

Jag tycker att det visar att det finns starka krafter som planerar på det här sättet. En aktiv regionalpolitik, som man talar om från regeringens sida, blir inte trovärdig om man gör på det här sättet. Just de två exempel jag tog upp, om transportstödet och nedsättning av arbetsgivaravgifter i Norrlands inland, skulle jag vilja att statsministern kommenterar.

Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror inte att det bara är i Stockholm som vi har landstingsråd som talar om befolkningsutveckling och som planerar för framtiden. Jag kan försäkra Sven Bergström att jag springer på just den synpunkten vart jag än kommer i landet. Det tillhör den rollens naturliga uppgift att driva på för sin bygds utveckling, oavsett om bygden heter Botkyrka eller norra Bohuslän. Så ser det ut.

I går kväll satt jag i diskussioner om transporter från Uddevalla mot norska gränsen och från Uddevalla mot Vänersborg och Trollhättan, riksväg 44 och 45 och E 6. Det här är stora frågor i hela landet.

Transportstödet och nedsättningen av arbetsgivaravgifter har vägts mot andra förslag i den regionalpolitiska propositionen. De har inte haft den effektivitet som vi tycker att de bör ha för att de skall förtjäna att vara utgifter. Transportstödet kan dessutom, tror jag, ses i samband med andra regionalpolitiska insatser. Men när det gäller detaljer på det området måste jag hänvisa till näringsministern, som är fackminister på området.

Skattereduktion för privata tjänster

Anf. 69 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Statsminister Göran Persson sade tidigare att socialdemokraterna låter satsningar på vård och skola gå före skattesänkningar. Vi har hört det uttryckligen många gånger.

För två veckor sedan lade Folkpartiet tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna fram ett gemensamt förslag om skattereduktioner för olika typer av privata tjänster för att kunna få i gång fler jobb. Det avfärdades med att det gynnar de rika, att det inte ger så mycket nya jobb eller att vi inte kan prioritera den typen av jobb.

Då kan man undra varför det kommer ett förslag om 1 miljard i utökade ROT-satsningar. Jag skulle vilja fråga skatteministern hur man, trots allt man säger om att satsa på vården och om att inte använda några pengar till skattesänkningar, motiverar att man ändå föreslår en skattereduktion på 1 miljard som enbart gynnar manliga jobb.

Anf. 70 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Den privata servicesektorn är kanske den sektor som är mest känslig för den ekonomiska utvecklingen i allmänhet. Får vi i gång konsumtion, får vi i gång mer av inkomster som kan vändas mot marknaden, kommer också den sektorn att växa och anställa fler människor.

Och det ser vi. Tittar vi ett år tillbaka i tiden är det den privata servicesektorn som återigen börjar växa. Frågan om den skall subventioneras ytterligare eller inte är viktig och intressant. Men den kan knappast komma före satsningar på vård, skola och omsorg. Därför väljer vi det, och det är viktigt. 16 miljarder till vård, skola och omsorg går i första hand.

Det som karakteriserar byggmarknaden är att där finns det ett konjunkturpolitiskt skäl. Vi har haft en mycket grav kollaps i hela byggmarknaden i Sverige. Det har kommit sig av höga räntor och kollaps över huvud taget i efterfrågan på bostäder. Vi vet att vi kommer in i ett läge där efterfrågan ökar, och om några år kan vi ha en byggmarknad som går riktigt bra och kanske t.o.m. går mot en överhettning. Då finns det konjunkturpolitiska skäl att försöka dra över så mycket som möjligt av reparationer och ombyggnad tills nu, när vi har mycket ledig kapacitet i byggsektorn. Då kan vi undvika en överhettning senare. Det argumentet gäller inte den övriga privata servicesektorn.

Anf. 71 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag skall alltså tolka svaret som att den lågkonjunktur som har rått just inom den privata tjänstesektorn för snickeri och målning och liknande har varat mycket längre än alla andra lågkonjunkturer. Den föranleder alltså regeringen att där använda 1 miljard till skattesänkningar. Men det kan inte gälla den del av den privata tjänstesektorn som handlar om att tvätta snickerierna eller kaklet man har satt upp.

Jag tycker ändå att regeringen borde kunna anstränga sig och åtminstone ha litet bättre argument för varför man är beredd att lägga skattereduktioner för privatpersoner och hushåll enbart på den del av den privata tjänstesektorn som handlar om sådana jobb som männen har.

Anf. 72 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Konjunkturen fungerar olika i olika sektorer, det är tydligt. Inom byggsektorn har vi i dag fortfarande en mycket betydande arbetslöshet och ett mycket svagt byggande i Sverige. Det finns anledning att försöka dra över så mycket verksamhet som möjligt tills nu för att

undvika en överhettning när byggkonjunkturen kommer i gång. Städning i hemmet, trädgårdsskötsel och sådant har inte samma konjunkturberoende. De pågår året runt, trädgårdsskötseln visserligen på sommaren, hösten och våren och litet mindre på vintern. Men de har inte samma konjunkturpolitiska grund.

Sedan är det viktigt att ta en diskussion om den privata servicesektorn och om det finns anledning att subventionera den. Jag kan knappast se att det finns ett sådant utrymme nu. Vi har precis fått näsan ovanför vattenytan. Vi har gått igenom en väldigt svår period. Vård, skola och omsorg har fått dra ett lass i det här saneringsarbetet. Jag tycker att det är viktigast att framför allt koncentrera resurserna dit. Det är en del som också är en servicesektor som ligger människor väldigt nära och som är oerhört viktig för ett gott samhälle.

Lösen för gisslan

Anf. 73 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag vill rikta en fråga till Lena Hjelm-Wallén, utrikesministern. Den gäller paret Brolin, men är av litet mer principiell karaktär. Min fråga är: Skall man tolka Pierre Schoris uppmaning till Pingstkyrkan i Västerås att överväga en lösensumma för paret Brolin så att de ideella organisationerna skall överta en del av det diplomatiska ansvaret från UD i sådana här situationer?

Anf. 74 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det skall man definitivt inte göra. Till att börja med skall man lyssna på vad Pierre Schori sade. Han sade väldigt tydligt att det inte är hans sak att uttala sig å Pingstkyrkans vägnar. Det måste Pingstkyrkan göra. Man får själv avgöra detta. Däremot uttalade han sig om vad staten har för principiell inställning.

Jag har varit imponerad under vårt samarbete med Pingstkyrkan i Västerås över hur bra man har hanterat den här frågan. Men det är klart att det ytterst är svenska staten som har ett ansvar för svenska medborgare. Vi tar också det ansvaret, men vi är glada för att ha en samarbetspartner som uppträder så professionellt i en så svår situation som den med det kidnappade paret Brolin i Dagestan.

Anf. 75 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Tack fru talman! Jag vill ytterligare fördjupa frågan. Jag lyssnade på Pierre Schori i TV och tyckte att det ändå fanns en uppmaning till huvudmannen att överväga en lösensumma. Jag är rädd att detta skall ge en öppning för alla svenskar som hamnat i en sådan här situation att det finns ett uns av möjlighet att få ut pengar från Sverige, antingen från staten eller från huvudmannen. Därför är det viktigt att få klargjort vad Pierre Schori menade.

Anf. 76 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tror säkert att Pierre Schori kan tala för sig själv. Jag talar å regeringens vägnar, och vi uppmanar inte någon enskild eller organisation att göra det ena eller det andra när det gäller att lösa en sådan

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

här mycket komplicerad affär. Det finns alltså ingen uppmaning från svenska regeringen till Pingstkyrkan att betala ut lösen.

Skattekontot för småföretagare

Anf. 77 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Den senaste tiden har jag mött många olyckliga småföretagare. De är olyckliga över det nya skattekontot, och kanske framför allt tillämpningen av det.

Jag kan ge ett exempel på vad man kritiserar: Det medges inte att man clearar moms som man skall få tillbaka med preliminärskatt som man skall betala. Dessutom tycker man att det är väldigt mycket administration och blanketter kring systemet.

Jag antar att de här synpunkterna har kommit även skatteministern till del. Jag undrar om skatteministern förbereder något förslag för att förenkla tillämpningen.

Anf. 78 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Svaret är ja. Skattekontot har vi lagt fram och genomdrivit just för att det när det väl börjar fungera riktigt bra – det har en del barnsjukdomar i början – kommer att vara en förenkling för många småföretagare, i kontakten med skattemyndigheten. Det blir färre datum och färre regler att hålla reda på. Det går just att, vilket frågan gällde, kvitta inkomster och utgifter mot varandra.

Det finns en del barnsjukdomar. Vi följer det här väldigt noga och kommer att lägga förslag till riksdagen i de delar där vi ser att det behövs förändringar. I övrigt ser vi att skattemyndigheterna blir allt skickligare på att hantera detta.

Det är en stor reform. Det är en stor förändring. Det kan bli en del barnsjukdomar i inledningsskedet, men i huvudsak kommer det att bli ett enklare system för landets småföretagare.

Den ekonomiska makten

Anf. 79 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Statsministern sade att han var borta i går kväll. Det var jag också. Statsministern träffade Percy Barnevik. Det var en kort diskussion om vem som har mest makt i Sverige. Barnevik tyckte att det var han som hade det. Man kunde tolka statsministern som att han instämde i Barneviks påstående.

Jag vill därför fråga statsministern: Vem har mest makt? Jag vill mena att det är statsministern. Delar statsministern min mening? Är det inte statsministern måste vi se till att statsministern får mer makt än Barnevik, eller hur?

Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är mer ödmjuk än Percy Barnevik. När vi fick frågan pekade jag litet försynt på honom. Det var väl också för att skämta bort det hela. Jag tycker att Lars Bäckströms fråga nu också i och för sig är litet underhållande.

Jag tror att det är dumt av oss att på så sätt mäta olika typer av inflytande och ranka folk. Det kan väl de syssla med som finns i viss affärspress. Jag hoppas att vi slipper debatten i Sveriges riksdag.

Prot. 1997/98:87

26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 81 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Frågan är viktig. Statsministern har tillsatt en utredning om demokrati och makten i Sverige och sade då att statsministern inte ville ha med frågan om den ekonomiska makten.

Jag tror att den här skämtsamma dialogen har en allvarlig underton. Jag tror att det är klokt att diskutera den ekonomiska makten, och att statsministern bör göra det.

Den som är i skuld är inte fri, men om vi nu blir skuldfria eller i alla fall inte behöver låna mer, kan vi välja att amortera eller satsa på bostadspolitik eller på vård eller sänka skatten på arbete. Percy Barnevik vill ju också sänka skatten på arbete. Ta makten statsministern, och gör något av den.

Det finns en skämtsam ton, men det är en mycket allvarlig fråga. Vem skall ha den ekonomiska makten och hur skall vi utnyttja den? Jag rekommenderar: Utnyttja makten, sänk skatten på arbete.

Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Sänk skatten, säger Percy Barnevik. Så säger också Lars Bäckström, och bevisar därmed att han är nästan lika mäktig!

Jag tycker att det viktigaste vi kan göra som politiker är att se till att vi flyttar in makten i de folkvalda rummen här i riksdagen igen. Tänk vilket inflytande som riksdagsledamöterna återigen har när det gäller att kunna väga förändringar på skattesidan mot en utökad standard i vård, skola och omsorg, och veta att det beslut man fattar inte överprövas av någon marknad.

Den som är satt i skuld är icke fri. Det är sant. För Sveriges riksdag var detta för några år sedan ett ohyggligt dramatiskt konstaterande. Då hade riksdagen nämligen ett utomordentligt litet utrymme att manövrera. Då var man beroende av de stora finansiella marknaderna eftersom man skulle låna. Vad vi har gjort under den här mandatperioden, med Bäckströms stöd skall jag säga, har varit att återerövra makten från marknaden in till de demokratiskt valda församlingarna. Där skall den stanna!

Mordechai Vanunu

Anf. 83 PER LAGER (mp):

Tack fru talman! Jag har en fråga till utrikesministern. Den 21 april har Mordechai Vanunu, den israeliska f.d. kärnteknikern, suttit två tredjedelar av det 18-åriga straff i isoleringscell han ådömts för att han 1986 offentligt bekräftade vad alla redan visste, nämligen att Israel hade ett kärnvapenprogram.

För två veckor sedan fick han glädjande nog oväntat möjlighet att vistas bland andra fångar och telefonera till sin advokat och familj. Hans straff har varit grymt, omänskligt och förnedrande. Den välkomna lättningen var nödvändig bl.a. av hälsoskäl, men försvarar inte alls straffet han redan genomlidit i en isoleringscell på två gånger tre meter.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Nu till frågan. Det pågår något av en världsomspännande kampanj just nu för hans omedelbara frigivning. Vad tänker utrikesministern göra för att dra den svenska regeringens strå till stacken och ta sin del av ansvaret?

Anf. 84 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Per Lager och jag brukar då och då tala om den här frågan.

Den svenska regeringen har redan agerat i ärendet. Jag har personligen tagit upp fallet med israeliska myndigheter. Jag gläder mig också om det nu blir en lättnad för Vanunu i hans fängelsestraff. Jag hoppas också att det skall fortsätta på det sättet. Vi är kritiska mot behandlingen.

Anf. 85 PER LAGER (mp):

Fru talman! Tack, utrikesministern.

Förra veckan skrev drygt 40 riksdagsledamöter här i kammaren under en vädjan om hans omedelbara frigivning, en vädjan som vi vidarebefordrat till organisationen för Vanunus frigivning i England.

Den australiensiska senaten antog häromdagen en resolution som vädjar till Israels regering att omedelbart frige Vanunu på humanitära grunder. Israels president utlovade häromsistens amnesti för 1 000 politiska fångar som en gest när Israel i år firar sitt 50-årsjubileum.

Med tanke på detta undrar jag om det inte vore lämpligt att den svenska regeringen också kommer med en vädjan till den israeliska regeringen. Vore det inte på sin plats?

Anf. 86 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi har koncentrerat oss på att fängelsestraffet borde genomföras på ett mer humant sätt. Att gå in direkt i det här fallet och domstolsprövningen vet jag att man kan undra mycket över. Det är mycket svårare för en annan regering att göra det.

Det hela kan hamna i en annan situation om det handlar om att vädja om nåd för en individ, men det har vi hittills inte haft anledning att tänka på.

Fastighetsskatten

Anf. 87 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Regeringsföreträdare har flera gånger sagt att man förstår att den höjda fastighetsskatten ger människor problem och att man ser över frågan i Regeringskansliet. En utredning ser nu över taxeringsförslaget.

Nu vill regeringen tillsätta ytterligare en utredning, en parlamentarisk kommitté. Men kommittén får inte ta upp den viktigaste frågan, nämligen på vilken nivå skatten skall ligga. Att fördela om en hög skatt löser inte problemen. Om ingenting görs kommer skatten att öka med 13 % nästa år. De boende kommer att krävas på den fastighetsskatten under den tid som utredningarna pågår. Kan man inte betala får man flytta.

Vad säger skatteministern till dem som nu tvingats lämna hus och hem på grund av den höga skatten? Här i kammaren brukar Socialdemokraterna ge tipset att man skall söka bostadsbidrag. Vad tycker ministern?

Prot. 1997/98:87

26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 88 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Vad först gäller den årliga omräkningen har vi nyss haft en diskussion om det, och den har varit ganska tydlig. De skäl som fanns emot att stoppa den årliga omräkningen finns fortfarande. Detta system, som genomfördes i bred majoritet – jag tror att också Kristdemokraterna var med på det – har visat sig inte fungera särskilt väl. Det är ett trubbigt instrument.

Fastighetsskattens nivå handlar också om att allmänt göra prioriteringar i politiken. Väljer man, som det första man gör när man får näsan över vattenytan, att sänka fastighetsskatten, väljer man bort någonting annat. Det kostar drygt 2 miljarder. Vad vill Kristdemokraterna välja bort?

Det är lätt att föreslå och förespråka skattesänkningar, men de måste också finansieras. Vi har alla lärt oss den läxan ganska brutalt. Vi vet vad som händer om man ger sig in på ofinansierade skattesänkningar.

Jag vet vilket alternativ Kristdemokraterna hade tidigare: att snabbare räkna ned räntebidragen till de nybyggda fastigheter som har räntebidrag. Vad innebär det för deras möjligheter att överleva? Hur många konkurser innebär det i nybildade bostadsrättsföreningar? Verkligheten är inte så enkel att man bara kan föreslå skattesänkningar och tro att det inte finns en kostnad på andra sidan i form av neddragningar.

Anf. 89 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag har förstått att regeringen inte vill göra någonting åt skatten i år. I tidskriften Villa Aktuellt säger Östros: Jag vägrar sänka skatten. Men frågan är om Östros vill vara med om att höja uttaget av fastighetsskatt nästa år.

Ministern säger också att vård, omsorg och skola skall gå före. Jag delar uppfattningen att de områdena är mycket viktiga, men vi kristdemokrater klarar faktiskt att göra både–och i vår ekonomiska motion. Regeringens politik klarar tydligen inte de här två sakerna samtidigt. Det påminner om en kille i en sång som inte kan tugga tuggummi och gå samtidigt.

Jag hoppas verkligen att ministern i den vårproposition som skall framläggas åtminstone kan ge det beskedet till människorna att taxeringsvärdena fryses 1999, om man inte vill sänka skatten.

Anf. 90 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag undrar om Michael Stjernström själv insåg vad han sade: Vi kristdemokrater gör både–och. Det är precis det som har varit problemet: att man sänkt skatter och ökat utgifterna. Man vill bygga ut omsorgen samtidigt som man vill minska finansieringen av den. Det fungerar ju inte. Det vet man när man väl sitter i regeringsställning. Det skulle också Michael Stjernström veta, om också han någon gång skulle hamna i den ställningen. Det går inte att göra både–och hur lätt som helst.

Vad gäller fastighetsskatten som skatt finns det en splittrad bild i riksdagen. Det finns en rad olika ändringsförslag och debatter om förändringar. Jag tycker att det är tillräckligt skäl för att vi skall samla oss till en parlamentarisk utredning som ser över systemet. Vi kan vara överens om att det finns en del problem. Skärgårdsproblematiken är en sådan. Snabbt stigande priser när ett område blir populärt gör att människor får problem med fastighetsskatten. Energiinvesteringar som höjer taxeringsvärdet och ökar fastighetsskatten är ett annat problem.

Låt oss samla oss i en parlamentarisk utredning och skapa breda parlamentariska majoriteter, så att vi får ett system som människor känner håller över mandatperioden. Jag tycker att det är en viktig uppgift.

När det gäller nivåerna har vi inte några resurser att sänka skatten. Vi satsar framför allt på vård, skola och omsorg, och då får detta vänta.

Arbetslösheten

Anf. 91 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag riktar min fråga till statsministern.

Enligt tidningsuppgifter försöker nu Göran Persson lugna sina partivänner på olika distriktkongresser med att arbetslösheten och jobben nog inte blir någon stor valfråga. Underförstått skall Socialdemokraterna såvitt jag förstår kunna gå igenom valrörelsen och lyckas ducka i frågan om den höga arbetslösheten. I ett valtaktiskt perspektiv förstår jag Göran Persson fuller väl.

Enligt Konjunkturinstitutets bedömning, som publicerades i går, är nämligen BNP-tillväxten i Sverige visserligen god, men prognosen är att med den politik som Göran Perssons regering driver kommer den samlade arbetslösheten efter nästa mandatperiod, år 2002, att ha minskat med bara ynkliga 1,2 % eller med tre tiondelar per år: 11 % år 1998, 10,7 % år 1999, 10,2 % år 2000, 9,9 % år 2001, 9,8 % år 2002 och 9,8 % år 2003.

Jag förstår att Socialdemokraterna inte vill tala om jobb i valrörelsen. Prognosen klär i siffror regeringens misslyckande och brist på jobbstrategi.

Anf. 92 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! När det gäller prognoser har jag en viss respekt för Hamilton. Det var trots allt han som en gång i tiden ”skruvade ihop” tabellerna i Natalieplanen, som visade hur den gamla borgerliga regeringen skulle fixa både arbetslöshet och statsfinanser. Det var en märklig uppvisning. När han läser siffror på det där viset får jag alltså en deja vu-känsla – jag har hört det förut.

Jag tror – och det sade jag i helgen – att vi nu kan få en utveckling vad gäller sysselsättningen som gör att det som kritikerna har fokuserat på den sista tiden, att sysselsättningen inte växer utan bara den öppna arbetslösheten faller, kan komma på skam. Jag har sagt att om det inträffar, blir detta kanske inte den stora frågan i valrörelsen, som vi trodde för några månader sedan. Det återstår väl att se. Jag hoppas att det blir så för sakens skull – det vore bra – men om det inte blir så, får vi väl ta upp en debatt, Carl B Hamilton. Då kommer nog jag att komma ihåg ett och

annat som Hamilton har försökt skruva ihop tidigare i sin politiska karriär.

Prot. 1997/98:87
26 mars

Anf. 93 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Göran Persson talar väldigt gärna om det som hände i början på 90-talet. Okej, vi kan konstatera att det när den nuvarande regeringen tillträdde fanns fler riktiga jobb i landet än i dag. Antalet riktiga jobb har minskat.

Men jag ville tala om framtiden och de prognoser som det statliga Konjunkturinstitutet har gjort. De bedömningar som det har gjort fram till år 2003 har den dystra innebörden att den totala arbetslösheten kommer att hamna på omkring 10 %. Detta sker, herr statsminister, under det gynnsamma antagandet att vi har en fortsatt högkonjunktur. Om arbetslösheten blir 10 % framöver vid högkonjunktur, vad skall den då inte bli om det blir lågkonjunktur?

Statsministern och hans regering har långsiktigt bara två saker att göra i denna fråga: att knäppa händerna och hoppas på en internationell konjunkturuppgång eller att mästra facket till låga löneökningar. Någon annan strategi för de långsiktiga problemen har vi inte sett.

Anf. 94 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag blir alltid så imponerad av Carl B Hamilton. Han vet precis hur det är. Vi har det eller det att göra – så är det. Det baserar sig naturligtvis på hans rikhaltiga erfarenheter av regeringsarbete under en minst sagt dyster period.

Det är inte så enkelt att det är så eller så. Det är en ohygglig massa saker som en regering kan göra för att pressa tillbaka arbetslöshet. Det handlar både om utbildningsinstrument och om tillväxtorienterade åtgärder liksom om en lång rad insatser som kan vidtas. Vi spelar på hela registret. Vi tror att vi just nu är framgångsrika. Säkra är vi inte, men det ser betydligt bättre ut nu än vad det gjorde för ett år sedan.

En sak är säker, Carl B Hamilton: Hade vi efter de dystra åren inte lyckats att få ned räntorna, få bort inflationen, få upp tillväxten, få tillbaka framtidsförhoppningarna, få bort konkurserna och få upp jobben inom offentlig sektor, skulle jag inte ha vågat vara så här optimistisk, men säker är jag inte.

Anf. 95 TALMANNEN:

Därmed är riksdagens frågestund denna vecka avslutad. Jag tackar regeringens företrädare för er medverkan.

6 § Information från regeringen om Agenda 2000 – jordbruksdelen

*Information från
regeringen*

Anf. 96 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! EG-kommissionen presenterade den 18 mars Agenda 2000, en strategi för EU:s utvidgning, förslag till reformer på centrala politikområden och finansiella perspektiv. En viktig del rör EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Agenda 2000 är en fördjupning och utveckling av det utkast till förslag som kommissionen presenterade i juli 1997.

Kommissionen föreslår att den gemensamma jordbrukspolitiken reformeras. Man motiverar detta med att prisnivåerna inom EU och gällande WTO-åtaganden riskerar att leda till att överskott byggs upp, med ökande budgetkostnader som följd. EU förlorar därmed marknadsandelar inom unionen och på världsmarknaden. En sådan utveckling kan också leda till negativa sysselsättningseffekter.

Kommissionens förslag i Agenda 2000 rör vissa jordbruksgrödor, som spannmål och oljeväxter, men också nötkött och mjölk. Ett förslag till reform av olivoljesektorn presenteras. Därutöver föreslår kommissionen en ny förordning för landsbygdsutveckling och en horisontell förordning. Kommissionen föreslår sänkta interventionspriser, vilket till viss del kompenseras med ökade direktbidrag. Genom förslaget avses det europeiska jordbruket bli mer konkurrenskraftigt på världsmarknaden. Möjligheter att exportera utan hinder av åtaganden i WTO öppnas.

För spannmål föreslås en sänkning med 20 % av det garanterade priset från år 2000. Jordbrukarna kompenseras delvis genom en höjning av arealstödet. Avsikten är att det sänkta garanterade priset också skall medföra sänkta marknadspriser. Detta innebär i sin tur lägre produktionskostnader inom animaliesektorn, eftersom spannmål är en viktig foderråvara.

På nötkött föreslås att de garanterade priserna sänks med 30 % och på mjölk med 15 % över tre respektive fyra år fr.o.m. år 2000. Kompensation utgår genom att de nuvarande djurbidragen höjs. Ett bidrag för mjölkkor införs. Vid utbetalning av djurbidragen föreslås att medlemsstaterna skall fördela en viss del av stödet enligt nationella regler. Ett s.k. nationellt kuvert med en klumpsumma reserveras för respektive medlemsland.

En sänkning av prisstöden som ersätts av ökade direkta ersättningar till jordbrukarna betyder sammantaget att kostnaderna för EG:s budget under perioden 2000–2006 ökar. Samtidigt minskar kostnaderna för konsumenterna genom att prissänkningarna slår igenom i konsumentledet.

Utöver förändringarna i de olika marknadsregleringarna föreslås en ny förordning om landsbygdsutveckling. Den omfattar jordbrukets struktur- och miljöfrågor, kompletterande åtgärder samt åtgärder för att främja ekonomisk diversifiering och sysselsättning på landsbygden. Olika stöd sammanförs, och förslaget innebär förenklingar.

Slutligen föreslås en s.k. horisontell förordning. Denna ger medlemsstaterna möjlighet att förena miljövillkor med utbetalning av direktstöd. Om jordbrukarna inte uppfyller dessa villkor kan stödet minskas eller dras in. Vidare föreslår kommissionen i den horisontella förordningen att medlemsländerna inom vissa gränser och med hänsyn till sysselsättningen i det enskilda jordbruksföretaget skall ges möjlighet att justera de direkta betalningar som utgår till varje jordbruksföretag, s.k. modulering. Båda dessa åtgärder, miljövillkorade stöd och s.k. modulering, är frivilliga för medlemsländerna. Medlemsländerna kan använda inbesparade medel till miljöriktade stödåtgärder.

Fru talman! Detta är en kortfattad redovisning av förslagens huvuddrag. Framför oss ligger nu ett omfattande arbete med reformförslagen. Förslagen i Agenda 2000 kommer att diskuteras för första gången i jordbruksministerrådet den 31 mars. Kommissionens ambition är att beslut skall kunna fattas före utgången av år 1998, dock senast före valet till

Europaparlamentet, som kommer att hållas i juni 1999. Reformarbetet kommer alltså att pågå kontinuerligt under lång tid.

I detta arbete är det enligt min bedömning önskvärt med ett nära samarbete mellan regering och riksdag. Regeringen avser därför att utöver kontakterna med jordbruksutskottet och EU-nämnden fördjupa dialogen med riksdagens partier.

Fru talman! Den svenska positionen tar sin utgångspunkt i den proposition som regeringen nyligen lämnat till riksdagen och som riksdagen för närvarande behandlar. Där föreslås tre mål för jordbrukspolitiken. Jordbruks- och livsmedelsföretagens produktion skall styras av konsumenternas efterfrågan. Vidare skall produktionen vara långsiktigt hållbar från såväl ekologiska som ekonomiska utgångspunkter. EU skall också medverka till global livsmedelssäkerhet, bl.a. genom att hävda frihandelsprinciper även på livsmedelsområdet.

Regeringen anser att marknadsordningarna i den gemensamma jordbrukspolitiken på sikt skall avvecklas. I framtiden bör politiken bygga på riktade insatser för att säkerställa miljövärden, landsbygdens utveckling och regionala mål.

De direkta ersättningar som införs i syfte att kompensera sänkningar av de garanterade priserna bör tidsbegränsas och avvecklas under denna övergångsperiod.

Det är viktigt att reformen genomförs på ett sådant sätt att konkurrensförhållanden inte snedvrids. Låt mig betona att vi från svensk sida inte accepterar att vårt jordbruk missgynnas av förändringar som föreslås.

Förslagen i Agenda 2000 måste bedömas mot bakgrund av övergripande målsättningar. Förslagen syftar till att öka marknadsorienteringen av jordbrukssektorn och öka dess konkurrenskraft, vilket är positivt. Konsumenterna kommer att gynnas av lägre priser, och den europeiska unionen står därmed bättre rustad inför de kommande förhandlingarna i WTO. Regeringen välkomnar vidare att förslagen innebär en stärkning av jordbrukets miljöprofil. Förslaget kommer också att underlätta den förestående östutvidgningen.

Låt mig sammanfattningsvis säga att enligt regeringens bedömning är de förslag som kommissionen presenterar i Agenda 2000 steg i rätt riktning.

Anf. 97 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Det har vid olika tillfällen, dels i EU-nämnden, dels i andra sammanhang, framförts att det finns ett behov av att ta bort marknadsordningarna inom EU för att sänka den allmänna prisnivån ned till världsmarknadspriset. Världsmarknadspriset är inte, enligt min uppfattning, en reell marknad. Där kan man inte köpa exempelvis dryckesmjölk, Lätt&Lagom och yoghurt, utan där får man köpa mjölkpulver eller enkelt matfett. På det sättet är det ingen reell marknad, men av jordbruksministern får vi ett intryck av att vi skall kunna pressa ned våra priser till den nivån.

Min uppfattning är att världsmarknadspriserna kommer att stiga uppåt om man får bort marknadsregleringarna. Jag vill fråga hur jordbruksministern ser på detta, om den analysen också stämmer med den analys som Jordbruksdepartementet gör.

Anf. 98 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Att bedöma vilken effekt en avreglering helt eller delvis inom den europeiska unionen skulle få på världsmarknadspriser för olika produkter är mycket svårt, för att inte säga omöjligt. Man måste naturligtvis också ta hänsyn till vad som i övrigt händer i den internationella utvecklingen, hur skördar utfaller och hur ekonomiska och sociala förhållanden i olika länder påverkar såväl deras produktion som deras konsumtion. Därför tror jag att själva utgångspunkten att försöka identifiera ett världsmarknadspris, vilket är väldigt svårt, och sedan anpassa sig till den nivån är tämligen omöjligt.

Jag tror att den väg som kommissionen nu anvisar, att gradvis sänka de inom EU reglerade garanterade priserna, interventionspriserna, och göra det i olika omgångar, är den rätta vägen att arbeta med de här frågorna. Vad det sedan i sin tur kommer att få för effekter återstår att se.

Min bedömning är att det för vissa produktområden, där den europeiska unionen är oerhört dominerande, t.ex. inom mejerisektorn, kan man mycket väl få den effekten att världsmarknadspriserna stiger som en konsekvens av avregleringen.

Anf. 99 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Marknadsordningar, dvs. gränsskydden och tullarna, har från början kommit till därför att nationerna tidigare ville ha en självförsörjningsgrad av baslivsmedel. Man kan säga att det är samma filosofi som gäller gemensamt för EU i dag. Hur ser jordbruksministern på detta? Tar vi risker genom att trappa ned detta och därmed utsätta oss för att andra världsdelar kanske skall producera våra baslivsmedel i framtiden? Eller hur kommer vi att kunna garantera en rimlig självförsörjning av baslivsmedel? Vi kommer förmodligen att ha en viss svårighet här uppe i de skandinaviska länderna att ligga lika bra till när det gäller att producera som man gör i länder som har bättre förutsättningar. Därmed dras vissa produktionsmöjligheter och arbetstillfällen undan i Sverige.

Anf. 100 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Gamla tiders säkerhetstänkande byggde på att varje land skulle bygga en mur runt om sig militärt såväl som i andra avseenden och därmed garantera sina medborgare trygghet och säkerhet. Hela den bärande idén med den europeiska unionen är en annan. Genom att tvärtom riva gränser mellan länder och genom att göra samarbetet på väsentliga områden nära och omfattande minskar man risken för traditionella säkerhetsproblem, dvs. krig eller konflikter.

Jag delar uppfattningen att säkerheten i framtiden snarare bygger på att vi är nära förbundna med varandra, också av det skälet att den typ av risker eller hot som vi kanske kan se framför oss i framtiden kan vara orsakade t.ex. av miljöproblem och kärnkraftsolyckor. Tjernobyl kan vara ett exempel. I ett sådant läge är det inte säkert att vara ett land som bygger på sin egen produktion. Säkerheten ligger i sådana fall på att man har tillräckligt nära relationer med andra länder för att kunna få en tillförsel av produkter.

I det stora perspektivet kommer efterfrågan på livsmedel under över-skådlig framtid bara att öka. Jordens befolkning kommer att öka så dras-

tiskt att livsmedelsproduktionen behöver fördubblas. Sett i ett globalt perspektiv kommer det att finnas behov av en ökad livsmedelsproduktion. Det tror jag också kommer att gälla för Sverige i framtiden.

Prot. 1997/98:87
26 mars

Anf. 101 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag vill ta upp det som jordbruksministern nämnde mot slutet av sin information om riksdagens och de politiska partiernas delaktighet i detta arbete. Jag undrar om jordbruksministern har litet mer kött på benen i den delen. När och i vilken form kommer vi från jordbruksutskottet och från de politiska partierna här i riksdagen att kunna komma med i processen? Vilket material får vi?

Vi är härdade för att inte säga luttrade i jordbruksutskottet när det gäller att få del av material från kanslihuset och komma in i skedet på ett tidigt stadium, även om det inte alltid är på jordbruksministerns område som de problemen finns.

Det är min ena fråga. Den andra gäller jordbruksministerns resone-
mang nu och tidigare kring den svenska linjen. Man bör ha en uttalad målsättning när det gäller förändringen av EU:s jordbrukspolitik – CAP. Samtidigt är det i ett litet närmare perspektiv uppenbart att kommissionens förslag som det ser ut nu i flera meningar diskriminerar svenskt jordbruk. Det återspeglar sig i att andra länder ofta driver nationella intressen i jordbrukspolitiskt hänseende.

Min fråga till jordbruksministern gäller hur hon ser på att från svensk sida i det fortsatta arbetet tillvarata den svenska jordbruknäringens intressen. Vilken prioritet har det i jordbruksministerns och regeringens arbete?

Anf. 102 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Låt mig först säga att vi från Jordbruksdepartementets sida tillmäter det mycket stor betydelse att ge riksdagen god information och att vi regelbundet informerar såväl jordbruksutskottet som EU-nämnden. Även det arbetet kommer kanske att behöva intensifieras med anledning av reformarbetet.

Att jag inte har preciserat de former som är nödvändiga för ett fördjupat samarbete beror på att Agenda 2000 i sin helhet inbegriper många olika politikområden. Det är viktigt att vi kan samordna det utvecklade samarbetet kring jordbrukspolitiken med det fördjupade samarbetet med riksdagen kring resten av Agenda 2000. Därför har jag i dag inte preciserat det. Jag vill än en gång understryka att jag tillmäter det oerhört stor betydelse att vi kan ha ett nära samarbete med riksdagens partier i det fortsatta förhandlingsarbetet.

Sedan gäller det om förslaget diskriminerar Sverige. Det som vi har haft en omfattande diskussion om, nämligen ersättning för produktion av spannmålsensilage, är inte någon ny del i jordbrukspolitiken. Det finns redan i jordbrukspolitiken. Den diskrimineringen av Sverige accepterades av den dåvarande svenska regeringen i dess förhandlingar inför Sveriges medlemskap. Det är en komplikation för oss nu. Vi möts av frågan varför vi nu protesterar mot en snedvridning som vi en gång har accepterat.

Anledningen till att vi accepterade den då borde Lennart Daléus hellre fråga den dåvarande regeringen om, i vilken Centerpartiet ingick.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Min ambition nu är att reformarbetet skall bedrivas på ett sådant sätt att svenskt jordbruk inte missgynnas. Självfallet är det oerhört viktigt för oss att hävda våra nationella intressen. I de nationella intressena – det vill jag gärna understryka – ingår inte enbart det svenska jordbruket, utan också de svenska konsumenterna.

Anf. 103 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! I den första delen vill jag säga att jag verkligen inte har någonting att klaga på när det gäller det sätt på vilket jordbruksministern och Jordbruksdepartementet informerar utskottet och partierna. Anledningen till att jag tog upp frågan är att det är ont om tid denna vår. Det är uppenbart att det är en ansträngd arbetssituation. Det är vi ganska klara över. Skall arbetet bli meningsfullt menar jag att jordbruksministern bör vara observant, försiktigt uttryckt, på arbetssituationen och arbetsläget.

Jag tror att alla partier i jordbruksutskottet och riksdagen vill känna en delaktighet i det arbete utrikesministern skall bedriva, men det måste alltså ske på ett meningsfullt sätt även arbetstekniskt. Tiden springer i väg.

När det gäller den andra delen kan jag säga att jag ändå tycker att jordbruksministern är litet passiv. Hon säger att vi inte skall bli diskriminerade eller missgynnade. Jag menar att det måste vara jordbruksministerns uppgift att ha en offensiv attityd i stället för att bara bevaka att ingenting går snett. Hon måste vara observant, om jag får använda ordet igen, och offensiv när det gäller att se till att ge den svenska jordbruksnäringen utrymme i förhandlingarna kring agendan under det kommande året. Hon skall inte vänta på att någonting går fel utan ta sådana initiativ att det går bra för svensk jordbruksnäring.

Anf. 104 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag skall göra allt som står i min makt för att i någon mån korrigera den tidigare borgerliga regeringens underlåtenhetssynder, om det är det som Lennart Daléus avser. Vi har givetvis redan tagit ett antal kontakter med kommissionen i dessa frågor. Vi möter en stor förståelse från kommissionen. Man vet att vi i Sverige är anhängare av en reform. Jag tror att man är beredd att se till att det land som är anhängare av en reform inte skall missgynnas av den.

Anf. 105 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! För det första vill jag ta upp det som nämndes om kopplingen mellan utbetalning av stöd och miljöregler. Jag skulle vilja veta hur jordbruksministern ser på detta. Finns det inte en ganska stor risk för ytterligare byråkratisering och formalisering, av vilket vi har fullt tillräckligt i jordbrukspolitiken?

För det andra nämndes frågan om s.k. modulering, dvs. om jag förstått det rätt möjligheten att sätta tak på vissa stöd. Där skulle jag också vilja veta den svenska regeringens inställning och hur man kommer att agera. Om man är för modulering vill jag veta på vilket sätt denna gynnar utvecklingen av produktiva och effektiva jordbruksföretag och därmed konsumenternas önskemål om prisvärda och billiga livsmedel.

Anf. 106 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag har i detta korta anförande inte haft möjlighet att gå in på djupet i förslaget. Det finns utan tvivel många delar i det som dels är utvecklade i den form kommissionen har presenterat dem, dels förtjänar en betydligt mer ingående diskussion än den vi kan ha här i dag.

Min principiella inställning är att de direktstöd som införs i syfte att kompensera sänkta interventionspriser egentligen inte borde kopplas till miljövillkor av det skälet att jag tror att det är olyckligt om man med samma medel försöker nå många olika mål. Det är en erfarenhet dels av vår egen gamla jordbrukspolitik, dels av den nuvarande jordbrukspolitiken inom den europeiska unionen. Ju fler mål man försöker uppnå med samma medel, desto större är risken att man inte når något av dem.

Därför är det min utgångspunkt att mer riktade styrmedel som mer precist talar om vilket mål vi vill uppnå är att föredra när det gäller att undvika de negativa eller bevara och utveckla de positiva miljöeffekterna inom jordbruket.

Detta utesluter inte att man i något sammanhang kan ha ett miljövillkor. Det är alltså inte enligt min uppfattning nödvändigt att vara till hundra procent för eller emot. Men i princip delar jag uppfattningen att det finns en risk för att man komplicerar systemen.

När det gäller modulering finns det här ett tämligen diffust förslag som syftar till att man skall kunna gynna jordbruksföretag med många anställda. Man skall alltså, oklart hur, kunna ge ett jordbruksföretag med många anställda, dvs. ett stort företag, något högre direktbidrag än ett med få anställda. Å andra sidan finns det ett förslag som sätter ett tak – över en viss nivå av stöd kan man inte gå. Detta syftar till att bromsa andelen stöd som kan gå till stora företag.

Enligt min uppfattning är det också när det gäller de här aspekterna olyckligt att man i politiken väver in så många olika begränsningar och hinder. Jag är rädd att det mer komplicerar än förenklar processen.

Anf. 107 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jordbruksministern sade att det är viktigt att inga konkurrensnedvridande effekter uppstår på grund av det här förslaget. Sedan tog hon upp det nationella kuvertet och moduleringen. Såvitt jag förstår kan man befara nya konkurrensnedvridningar på grund av detta.

Då är min fråga: Är det regeringens ambition att hårt driva de svenska frågorna i övrigt och noggrant se till att detta inte får sådana effekter för de svenska producenterna? Det vore ju väldigt allvarligt. De har det svårt nog som det är.

Sedan sade statsrådet att marknadsordningarna på sikt bör avvecklas. Då uppenbarar sig en annan fråga, och det gäller den internationella marknaden. Här kan vi ju befara att länder som USA, som har låga miljö- och djurskyddskrav, kan driva Europa i fel riktning. Har regeringen kraft att stå emot detta? Kommer regeringen att verksamt ta upp detta i de propåer som nu skall ställas till övriga länder i EU?

Anf. 108 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! När jag säger att marknadsordningarna på sikt bör avskaffas avser jag naturligtvis i första hand hela det komplicerade systemet

med exportsubventioner, interventionspriser, stöd för lagring, offentligt eller privat osv. Jag säger däremot inte att man skall ha en total avreglering. Jag tror att det för vissa aspekter även framgent kommer att vara nödvändigt med ett engagemang från statens sida i jordbrukspolitiken. Jag nämnde också några exempel på det: god miljöutveckling, landsbygdsutveckling och regionala aspekter.

När det gäller frågorna kring livsmedelskvalitet vill jag säga att det argument som Ingvar Eriksson anför – att det är nödvändigt med höga stödnivåer därför att de gynnar en hög kvalitet – är ett argument som jag tämligen ofta möter men som jag måste säga att jag ifrågasätter. Den europeiska jordbrukspolitiken går ju till den bra produktionen lika väl som till den dåliga. Det är i Europa vi har utvecklat problemen med galna ko-sjukan. Det är i Europa som vi har problem med dåliga djurtransporter och dålig djurhållning. Det är inte enbart på andra håll i världen. Den typ av jordbrukspolitik som vi har inom den europeiska unionen har inte varit någon garanti för att vi skulle lösa de problemen.

Min slutsats är att den här typen av generella prisstödsmekanismer inte gynnar hög kvalitet. Vill vi nå en hög kvalitet måste vi ha betydligt bättre preciserade jordbrukspolitiska medel. Där finns det även framgent ett ansvar.

När det gäller den globala diskussionen har jag haft tillfälle att notera att det inte enbart är inom EU som man diskuterar kvalitetsaspekter. Den typ av problem, t.ex. för hög användning av antibiotika, som nu diskuteras mycket inom den europeiska unionen blir också alltmer aktuell i andra delar av världen. Här tror jag att vi måste sträva efter att internationellt, i hela världen, nå betydligt högre kvalitetsnivåer än vad vi hittills har uppnått i livsmedelsproduktionen.

Anf. 109 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Statsrådet svarade inte på den fråga jag ställde om konkurrensnedvridningen. Med det kuvert som kommer och de moduleringsmöjligheter som nu skall öppna sig för det enskilda EU-landet finns det en risk att den gemensamma jordbrukspolitiken inte blir så gemensam. De konkurrensnedvridningar som då kan uppstå menar jag kan vara väldigt allvarliga. Här vill jag ha ett klart besked från statsrådet om man har en stark ambition att se till att så inte sker.

När det i övrigt gäller det internationella menar jag att om man villkorar på marknadsområdet måste man också ha kraft att villkora på miljö- och djurskyddsområdet.

Anf. 110 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag menar att de nya delar i jordbrukspolitiken som nu diskuteras *kan* innebära risker när det gäller konkurrensnedvridning, men de kan också innehålla mycket av möjligheter. Det är utan tvivel ganska komplicerat att för ett så stort geografiskt område med delvis så skilda klimatologiska och geografiska betingelser ha en jordbrukspolitik som är centralt styrd och som samtidigt kan definiera och identifiera varje problem och finna en lösning på det. Därför finns det i många avseenden ett behov av ett ökat nationellt utrymme att fördela resurserna på det sätt som stämmer överens med det egna landets önskemål. Jag är alltså tillta-

lad av exempelvis idén om nationella kuvert med en större frihet för oss att fördela pengarna.

Tillåter man det måste man absolut stärka kommissionens möjligheter att bevaka just konkurrensaspekterna. Jag vill nämligen *inte* se en ren nationalisering av den gemensamma jordbrukspolitiken. Jag tror att det skulle vara mycket skadligt för hela unionen och för den gemensamma marknaden, såväl producenter som konsumenter.

Anf. 111 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Det sista vill jag tacka för. Jag har precis samma inställning. En ren nationalisering av jordbrukspolitiken skulle vara väldigt olycklig för samarbetet i Europa och även för marknadsutvecklingen.

Kan jag tolka de besked som statsrådet nu har lämnat som att regeringens ambition är mycket klar när det gäller att i EU försöka hävda de svenska intressena? Detta är helt avgörande för möjligheterna för svensk produktion och svensk sysselsättning på området, och också för konsumenternas möjlighet att få tillgång till svenskproducerade livsmedel.

Anf. 112 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Det är min avsikt att med kraft hävda svenska intressen. Men låt mig upprepa det jag tidigare sade till Lennart Daléus: Svenska intressen är dels det svenska jordbrukets intressen, dels de svenska konsumenternas intressen.

Anf. 113 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Jag har delvis fått svar på de frågor jag hade tänkt ställa om det nationella kuvertet, men jag har ett par andra frågor jag kan ställa.

Man kanske inte skall föregripa den proposition som vi just nu behandlar här i riksdagen, men en av de saker jag funderar litet över är avregleringen av marknadsordningarna. Vänsterpartiet och jag personligen håller med om att de är nödvändiga på sikt, men jag skulle vilja fråga vad ”på sikt” står för. Hur lång är den sikten? Det är ju litet avgörande för hur man förhåller sig till det hela, och det framgår inte av propositionen.

Jag har också en fundering om den möjlighet som finns i Agenda 2000 – förvisso har vi inte hunnit studera alla de olika förslagen i detalj – att koppla utbetalningar av direktstöd till sysselsättningen i företagen. Hur ställer sig detta mot det faktum att det redan i dag pågår en storleksrationalisering som faktiskt missgynnar ett mer småskaligt jordbruk, vilket ibland är det enda möjliga i vissa regioner i Sverige? Här kan det bli en konflikt, en motsättning. Hur ser ministern på det?

Anf. 114 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Att precisera vad som kan rymmas i begreppet ”på sikt” är mycket svårt. Det är naturligtvis delvis en fråga om hur lång tid det rimligen kan bedömas ta för jordbruket att ställa om sig till andra politiska villkor. Men det är också en fråga om politiska bedömningar: Vilken typ av politisk process måste föregå ett sådant beslut? Jag tror att jordbruket och livsmedelsproduktionen tillmäts en mycket stor betydelse i alla länder inom den europeiska unionen, och det är alltså inte någon

enkel fråga att fatta beslut om. Därför tror jag att man måste tänka sig en lång omställningsperiod.

Låt oss se det förslag som kommissionen nu lägger fram – som säkert kommer att förändras under arbetet med reformen men som ändå kommer att leda till att ett beslut fattas om låt oss säga ungefär ett år – som ett första steg i en sådan process. Sedan bör det rimligen utvärderas och följas av nya steg.

För svensk del fattade vi beslut om en avreglering år 1990. Vi bestämde då politiskt en övergångsperiod på fem år, som vi bedömde vara rimligt. Låt mig säga att jag tror att en total process på den här nivån, den europeiska unionens, kommer att omfatta en betydligt längre tid, kanske den dubbla. Men jag tror att man svårligen kan göra en exakt bedömning av vad som i olika avseenden är nödvändigt.

När det gäller direkta stöd till företag och hur man skall fördela dem är det en komplikation med jordbrukspolitiken. Det finns också kvar i det här förslaget. Man vill gasa och bromsa samtidigt. Man vill stimulera en strukturrationalisering och en utveckling av jordbruket, vilket rimligen är en utveckling till större företag. Men man vill samtidigt värna om det småskaliga jordbruket. Det kommer till uttryck i det här reformförslaget.

Min uppfattning är den som jag redovisade tidigare. De direkta ersättningar som avser att kompensera prissänkningar tycker jag egentligen inte vare sig skall begränsas med ett tak eller moduleras. De åtgärder man vill vidta i syfte att värna och hävda ett småskaligt jordbruk bör vara tydligt definierade. Det bör framgå att de har just det målet, och de bör mycket tydligt riktas till de företagen.

Anf. 115 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Jag kan dela ministerns uppfattning om det. Vi har en litet annan struktur på jordbruket i Sverige jämfört med stora delar av övriga EU. Det gör också, vilket har varit uppe tidigare, att den gemensamma jordbrukspolitiken i viss mån missgynnar den struktur som vi har i Sverige, vilken är betingad av både våra geografiska och andra förhållanden. Därför är det viktigt att inte regeringen anammar ett stöd som försvårar för det jordbruk som finns i s.k. LFA-områden, mindre gynnade områden. De har ofta inte förutsättningar att bli stora, men kan ändå vara både effektiva och rationella.

Anf. 116 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Den svåra konsten med jordbrukspolitik är att vi vill två tämligen olika saker samtidigt. Vi vill naturligtvis att de delar av vårt jordbruk som är effektiva och förhållandevis storskaliga också skall kunna utvecklas. Det är säkert framför allt de företagen som kommer att ha möjlighet att hävda sig i en internationell konkurrens. Samtidigt vill vi hävda och värna ett småskaligt jordbruk, kanske inte för att det producerar stora mängder livsmedel, men därför att det utöver att det producerar livsmedel också har så många andra positiva betydelse för landsbygden och med tanke på regionala aspekter.

Att ha båda de här ambitionerna är naturligtvis oerhört komplicerat. Men jag tror att vi i den processen måste ha uppfattningen att det småskaliga jordbruket även fortsättningsvis skall stödjas i Sverige. Det finns

såvitt jag vet en mycket starkt förankrad uppfattning, gemensam för alla riksdagens partier, att vi även fortsättningsvis skall ha den ambitionen.

Låt mig också säga att i och med den utvidgning som Europeiska unionen nu står inför kommer karaktären på jordbruket inom Europeiska unionen att omfatta snart sagt alla variationer, från ett jordbruk med i genomsnitt kanske två hektar till de mycket stora f.d. sovchoserna eller kolchoserna i delar av det forna Östeuropa. Att få en jordbrukspolitik som fungerar över ett så brett spektrum av jordbruksproduktion kommer inte att bli enkelt.

Anf. 117 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja knyta an till det senaste. EU:s jordbrukspolitik är ju inte bara byråkratiskt mycket krånglig utan också mycket dyr. Den kräver mer än EU:s budget i dag. Med det här förslaget ökar snarare än minskar behovet av finansiering över EU:s budget.

När vi diskuterar jordbrukspolitiken handlar det inte bara om vad som sker här, utan det handlar också om vad som skall ske med den östutvidgning vi står inför. Här står EU inför en mycket stor utmaning, att försöka skapa en jordbrukspolitik som gör det möjligt att ta in fler medlemsstater.

Annika Åhnberg sade att den här reformeringen skulle gynna det arbetet. Om det finns en möjlighet skulle jag vilja få utrett på vilket sätt det här förslaget öppnar för en östutvidgning.

Anf. 118 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Det enkla svaret på den frågan är väl att prisnivåerna i dag mellan produktionen i det tidigare Östeuropa och produktionen inom Europeiska unionen skiljer sig markant. I och med att man inom Europeiska unionen sänker de garanterade prisnivåerna närmar man sig i någon mån prisnivåerna i de ansökande länderna. Det underlättar intaget av nya medlemmar.

Kommissionen föreslår att ansökarländerna inte skall få del av de direktbidrag som kommissionen föreslår skall införas. Skälet till det är att man menar att ett inträde i Europeiska unionen ändå innebär ökade intäkter i jordbruket i de här länderna och inte som för de nuvarande medlemmarna en sänkning av intäkterna.

Enligt min uppfattning är det där en mycket svår fråga. På sikt är det naturligtvis orimligt att hävda att de nytillkommande länderna skall stå utanför väsentliga delar av den gemensamma jordbrukspolitiken. Det måste man hantera antingen genom att man går vidare i reformprocessen och med prissänkningarna inom Europeiska unionen eller genom att man införlivar också ansökarländerna i hela den gemensamma jordbrukspolitiken. Den bedömning som kommissionen gör är att ett införande av ansökarländerna också skulle vara möjligt inom ramen för den s.k. budgetriktlinjen. Den utfaller som en viss konsekvens av den samlade bruttonationalintäkten i hela Europeiska unionen.

Anf. 119 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det var intressant att få det här förtydligandet. Jag måste säga att jag personligen är mycket tveksam till om den reform som man

*Fel! Okänt
växelargument.*

föreslår i Agenda 2000 räcker till. Jag kan säga att det känns oerhört otillfredsställande att vi skall få ett A- och ett B-lag när det gäller jordbrukspolitiken. Vi skall ta in östeuropeiska länder som inte skall få del av jordbrukspolitiken, utan hanteras som någon sorts andra klassens medlemmar i EU.

Jag vet att det är mycket svårt att reformera EU:s jordbrukspolitik, men samtidigt känns det som om den här reformen egentligen inte har sin grund i att man försöker lösa problemen med östutvidgningen. Det känns snarare som ett försök att lappa och laga på den reform som finns för att om möjligt göra de medlemmar som i dag finns i EU någorlunda nöjda med att man ändå skall göra en reform.

Delar jordbruksministern uppfattningen att vi egentligen skulle behöva en reform som mer utgick från det faktum att EU skall bli större, att det här inte riktigt håller måttet?

Anf. 120 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag kan i princip dela uppfattningen att man, sett ur ansökarländernas perspektiv, skulle behöva en reform som går längre. Men en reform är naturligtvis beroende av att ett beslut fattas av de nuvarande medlemmarna i Europeiska unionen. Därför går det naturligtvis inte att genomföra en reform om den inte också kan accepteras av de nu befintliga medlemmarna. Jag tror att det också är en av de grundläggande och betydelsefulla idéerna med den europeiska unionen, att man arbetar sig fram till ett beslut som kanske inte älskas till hundra procent av någon, men som ändå alla de inblandade aktörerna kan leva med.

Låt mig också säga att när vi blev medlemmar i Europeiska unionen begärde vi inga övergångsperioder på jordbrukets område. Men det är snarare undantag än regel. Även för de länder i södra Europa som under 80-talet blev medlemmar finns det ännu i dag vissa övergångsregler som är i kraft. Det faktum att nya länder inte omedelbart träder in i hela politiken utan under ett antal år har övergångsregler är ingen ny eller helt okänd företeelse i det här gemensamma arbetet.

Anf. 121 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill bara sluta med att säga att jag hoppas att det här inte innebär att jordbruksministern inte är med när vi debatterar den proposition som nu föreligger som vi skall börja behandla i riksdagen, utan att vi får en ordentlig, genomgripande debatt här i kammarens när regeringens proposition *Riktlinjer för Sveriges arbete med jordbruks- och livsmedelspolitiken* kommer upp till behandling. Det är en stark önskan.

Anf. 122 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag ser fram emot att delta i den debatten. Olyckligtvis infaller den på samma dag som ett ministerrådsmöte på jordbruksområdet. Men det är min bestämda uppfattning att riksdagens debatt kring den här propositionen måste vara högst prioriterad.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 123 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! Tyvärr ajournerades detta ärende tidigare, så just nu kommer det framför allt att handla om att tala till protokollet.

Jag vill än en gång betona att när det gäller fördelnings- och rättvise-frågor är det överordnade målet för Sveriges internationella samarbete att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Det handlar framför allt om människors möjligheter att kunna påverka sin egen och sina barns framtid och möjligheten att påverka utvecklingen i samhällena i de egna länderna.

Den tidigare debatten i dag föranleder mig att upprepa de biståndspolitiska målen, dvs. att bidra till resurstillväxt, ekonomisk och politisk självständighet, ekonomisk och social utjämning, demokratisk samhällsutveckling, en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön samt jämställdhet mellan kvinnor och män. De målen samverkar för att bidra till det övergripande målet.

Med anledning av den tidigare debatten vill jag påpeka att det var en enig riksdag som på 60-talet ställde sig bakom enprocentsmålet – det gällde samtliga partier.

När det gäller frivilligorganisationernas roll finns det sedan gammalt en tradition hos kyrkor och folkrörelser att arbeta med bistånd. Redan på 1860-talet arbetade missionärer med biståndsarbete i Etiopien. Utskottet har vid ett flertal tillfällen betonat betydelsen av frivilligorganisationernas arbete. En stor del av det svenska biståndet går genom folkrörelser och enskilda organisationer.

I den skrivelse från regeringen som vi nu behandlar ges de enskilda organisationerna en framträdande plats. Man understryker från regeringens sida att olika typer av folkrörelser utför ett viktigt arbete för framväxten av ett civilt samhälle i utvecklingsländerna. Folkrörelseengagemanget och basen i den svenska folkbildningstraditionen ger dem en styrka som kan användas för att stödja utvecklingen av enskilda organisationer i mottagarländerna och för att stärka det civila samhällets institutioner.

Från svensk sida har vi sett den formen av kunskapsöverföring som enormt viktig. När det kommer till kritan är det bara landet självt som kan lösa sina problem. Det är också viktigt att konstatera att det inte finns något motsatsförhållande mellan det statliga biståndet och de enskilda organisationerna. Det är av stor vikt att stärka lokalsamhällets möjligheter att satsa på mänskliga resurser i form av skolor och hälsovård. Det är också viktigt att stödja de fattigas möjligheter att påverka sin situation genom att stärka deras möjligheter att delta i det politiska livet. Det kan ske genom stöd till bl.a. lokala organisationer, kommunala förvaltningar, lokal demokrati och ett decentraliserat rättsväsende.

En fråga som inte har berörts tidigare i dag är utnyttjande av barn som förekommer på många håll i världen. Oavsett vilket politiskt parti vi representerar i riksdagen, är vi överens om att åtgärder för att motverka exploatering av barn, t.ex. barnarbete och sexuellt utnyttjande av barn och ungdomar, bör prioriteras i det svenska biståndsarbetet. Så sker också. Som ett led i uppföljningen av 1996 års Världskongress mot kommersiell sexuell exploatering av barn stöder Sverige ett treårigt projekt mot kommersiell sexuell exploatering av barn i Asien.

*Fattigdoms-
bekämpning i Sveriges
utvecklings-samarbete*

Inom bl.a. FN, EU och Europarådet driver Sverige aktivt frågor om barnets rättigheter i det internationella samarbetet. Vi är alla väl medvetna om att fattiga barn är mer sårbara än andra barn för kränkningar av de mänskliga rättigheterna. En viktig del av det svenska utvecklingssamarbetet är därför att verka för efterlevnad av FN:s konvention om barnets rättigheter. Sverige är aktivt både när det gäller att få till stånd ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen om barn i väpnade konflikter som höjer den accepterade rekryteringsåldern till 18 år och i arbetet mot kommersiell och sexuell exploatering av barn.

I samhällen där den demokratiska kulturen inte är rotad tenderar korruptionen att vara starkare än i demokratiska samhällssystem med väl utvecklade kontrollerande funktioner. Eftersom korruptionen utgör en fara och ett allvarligt problem i många utvecklingsländer, och eftersom det framför allt är fattiga människor som drabbas av korruptionen, får biståndet på intet sätt bidra till eller gynna korruptionen.

En stor del av det förvaltningsbistånd vi förmedlar avser att främja det civila samhället, demokratin och förstärkandet av den samhälleliga kontrollen. En utveckling mot ökad demokrati motverkar den typ av missförhållanden som korruption innebär. Därför är det viktigt att Sverige fäster allt större vikt vid stödet till utvecklingen av demokratin i samarbetsländerna.

Med hjälp av stöd till reformering av statsförvaltningen kan biståndet bidra till att minska förutsättningarna för korruption, och i dialogen med samarbetsländerna är det viktigt att betona att korruption inte tolereras i samband med användningen av biståndsmedel.

Hälsovård och utbildning har sedan länge tillhört kärnverksamheterna i det svenska utvecklingssamarbetet, bl.a. därför att dessa områden är viktiga för den ekonomiska, sociala och demokratiska utvecklingen.

Biståndet bör även i framtiden inriktas på att stödja reformprocesser för att ge grundläggande utbildning till alla, att höja utbildningens kvalitet och att nå diskriminerade grupper, t.ex. fattiga flickor.

Hälsobiståndet handlar framför allt om att ge fortsatt stöd till reformprocesser för att åstadkomma hälso- och sjukvård av god kvalitet samt att förbättra folkhälsan för utsatta grupper.

I samband med debatten tidigare i dag tog både Eva Zetterberg och Bodil Francke Ohlsson upp frågan om situationen i Sverige. Naturligtvis är vi från socialdemokratisk sida lika oroliga som Eva Zetterberg och Bodil Francke Ohlsson över arbetslösheten. Den arbetslösheten finns också i övriga industriländerna och utvecklingsländerna. Den segregation som finns i framför allt storstadsområden i Sverige oroar oss. Men vi menar att det kanske är fel att diskutera fattigdomen i Sverige i samband med den skrivelse från regeringen som vi behandlar i dag, som handlar om hur vi skall bekämpa fattigdomen i utvecklingsländerna. Det känns inte riktigt meningsfullt.

Ingrid Näslund tog i sitt anförande upp frågan om stödet till IDEA. Regeringen verkar för att stärka IDEA:s roll i utvecklingen av demokratin på ett globalt plan. Enligt den information som har lämnats till utskottet är det regeringens ambition att Sverige, på samma sätt som motionären hävdar, även i framtiden skall vara en av huvudfinansiärerna. Vi har förstått att regeringen bedömer att det är viktigt för IDEA att alla medlemsländer tar sitt ansvar för finansieringen av organisationer. Det skulle

inte stärka och gagna organisationens verksamhet om Sverige tog på sig en oproportionerligt stor del av finansieringen. Regeringens ambition är att organisationen skall bli så slagkraftig och professionell som möjligt. Stödet i dag är 15 miljoner kronor om året.

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 124 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! Jag menade inte att vi skulle ta upp någon ingående diskussion om fattigdomen i Sverige. Men när vi talar om fattigdomen – och jag talade speciellt om fattiga barn i ett globalt perspektiv – får vi inte glömma att tala om barn och fattiga i Sverige. Det kan verka okänsligt om man inte talar om att man känner till problemen, att man inte har glömt dem utan att man tänker göra något åt dem.

Eftersom Berndt inte hann med att ta upp min reservation hade jag hoppats att Agneta skulle ta upp den. Det gäller solidarisk handel. Jag har litet svårt att förstå Socialdemokraternas inställning. Man säger t.ex. att biståndet skall vara ett säkerhetspolitiskt instrument. Då skulle en solidarisk handel kunna fungera som ett handelspolitiskt instrument i de mänskliga rättigheternas tjänst.

Socialdemokraterna säger också vad gäller rättvisemärkning att alla typer av märkning skall ses främst som ett sätt att stärka konsumenternas möjlighet att göra informerade val. Men meningen med en rättvisemärkning från början var faktiskt att stärka, gynna och skydda producenten. Jag skulle gärna vilja ha en kommentar kring detta.

Anf. 125 AGNETA BRENDT (s):

Herr talman! Jag tycker nog ändå att man inte riktigt kan jämföra de fattiga barnen i Sverige med de fattiga barnen ute i världen. Allting är ju relativt. Vi vet att många barn i dag har det svårt i Sverige, men i förhållande till barn ute i världen är det ändå stor skillnad.

Vad gäller handeln och Miljöpartiets motion har Sverige sedan århundraden hävdat frihandelns betydelse. Utskottsmajoriteten delar regeringens åsikt att det är viktigt att stödet till u-länderna utformas på ett sådant sätt att de kan konkurrera på en fri marknad. Det är viktigt att stärka de fattiga ländernas möjlighet att delta i världsekonomin och världshandeln på jämbördig basis.

Den märkning som Bodil Francke Ohlsson efterlyser bör enligt vår mening bygga på frivillig basis, och den skall, som Bodil också påpekade, framför allt ses som ett sätt att stärka konsumenternas möjlighet att göra informerade val på en fri marknad.

Anf. 126 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! Det är givet att det skall vara en information till konsumenterna, men jag menar att man inte får glömma att det faktiskt gäller både konsumenter och producenter. Idén om en solidarisk handel går ju faktiskt inte ut på att man startar med konsumenten, utan man startar med producenten – det handlar i det här sammanhanget om småföretagare – och ser på producentens ställning, möjligheter och ekonomi.

Agneta Brendt sade att Socialdemokraterna alltid har varit för en fri marknad, en *jämbördig*, fri marknad. Det är just därför jag tycker att det är så viktigt med någon form av regler. Det här handlar ju inte om ett samarbete mellan två jämbördiga, utan relationen mellan ett västland och ett u-land är ofta väldigt ojämlik.

Anf. 127 AGNETA BRENDT (s):

Herr talman! På grund av den ojämlikhet som råder är det väldigt viktigt att vi stärker u-ländernas ställning på marknaden. De är beroende av både sysselsättningskapande åtgärder och tillgång till investeringskapital. Som vi ser det finns det hos regeringen en ambition att ge stöd till industrin och jordbruket, framför allt med tonvikt på lokala lösningar, så att u-länderna skall få en stärkt ställning och på jämbördig basis kunna delta i handeln med övriga länder.

Anf. 128 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag lyssnade mycket intensivt på Agneta Brendts anförande, som var välkomnande och mycket bra – om jag nu får sätta betyg, men det kanske inte är min roll.

Det Agneta Brendt sade om demokratins roll glädde mig. Agneta Brendt tog upp korrruptionen och att det är en fara och ett allvarligt problem. Detta var uppe i en diskussion mellan mig och Berndt Ekholm precis före pausen. Enligt vår uppfattning är det bara demokratin som klarar av att lösa det problemet. Jag hade nästan förväntat mig att Agneta Brendt skulle yrka bifall till reservation 3, men så blev det inte.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Agneta Brendt på temat demokrati kopplat till villkorat bistånd. Vi menar att vi till de länder vi arbetar med måste ge tydliga signaler om att det skall vara demokratins väg som landet går. Vi måste också vara beredda att skära ned på och dra in bistånd om det inte blir någon demokratiutveckling utan finns risk för korrruption. Är Agneta Brendt beredd att stödja förslaget att vi skall bli tydligare med signalerna om ett villkorat bistånd?

Anf. 129 AGNETA BRENDT (s):

Herr talman! Jag tror inte att det finns några meningsskiljaktigheter mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna vad gäller att vi skall vara tydliga. Också vi har sagt att vi skall vara tydliga. De länder vi ger bistånd skall följa de demokratiska spelreglerna och ta hänsyn till mänskliga rättigheter.

Anf. 130 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Om man har följt debatten under några år vet man att det inte alltid har varit på det sättet. Men jag välkomnar att Socialdemokraterna nu blir tydligare och klarare på den punkten.

Också frågan om bistånd till korrupta regimer och diktaturstater har varit uppe tidigare i debatten. Folkpartiet menar att bistånd till diktaturstater skall gå genom enskilda organisationer och inte genom regimen. Vi skall vara tydliga även på den punkten. Det är därför vi är kritiska mot biståndet till exempelvis Kuba. Det är stor risk att biståndet där hamnar på fel ställe.

I det sammanhanget vill jag rätta till en sak som nämndes före pausen. Det jag nu har sagt betyder inte att vi inte skulle vara beredda att sätta in katastrofbistånd i diktaturstater som Nordkorea, som togs upp i debatten. Att ge katastrofbistånd till svältande människor är en helt annan sak. Det biståndet behöver inte kanaliseras via den statliga organisationen, utan det kan gå genom enskilda organisationer – Agneta Brendt poängterade ju också att dessa gör ett bra jobb.

Är Agneta Brendt beredd att säga att bistånd till diktaturstater skall gå genom enskilda organisationer?

Anf. 131 AGNETA BRENDT (s):

Herr talman! Jag påpekade i mitt anförande att vi inte ser någon motsättning mellan det statliga biståndet och det bistånd som går via enskilda organisationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

8 § Utrikesförvaltningen

Utrikesförvaltningen

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU23
Utrikesförvaltningen (förs. 1997/98:RR4)

Anf. 132 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Vi lever i en föränderlig värld, och globaliseringen ställer nya krav på hela det svenska samhället, även Utrikesdepartementet. Utrikesdepartementets centrala organisation är nyligen omorganiserad. Det är välkommet, och det förefaller vara en mycket lyckad förändring man har genomfört.

Men omorganisationen har inte berört våra utlandsmyndigheter. Jag vill inte påstå att de lever kvar som man gjorde på segelfartygens hästskjutsarnas tid, men informationstekniken har ändå inneburit mycket stora förändringar när det gäller möjligheterna att kommunicera med och få information från våra ambassader och generalkonsulat.

De hemligstämplade rapporter som vi får hem i svarta kuvert innehåller alldeles för ofta valresultat som vi har sett på CNN eller BBC redan någon timme efter sammanräkningen. Men likafullt rapporteras valresultaten i dessa hemliga kuvert långt senare.

Vad vi egentligen behöver i det nya samhället är ju kompetenta bedömningar av avancerade och välbevandrade ambassadörer. Det är ett av de områden där det finns anledning att se över hur UD arbetar.

En annan förändring är att vi har kommit med i den europeiska unionen. Det gör naturligtvis att vårt umgänge med medlemsländerna blir anorlunda. Ministrarna träffar överenskommelser per telefon eller också möts de i Bryssel. Ofta har inte ambassadören i dessa länder en aning om att någon minister är i stan, om de inte råkar mötas på flygplatsen. Det finns kanske anledning att se över också hur våra ambassader i EU-länderna fungerar.

Andra länder har gjort en ordentlig översyn av sin utlandsrepresentation. Jag tänker då främst på Holland, Tyskland, England och Frankrike.

Våra utlandsmyndigheter – ambassader och generalkonsulat – har en rad uppgifter. En uppgift är omvärldsbevakning, och den bör inte bara vara avsedd för den svenska regeringens och riksdagens behov, utan också för hela det svenska samhällets inklusive det svenska näringslivets behov. Jag tror att man kan spela en mycket större roll som omvärldsbevakare.

Beträffande handeln är jag inte alls övertygad om att nuvarande organisation med Exportrådet som en separat myndighet är det optimala. Det är inte en väg som de flesta andra länder har valt. Jag tror inte heller att organisationen när det gäller att skaffa investeringar till Sverige, Invest in Sweden, är den optimala. Måhända kan ambassaderna spela en mycket större roll i dessa sammanhang.

Lokaliseringen är också någonting som det finns anledning att fundera över, men inte för riksdagen. Jag tycker inte att riksdagen skall bestämma var utlandsmyndigheten skall ligga. Det är regeringens uppgift. Men principerna för lokaliseringen är en klar fråga för riksdagen.

Angående biståndet finns det anledning att definiera både vilken ledningsfunktion och vilken granskningsfunktion som våra utlandsmyndigheter skall ha, och det gäller också möjligheterna att integrera utlandsbevakningen mellan t.ex. de nordiska länderna. Där finns det en del att vinna för framtiden.

Ambassadörerna kan bli mycket viktiga dörröppnare, inte minst för svenskt näringsliv. De kan bli viktigare än Exportrådets tjänstemän. Våra konsulter är ofta affärsmän eller jurister och de är vana vid att göra affärer. De kan bli en viktig faktor för att hjälpa svenska företag ut på exportmarknaderna, om de får en vidareutbildning på det här området på samma sätt som t.ex. de nederländska konsulterna får.

Det är värdefullt att riksdagen granskar de olika myndigheterna, som vi också har tagit på oss som en uppgift. UD har nu granskats av Riksdagens revisorer – detta är den första externrevisionen som UD har varit med om på 20 år – och de har pekat på en del brister i organisationen och brister när det gäller extern granskning. Det är klart att det blir litet oro på UD, men jag tror att man skall se väldigt positivt på de möjligheter och de idéer som revisorerna här för fram.

Frånsett att man – till skillnad från revisorerna – skall bevaka den speciella ställning som UD har i Regeringskansliet tror jag ändå att man skall se positivt på att det görs en sådan här genomlysning och att man skall gå vidare på det sätt som Riksdagens revisorer föreslår, dvs. att man gör en översyn av UD:s hela struktur, och då med speciell inriktning på utlandsrepresentationen. Detta är någonting som kan bli bra för Sverige, för UD, för regering och riksdag men också för det svenska näringslivet.

Anf. 133 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Sveriges beroende av kontakter med omvärlden har ökat dramatiskt jämfört med den tid då grunden för utrikesförvaltningens nuvarande organisation lades fast. I och med Sveriges inträde i EU har vårt internationella beroende ytterligare accentuerats. Samtidigt har olika sakområden blivit alltmer komplicerade. Utvecklingen har tvingat fram

specialisering och renodling, både inom näringslivet och inom den offentliga sektorn.

Bakgrunden till detta betänkande – nr 23 om utrikesförvaltningen – är ett förslag från Riksdagens revisorer sedan det uppmärksammats att utrikesförvaltningen inte på mer än 20 år har blivit föremål för extern revision. Revisorerna tar i granskningen upp frågor kring utrikesförvaltningens uppgifter, organisation, styrning, personal och kostnader samt revision och tillsyn. Revisorernas granskning tar sin utgångspunkt i utrikesrepresentationens verksamhet. Uppgifter och synpunkter har inhämtats genom en enkät som riktats till samtliga utlandsmyndigheter och de personer som arbetar eller har sin arbetsplats vid utlandsmyndigheterna.

Revisorerna konstaterar att förvaltningen kännetecknas av höga ambitioner att fullgöra sitt mångfacetterade och komplexa uppdrag. Samtidigt påvisar granskningen ett antal problem. Bl.a. är utrikesförvaltningens struktur i behov av en oberoende översyn, säger man, som innebär att alternativ till nuvarande organisation och verksamhetsformer prövas. Frågan om i vilken grad respektive huvudman själv ansvarar för sin utlandsbedrivna verksamhet bör då ingå i en sådan prövning.

Revisorerna gör vidare bedömningen att utlandsmyndigheterna avsätter alltför små resurser för uppgifter som löses åt andra huvudmän, bl.a. kommersiella uppgifter och utlänningsärenden. Likaså drar revisorerna slutsatsen att utrikesrepresentationen ägnar en stor del av arbetstiden åt administrativa uppgifter. En dryg tredjedel av den totala arbetstiden beräknas åtgå för gemensamma stödfunktioner och annan administration.

Revisorerna bedömer att utrikesförvaltningens struktur bör genomlysas i en förutsättningslös och oberoende översyn. Därvid bör en prövning göras bl.a. av frågan om i vilken grad respektive huvudman själv bör ansvara för sin utomlands bedrivna verksamhet. I en sådan översyn bör också ingå ett beslut om att inrättande respektive nedläggande av utlandsmyndigheter skall kunna fattas av riksdagen. Detta förslag har utskottet inte gått med på, och det tycker jag är riktigt. Beslutet bör fortfarande ligga på Utrikesdepartementet, även om vi bör dras in på ett mer aktivt sätt i den processen. Detta har också muntligen utlovats.

Revisorerna anser också att det finns ett behov av en förutsättningslös och oberoende översyn av utrikesförvaltningens struktur. Utskottets majoritet har inte stött revisorernas förslag. Jag tycker ändå att det ligger mycket i revisorernas resonemang och stöder därför den reservation som är fogad till betänkandet.

Anf. 134 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag känner att jag kan fatta mig mycket kort här i dag, och det kan ju vara bra för tids vinnande.

Jag vill också yrka bifall till reservation 1, egentligen på samma grunder som vi redan har hört av de två föregående talarna. Jag nöjer mig med det.

Anf. 135 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Jag skall följa det goda exemplet och också fatta mig mycket kort. Jag skall inrikta mig på den reservation som är fogad till betänkandet.

Jag upplever att det inte är några stora skillnader mellan oss och reservanterna. Men det är naturligtvis så att Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet mer vill betona de handelspolitiska och näringspolitiska insatserna från ambassaderna och därtill betona frågan om oberoende extern revision och inspektion av ambassaderna.

Det är inget statistiskt förhållande som ambassaderna och konsulaten eller utrikesförvaltningen generellt lever under. En lång rad förändringar har genomförts, och det pågår förändringar. I många fall verkar det som om man inom utrikesförvaltningen har tänkt på ungefär samma sätt som revisorerna. Mycket av det som har påpekats är på gång, och annat kommer vi säkert att se i framtiden.

På ett par områden tycker vi ändå att det finns skäl att ha en särskild organisation inom UD i förhållande till andra departement. Om detta är vi också ense. Även Moderaterna har markerat detta, t.o.m. i ett motionsyrkande.

Vi tycker att handelsfrågorna, främjandefrågorna, inom utrikesförvaltningen är viktig. Vid föredragningar har man från UD:s sida sagt att man kommer att satsa de pengar som man nu har över på dessa frågor. Vi kan alltså förutse att man gör mer för näringslivet och för handeln.

Därtill har vi vid utfrågningen av inspektörerna och chefen för revisionen fått alldeles klart för oss att det är en mycket noggrann verksamhet som de bedriver med stor integritet. Om man därtill lägger Riksdagens revisorers rapport och de utredningar som har förevarit, ungefär en vartannat år faktiskt – det är inte så att det inte har hänt någonting på 20 år, som vi gemensamt också skriver i betänkandet – anser vi att utrikesförvaltningen utgör en väl granskad organisation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 136 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag stöder reservationen och yrkar bifall till den.

Jag tror för min del att det är viktigt med extern revision. Jag tror inte att det är sunt för en organisation att genomgå extern revision med 20 års mellanrum utan att det skall göras regelbundet. Det är ett gammalt krav som vi har haft från de tre partiernas sida, både när det gäller UD och när det gäller Sida.

Vi är överens om att en internrevision och en *controler*-funktion är önskvärda och nödvändiga. Man har de inspektörer som nämndes av fru Furubjelke, men samtidigt skall man komma ihåg att de är UD-tjänstemän i karriären och måste på det viset ändå vara litet grand beroende av UD i sin granskning. Jag tror alltså att externrevision och internrevision är nödvändiga och att det är nyttigt att en organisation med regelbundna mellanrum genomlyses utifrån. Därför är det angeläget med en översyn.

Anf. 137 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Låt mig först citera ur betänkandet, som vi gemensamt, i alla fall i denna del, har ställt oss bakom: "Utrikesdepartementet har under de senare årtiondena varit föremål för en rad externa granskningar i form av statliga utredningar och studier. Revisionens granskning hänvisar

också till dessa tidigare utredningar.” Man anger sedan i tur och ordning Utrikesdepartementets egen utredning, SOU-utredningar, Statskontorets effektivitetsstudier och en lång rad andra projektutredningar på olika verksamhetsområden. Detta är ingenting som har skett för 20 år sedan utan från 1975 och framåt.

Vi menar, efter att ha hört revisorerna, att samarbetet med revisionsfirman KPMG Bohlins utgör just en sådan externrevision som vi kan önska. Därtill är det få myndigheter över huvud taget som får så mycket besök av statsråd, riksdagsledamöter och andra svenskar. De sätter helt enkelt betyg på verksamheten och kommer hem med synpunkter. Jag skulle därför vilja påstå att här sker en noggrann granskning. Vi tycker i alla fall inte att den nu föranleder några åtgärder.

Anf. 138 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror att när det gäller ambitionerna för UD finns det en ganska bred samstämmighet. Men jag tror ändå att det är viktigt att utgå från att Riksdagens revisorer har skäl för sitt förslag, när de föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna i avsnitt 3 anført om behovet av en förutsättningslös och oberoende översyn av utrikesförvaltningens struktur.

Anf. 139 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Riksdagens revisorers rapport innehåller väldigt många bra kommentarer och synpunkter, som UD redan har tagit till sig. Jag är säker på att man lyssnar på detta också.

En princip som vi har brukat hålla oss till i utrikesutskottet är att vi inte skall bestämma över UD:s interna organisation eller över utrikesförvaltningen. Bertil Persson sade tidigare i sitt anförande att vi inte skall bestämma var ambassader och konsulat skall ligga, och visst håller jag med om det. Men det är väldigt mycket mer politik i att bestämma var och när ambassader skall upprättas än vad det är att diskutera om man skall eller vem som skall granska utrikesförvaltningen, när vi därtill vet att en noggrann granskning redan har skett.

Anf. 140 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Från Vänsterpartiets sida vill vi säga att den revisionsrapport som Riksdagens revisorer har framlagt har varit väldigt nyttig. De har gjort en gedigen genomgång av utrikesförvaltningens sätt att fungera och lämnar också förslag på åtgärder. Vi vet ju också, som har framförts här tidigare, att det har skett en stor omorganisation på UD och att ett flertal åtgärder redan har vidtagits. Det gör att jag och Vänsterpartiet inte ser det som nödvändigt att nu sätta i gång med en omfattande, ny utredning. Till skillnad från vad Vänsterpartiet i många andra sammanhang brukar hävda, skulle jag vilja säga till Moderaterna: Vänta ett par år! Vi har just fått en utredning. Det finns anledning att avvakta några år tills omorganisationen har satt sig för att se hur den då fungerar.

Det är ju litet olika frågor som man lyfter fram i den här rapporten från revisorerna. En som vi särskilt har diskuterat är att revisorerna föreslår att det är riksdagen som skall besluta om att lägga ned eller upprätta ambassader.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Vi har grunnat väldigt mycket på det här från Vänsterpartiets sida. Det är ju uppenbart att man från regeringens sida har gjort en del misstag om vi bara ser till den *här* perioden. Man är vad jag kan förstå också klar över dessa misstag från regeringens sida. Jag behöver bara påminna om nedläggningen av ambassaden i Zaire, i Kinshasa, för några år sedan – alltså nuvarande Kongo. Där insåg man väldigt snabbt att det med tanke på de konflikter och krig som har rått där hade varit väldigt angeläget att ha en ambassad på plats.

Därför är det ju frestande att säga att det vore bra att låta riksdagen överta beslutanderätten och avgöra om man skall lägga ned eller upprätta ambassad. Jag tror ändå inte att det är den rätta modellen. Det vi har landat på i det här utskottsbetänkandet är att regeringen i större utsträckning faktiskt måste gå till riksdagen och diskutera hur vi skall handlägga de här frågorna. Det är det som är det väsentliga; att vi har en dialog omkring det här. Det är viktigt att man inte bara diskuterar, utan att man från UD:s och regeringens sida faktiskt också tar till sig de här argumenten och lyssnar på vad riksdagen har att säga.

Moderaterna anser att den andel som utrikesrepresentationen lägger på handelspolitiska åtgärder – åtgärder för att främja svensk export osv. – är för liten. Man vill öka den. Jag vill säga att jag tycker att *den* delen av utrikesförvaltningen verkar väldigt väl täckt. Man kan undra över det här, och jag har fått svaret att kostnaderna är täckta. Men jag menar ändå att den typen kritik inte förefaller relevant. Jag tycker tvärtom att man ägnar sig för mycket åt exportfrämjande åtgärder. Jag tänker exempelvis på den uppseendeväckande situationen i Chile, Sydafrika och andra länder. Där ägnar man sig åt att främja exporten av JAS. Det tycker jag är synnerligen olämpligt. Man har andra, viktigare uppgifter.

Jag menar att *en* del som redovisas i revisorernas rapport, nämligen den som gäller arbetet med och verksamheten omkring MR och demokrati, däremot är för liten. Jag tror att det rörde sig om 1 % av arbetstiden som går åt till sådant arbete. Det var mycket förvånande med tanke på hur stor uppmärksamhet och betydelse som både regering och riksdag fäster vid just de frågorna. Jag menar att det snarare är *det* man skulle kunna se på för att undersöka hur ambassaderna kan arbeta mer för att främja mänskliga rättigheter.

Därför, herr talman, vill jag från Vänsterpartiets sida bara konstatera att vi står bakom utskottets majoritet i det här betänkandet.

Anf. 141 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Jag tror att det är angeläget att komma ihåg att den omorganisation som är gjord på Utrikesdepartementet är en omorganisation av centralförvaltningen här i Stockholm. Den har sannolikt varit mycket framgångsrik. Men det är *inte* en översyn av utlandsrepresentationen, och det är där vi alltså vill gå vidare.

Det är faktiskt så att revisorerna har granskat. Och det de kommer fram till i granskningen är just att UD behöver en förutsättningslös och oberoende översyn. Det tror jag faktiskt att det kan finnas skäl till. Nu tror jag i och för sig att den här revisionsrapporten kommer att bli en väckarklocka för Utrikesdepartementet och att man kommer att ta till sig en hel del av de synpunkter som finns.

Men man missar den förutsättningslösa och oberoende översyn som skulle kunna vara ytterligare en stimulans – inte minst för ett litet exportberoende land som Sverige. För jag är långt ifrån övertygad om att den organisation som vi har med exportråd och Invest in Sweden är optimal. Vi vet att önskemålen om omvärldsbevakning är starka från många av Sveriges små och medelstora företag. Även här finns det en möjlighet att göra en insats för Sverige.

Anf. 142 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag kan instämma med Bertil Persson om att huvuddelen av den omorganisation som har skett på UD har legat på central administration. Men jag menar ändå att man i revisorernas rapport har lyft fram en rad frågor som rör utrikesförvaltningen på fältet i olika länder och hur den fungerar. Vad jag har kunnat förstå har man redan tagit till sig en del på det området.

Det är också så, vad jag har förstått, att det sker en hel del förändringar under resans gång. Vi har i utskottet fått en redogörelse för hur man exempelvis på ambassaden i Köpenhamn fick fria händer att utifrån en given budget göra administrativa förändringar som definitivt ledde fram till en bättre organisation och ett bättre tillvaratagande av resurserna utan att det kostade mer. Den typen av förändringar är vad jag förstår fullt möjliga att genomföra i dag. Det hänger väldigt mycket på initiativkraften vid den enskilda ambassaden.

Jag upprepar därför att jag inte alls vill avvisa frågan om utredning och fortsatt revision av utrikesförvaltningen. Jag menar bara att jag tror att det just nu är bättre att låta den nya organisationen sätta sig och därefter pröva frågan ånyo om något år.

Anf. 143 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Jag instämmer i Eva Zetterbergs entusiasm för vad man har gjort i Köpenhamn. Men vi har ungefär 100 myndigheter till ute i världen, som också kan behöva fundera igenom sin situation och få samma möjligheter som de i Köpenhamn. Nu vet vi att majoriteten kommer att avslå en sådan här översyn, men vi lovar att vi kommer att följa det hela. Händer det inget i riktning mot de ambitioner som jag tror att vi alla är överens om i utrikesutskottet så kommer i alla fall *vi* att återkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

9 § Miljövårdsarbetet och försurningen

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU18
Miljövårdsarbetet och försurningen (förs. 1997/98:RR2)

Anf. 144 LENNART DALÉUS (c):

*Miljövårdsarbetet och
försurningen*

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till två reservationer. Det gäller reservationerna 2 och 4 i det här betänkandet.

Det här betänkandet, herr talman, grundar sig på ett material från Riksdagens revisorer. Med detta vill jag med en gång säga att det innebär att det är ett tungt material. Man får förutsätta att det är ett parlamentariskt väl förankrat material som ligger till grund för betänkandet liksom också några reservationer som har fogats till detta.

Det är här, herr talman, som den första mer övergripande märkligheten finns i utskottsmajoritetens sätt att resonera. Allt det arbete som Riksdagens revisorer seriöst har lagt ned på att utvärdera miljövårdsarbetet i Sverige – och inte minst försurningen – spolas nu bort av en annan uppsättning parlamentariskt förankrade ledamöter i jordbruksutskottet. Utskottet avslår alltså alla de kloka förslag som Riksdagens revisorer har framfört i sin rapport. Det kan man beklaga. Jag gör det uppriktigt. Det är synd att Riksdagens revisorers arbete inte har fått en uppföljning i jordbruksutskottets hantering.

Den andra övergripande iakttagelse man kan göra, herr talman, är ju att det i det här betänkandet liksom i många tidigare betänkanden och – är jag rädd – flera kommande betänkanden, hänvisas till en för oss ännu icke känd miljöproposition. Det hänvisas till en miljöproposition som på något sätt skall lösa de framtida frågetecknen kring miljöarbetet.

Det gäller, herr talman, i materialet omkring lagstiftning som styrmedel. Där hänvisar man till en miljöpolitisk proposition. Men framför allt gäller det naturligtvis förslagen om ekonomiska styrmedel. Där säger man: ”Vissa av dessa förslag torde utskottet få anledning att återkomma till i samband med riksdagens behandling av den aviserade propositionen om miljöpolitiken.”

Då frågar man sig: När kommer riksdagen att få möjlighet att ta ställning till den miljöpolitiska proposition som nämns på det sättet? Jo, det kan jag berätta, herr talman. Det kommer att bli någon gång, mellan tummen och pekfingret, i februari/mars nästa år om den miljöpolitiska proposition läggs fram som aviserats till slutet av april detta år.

Det blir motionstid, sommaruppehåll, val och budgethantering i riksdagen under hösten. Då är vi framme i februari eller mars nästa år. Jag tycker att det är orimligt att man hänvisar politiska förslag till något som har en så avlägsen hantering.

Detta var några övergripande synpunkter. Därefter skall jag beröra de två delar som är litet extra knepiga.

Den första gäller de ekonomiska styrmedlen och deras användning i miljöarbetet. Det är uppenbart att riksdagens revisorer vill att man skall arbeta vidare med de ekonomiska styrmedlen på det nationella planet. Riksdagens revisorer pekar också på det som inte är ovanligt, nämligen möjligheten till en utredning av detta arbete.

Det slumpade sig på det sättet att det faktiskt är ett krav som är identiskt med det krav som Centerpartiet ställer i en motion där vi utöver att understryka förträffligheten i Riksdagens revisorers arbete också pekar på det gedigna arbete som Skatteväxlingskommittén har lagt ned på den delen av arbetet, dvs. införande av ekonomiska styrmedel. Där formades en majoritet framför allt med Socialdemokraterna och Centern som garantier för ett synsätt som hyllar skatteväxling och ekonomiska styrmedel. Av detta har det nu blivit intet i betänkandet från jordbruksutskottets

majoritet anförd av Socialdemokraterna. Jag beklagar det, och det är naturligtvis skälet till att jag med visst eftertryck yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Den andra delen gäller Naturvårdsverkets roll. Jag skall på en gång säga och understryka att det är ett utmärkt arbete som Naturvårdsverket har genomfört. Men i likhet med Riksdagens revisorer menar vi i Centerpartiet att miljövårdsarbetet har förändrats. Det är nya villkor som gäller. Vi har haft en Riokonferens. Vi har ett lokalt Agenda 21-arbete. Rollfördelningen i samhället är i dag annorlunda än den var när Naturvårdsverket tillkom på 60-talet. Detta måste rimligen på något sätt återspeglas i den instruktion och i de mål som Naturvårdsverket har som grund.

Nu säger utskottsmajoriteten att Naturvårdsverket självt har utrett sin framtida roll och att man också på egen hand har beslutat om en ny organisation. Det låter sig möjligen sägas, men det är väl inte riktigt därifrån som målen för verksamheten skall bestämmas. Det är väl bra att man organiserar sig klokt, men rimligen måste det politiska systemet företrätt av regering och riksdag ta ett ansvar för utformandet av målen.

I likhet med Riksdagens revisorer menar vi att det är rimligt att begära att regeringen tillsätter en utredning för att just klarlägga verkets framtida mål och inriktning.

Jag tycker, herr talman, att det är litet synd att utskottsmajoriteten lägger det gedigna arbete som Riksdagens revisorer har utfört på hyllan eller i papperskorgen. Det finns mycket där som är värt att beakta. Många av dessa förslag, liksom Centerns motioner, grundar sig på en klok verklighetsuppfattning i dessa delar. Det är litet tråkigt att vi nu sent omsider har kommit till insikt om att den miljöpolitiska proposition som skulle ha kunnat peka ut mål och inriktning för miljöverksamheten inte kommer att avgöras av denna riksdag. Den kommer inte att avgöras av någon riksdag under detta år. Det beklagar jag, herr talman.

Anf. 145 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Utan att vara polemisk kan jag säga att det största problemet kanske inte är vad vi administrativt gör utan att det faktiskt fortfarande sker en försurning i våra marker.

Försurningen uppmärksammades för 30 år sedan. Man skulle ha önskat att problemen nu var lösta, men tyvärr är det inte alls på det sättet. Den fortgår alltjämt.

Många av de problem som vi har i Sverige baseras bl.a. på att vi har sura berggrunder, gnejs och granit, vilket innebär att den svenska jorden har mycket svårt att stå emot försurning. Det är en helt annan sak i länder som har basiska bergarter och kalk.

Vi kan konstatera att det fortfarande finns över 10 000 sjöar och 100 000 kilometer försurade vatten som inte behandlas. Det är ungefär 20 000 sjöar och 120 000 kilometer vattendrag som har försurats så allvarligt att man kan se att det har gett biologiska skador. Faktum är att försurningen fortfarande är ett av de största hoten mot biologisk mångfald i svensk natur.

Det är inte bara sjöar som drabbas utan även skogen. Ibland är jag litet ledsen för att pH-skalan är uppsatt som den är. Det betyder att ett snäpp innebär en försurning som är tio gånger värre än tidigare.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Om man tittar i jorden i skogen i dag ser man att det allt lägre pH-värdet börjar komma ned en bra bit i marken, vilket får till följd att metaller faller ut och att många av de organismer som har funnits i skogsmarken och som är absolut nödvändiga för att skogen skall kunna vara frisk och grön slås ut, t.ex. många svampar och träd som bildar mykhorrisa. Det är en förutsättning för att träden skall må bra. Många av de skogsskador som vi i dag börjar se beror fortfarande på försurningen.

Trots att det har skett en 40-procentig reduktion av svaveldioxidutsläppen i Europa räcker det inte alls. Det skulle behövas en reduktion med ungefär 75 % för att naturen skulle ha en möjlighet att återhämta sig. Det är alltså mycket allvarliga problem som vi diskuterar. De handlar betydligt mer om vilka åtgärder som vi måste vidta än om hur vi organiserar Naturvårdsverket.

Miljöpartiet inser att detta inte är sista gången som vi diskuterar försurningen i denna kammare. Men vi har hälsat rapporten från Riksdagens revisorer med viss tillfredsställelse och inser att den får ses som en rapport på vägen mot de kraftfulla åtgärder som måste vidtas. Vi vet att allt som skall göras inte kan göras i Sverige. Många av de försurande ämnena vi har t.ex. från trafiken alstras här och påverkar den svenska naturen, och i fråga om det kan vi göra mycket, betydligt mer än vad som i dag sker.

Miljöpartiet anser att förutsättningen för att komma till rätta med denna situation och skapa ett samhälle som är långsiktigt ekologiskt hållbart är att vi tar till ekonomiska medel, att vi skapar en grön skatteväxling som innebär att man höjer skatten på råvaror, energi och utsläpp och sänker skatten på arbetskraft. Vi måste skapa ekonomiska incitament för att skapa det ekologiskt långsiktigt hållbara samhället. Detta har diskuterats oerhört mycket, men man kommer ingenstans. Detta känns oerhört frustrerande. Jag vet inte om det för så många steg framåt att beställa nya utredningar.

Vi i Miljöpartiet har varit ganska konkreta i våra förslag, något som kanske skiljer oss från andra partier i riksdagen. Vi menar att det nu är dags att sätta ned foten och säga att vi skall växla 25 miljarder kronor för åren 1999–2000. Vi skulle vilja ha ett principbeslut om att en skatteväxling av ytterligare 100 miljarder kronor skall ske inom 15 år. Det är dags att ta de första stegen för att knyta ihop det ekologiska och ekonomiska samhället, så att vi får en utveckling som skapar det ekologiskt långsiktigt hållbara samhälle som vi vill ha.

I detta betänkande finns det också en reservation från Miljöpartiet i vilken miljöforskningen tas upp. Det är något som vi har debatterat många gånger här. Vi är missnöjda med att miljöforskningen nu skall bekostas av MISTRA, eftersom vi anser att mycket av den forskning som är nödvändig och som det blir svårt att alla gånger förutse faller mellan stolarna.

För någon vecka sedan var det en artikel i Dagens Nyheter som var mycket kritisk till just hur pengarna till miljöforskningen fördelas. Man menade att en stor del av den nödvändiga forskningen kommer att stå utan medel. Detta är mycket olyckligt i den situation som jag just har beskrivit, att vi fortfarande kan se att de nu välkända och gamla problemen fortfarande existerar. Vi har också diskuterat detta i samband med diskussionen om hur mycket pengar som måste avsättas till kalkning. Och tyvärr är det på det sättet att så länge som vi har den situation som vi har

måste vi kalka i sjöar och vattendrag för att kunna bibehålla den biologiska mångfald som vi har.

Naturligtvis är inte det heller någonting som långsiktigt är hållbart men vi måste i alla fall se till att det vi vill bevara finns bevarat den dagen vi kan skapa en politik som på sikt ser till att naturen inte fortsätter att försuras.

Vi i Miljöpartiet stöder självfallet våra reservationer men för tids vinande yrkar jag bifall endast till reservation 3.

Anf. 146 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Riksdagens revisorers förslag om miljövårdsarbetet och försurningen är ett väl genomarbetat förslag på ett mycket viktigt område. Försurningsfrågorna har inte alltid fått den uppmärksamhet som de förtjänar.

Här i Norden är vi, som tidigare här sagts, speciellt känsliga för nedfallande försurande ämnen. Det stora problemet är faktiskt att nedfall av detta slag inte känner några nationsgränser. Därför behövs det ett internationellt samarbete för att vi skall kunna komma till rätta med denna problematik. Närmare 85–90 % av nedfallet över Sverige har sitt ursprung i andra länder. Det är inte så att ingenting hänt på området. Bl.a. på svenskt initiativ i EU diskuterar både parlamentet och kommissionen långtgående regler för att minska de försurande nedsläppen över Europa.

I stort gör utskottet samma bedömning som den som revisorerna gör i sin rapport. Jag har litet svårt att förstå utskottets ordförande när han säger att utskottet avstyrker alla kloka förslag, för det gör vi faktiskt inte. Många av förslagen diskuteras nu i utskottsarbetet i samband med miljöbalken. En del av de andra förslagen återkommer i den stora miljöpropositionen, som beräknas ligga på riksdagens bord den 20 april. Jag har alltså litet svårt att förstå att Lennart Daléus bara har två reservationer, vilka trots allt är ganska begränsade, om det nu finns så mycket gott för övrigt.

Mot den bakgrunden föreslår utskottet inga tillkännagivanden till regeringen. Vi kommer ju snart att få upp de här frågorna till beredning igen. Jag kommer därför enbart att uppehålla mig vid de reservationer som har lagts fram.

Reservation 1 från Miljöpartiet, vilken Gudrun Lindvall inte yrkade bifall till, handlar om försurningsforskningen. Utskottet konstaterar att verkligheten är den att miljöforskningen trots allt totalt sett under senare år har fått större anslag genom EU och MISTRA jämfört med tidigare.

Reservationerna 2 och 3 handlar om ekonomiska styrmedel, som både Lennart Daléus och Gudrun Lindvall berörde. Inte heller här har utskottet någon annan uppfattning än revisorerna. I dag använder vi en hel del ekonomiska styrmedel, bl.a. när det gäller handelsgödsel. Instrumentet är dock inte så enkelt. Det snedvrider nämligen den internationella konkurrensen om vi genomför detta enbart på det nationella planet. Därför måste man vara helt säker när man gör det här. Helst skall det göras gemensamt, och på det sättet jobbar vi ju i EU.

Ett annat problem med de ekonomiska styrmedlen är att det här inte är ett sätt att finansiera den statliga verksamheten. De pålagor som vi lägger på miljön för att åstadkomma en förbättring skall ju resultera i att förbättringen blir sådan att problemen försvinner. Därmed försvinner också

intäkterna. Frågan om ekonomiska styrmedel i ett principiellt perspektiv tas också upp i miljöpropositionen i april.

Det är inte första gången som frågan om Naturvårdsverkets roll återkommer. Revisorerna anser att verkets roll behöver diskuteras när miljöpolitiken flyttar fram sina positioner. Just den frågan är nu aktuell. Vi skall diskutera målen i miljöpolitiken när den miljöpolitiska propositionen kommer. Det är dock litet avigt att diskutera en organisation och inriktningen på ett statligt verk innan vi har färdigdiskuterat målen. Därför skall vi ta de här sakerna i rätt ordning.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag med några ord beröra den kritik som Lennart Daléus framför om att vi inte får behandla miljöpropositionen i vår. I sak har detta ingen betydelse. Åtgärderna kommer nämligen att kunna träda i kraft vid samma tidpunkt. Propositionen läggs alltså fram i vår, och alla får lämna sina synpunkter och motionera på den. Vi får alltså möjlighet att diskutera de miljöpolitiska målen under sommaren och hösten.

Herr talman! Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 147 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Alf Eriksson leker med ord när han säger att vi skall diskutera de miljöpolitiska målen när miljöpropositionen kommer. Det skall vi inte alls! Vi – med ”vi” avses denna kammare, detta riksmöte – kommer inte att få göra det. En proposition kommer att läggas på bordet och den kommer att ligga där tills den blir trött. Det kommer att vara på det sättet. Vi kommer alltså inte att få möjlighet att diskutera propositionen; detta på grund av regeringens senfärdighet. Det har jordbruksutskottet i dag slagit fast i ett betänkande som vi justerat. Det är inte jag, Lennart Daléus, som tycker detta, utan detta tycker jordbruksutskottets majoritet.

Alf Eriksson undrar varför jag inte till alla delar yrkar bifall till rapporten från Riksdagens revisorer. Jag har tagit upp de saker i Riksdagens revisorers arbete som är direkt operationella. Det är alltså en lek med ord, herr talman, när Alf Eriksson säger att man inte har avstyrkt Riksdagens revisorers material. Nej, man säger att det inte bör medföra någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Skillnaden är hårfin. Kort sagt: Man bryr sig inte om vad Riksdagens revisorer säger.

Det finns två operationella förslag från Riksdagens revisorer. Dessa tycker jag bör bifallas. Om man inte tycker om det här arbetet måste Alf Eriksson kunna svara på frågan: Hur har Per Olof Håkansson – Alf Erikssons partikollega i Riksdagens revisorer – tillsammans med några andra resonerat? Vilken var deras tanke – för att nu tränga in i den socialdemokratiska tankevärlden – när de säger att regeringen därför bör se över verkets instruktion? Vad innebär det med socialdemokratisk terminologi? Har det någon operationell betydelse? Man säger också: ”En undersökning av möjligheten att öka användningen av ekonomiska styrmedel kan ske – – –.” Vad innebär det? Har det någon reell betydelse?

Anf. 148 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Det är en något akademisk diskussion som Lennart Daléus för om att bry sig om vad revisorerna kommit fram till. Det är väl

inte så att revisorernas skrivelse enbart lämnas till riksdagen. Jag är övertygad om att den läses också i Regeringskansliet och att man tar vara på de synpunkter som revisorerna har. Där har vi i majoriteten sagt i betänkandet att vi avvaktar tills de kommer på riksdagens bord och förutsätter naturligtvis att man tar hänsyn till skrivelserna.

Så till miljöpropositionen. Får jag fråga Lennart Daléus vad det är som gör honom så orolig på grund av att vårriksdagen inte hinner behandla miljöpropositionen. Som jag nämnde i mitt huvudanförande blir det ur miljöpolitisk synpunkt ingen tidsförskjutning. För miljöns skull har det ingen betydelse. Då är min fråga: Vad är det som gör Lennart Daléus så orolig? Måhända är han orolig för att det skall bli en annan majoritet i riksdagen efter valet så att han inte får gehör för sina miljöpolitiska synpunkter på det sätt som han nu upplever att han får.

Anf. 149 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det här blir litet av en charad. Nu säger Alf Eriksson att revisorernas rapport inte bara är ställd till riksdagen utan läses också av regeringen. Vad är det för någonting? Riksdagens revisorers rapport är ställd till oss. Det är därför som vi med visst allvar har behandlat den i jordbruksutskottet. Den är ställd till oss. Vi har inte suttit och skenbehandlat den i utskottet. Det kan inte vara meningen att vi skulle vänta till att regeringen till äventyrs behagar läsa rapporten och möjligen skriva någon proposition, som möjligen kommer till riksdagen. Vi har fått den till behandling. Det har vi gjort. Socialdemokraterna har avstått från att ta hänsyn till de förslag som Riksdagens revisorer har lagt fram. Konstigare är det inte. Man vill inte fatta de besluten.

Det andra inlägget visar litet på den socialdemokratiska maktarrogansen, kan man säga. Eftersom propositionen inte kommer förrän senare spelar det ingen roll när den kommer, det spelar ingen roll för miljön. Det skulle, herr talman, ha kunnat vara på det sättet att regeringen hade lagt fram en proposition i riksdagen i vår som vi hade motionerat på och där utskottet och riksdagen kanske hade fattat ett klokt och offensivt beslut på flera områden, som hade lett till snabba omedelbara åtgärder som hade gagnat miljön. Detta omöjliggörs genom den socialdemokratiska regeringens agerande. Det är det som är problemet. Jag är inte orolig, Alf Eriksson. Jag bara ser att det är en maktarrogans som leder till att man tror att man kan lägga fram sakerna när man vill, och det spelar ändå ingen roll för miljön. Herr talmannen vet bättre än jag vilka bekymmer riksdagen har med att pussla ihop så att motioner kommer i tid och får den behandling som de enligt demokratin och parlamentarismen rimligen förtjänar. Där har miljöministern och regeringen svikit – det råder ingen tvekan om det – liksom socialdemokraterna gjort när det gäller att ta hänsyn till vad revisorerna har sagt.

Anf. 150 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Visst har i alla fall majoriteten behandlat revisorernas skrivelse med allra största allvar. Men verkligheten är den att alla förslag skall beredas. Vi hade inte vunnit någonting i tid med att skicka ett tillkännagivande till regeringen för att påbörja en ny beredning när en beredning redan pågår. Så enkelt är det, Lennart Daléus.

Jag tycker inte att Lennart Daléus skall ta sådana ord som maktarrogans i sin mun i kammaren. Jag fanns i kammaren vid motsvarande tid under förra mandatperioden och kunde då konstatera att det ramlade in ett förslag till miljöbalk som inte hann behandlas av den riksdagen. Det är också arrogans.

Anf. 151 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag skall försöka komma ut i naturen i de här frågorna på något vis. Försumningen finns möjligen också här hos vissa, men den är allvarligare i naturen.

Jag skulle vilja höra om Alf Eriksson hyser samma oro som jag över att det enbart är 45 % av de sjöar som skulle behöva kalkas som kalkas i dag. Delar Alf Eriksson den uppfattning som vi och jag har att skall vi klara en biologisk mångfald, som många anser aldrig varit så trängd i Sverige som nu, måste kalkanslagen öka. Det biologiska behovet motsvarar ungefär 600 miljoner per år. Det är min första fråga.

Det andra jag vill ta upp är att jag är litet förvånad över att Alf Eriksson hävdar att skälet till att man inte skall kunna skatteväxla i dag är att det skulle snedvrída konkurrensen. Är inte Alf Eriksson medveten om att Sverige har även internationellt sett mycket höga arbetsgivaravgifter? Det har varit en medveten politik från socialdemokraternas sida. Men vi har mycket låga elpriser. Det finns många som i EU skulle kunna hävda att vi har så låga elpriser att det skulle kunna snedvrída konkurrensen.

Jag har svårt att förstå vilket samhälle Alf Eriksson ser i framtiden. Tror Alf Eriksson att vi får ett samhälle som är totalt oberoende av energi och råvaror? Det måste nämligen vara förutsättningen för att säga att skatter på råvaror och energi skall försvinna. Jag måste säga att jag har svårt att se ett sådant samhälle.

Jag skulle också vilja höra litet om Alf Erikssons syn på det faktum att många av forskarna på miljöområdet uttrycker en stark oro därför att de ser att medlen från MISTRA fördelas på ett felaktigt sätt. Delar Alf Eriksson den oron, eller har de forskare som uttrycker denna oro bara fel?

Anf. 152 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Kalkningen är ett problem så länge vi behöver kalka. Men jag konstaterar att jag inte hittat något kalkningsobjekt som man har försökt få pengar till under de senaste tre åren som inte fått medel. Vi har medel så det räcker i den omfattning som ansökningarna kommer in. På det sättet skall vi naturligtvis fortsätta.

Jag nämnde i mitt anförande beträffande skatteväxling att vi använder ekonomiska styrmedel. Men vad jag vill påskina är att de inte är möjliga att använda precis hur som helst, utan man måste ta hänsyn till de problem som jag pekade på när man skall använda det instrumentet. Därför fordras det mycket noggrann eftertanke innan man gör det. Vi kan inte använda skatteväxling som en stabil statlig finansiering. Det är det instrumentet alldeles för trubbigt för. Men jag avvisar inte ekonomiska styrmedel, utan låt oss ta den diskussionen, Gudrun Lindvall, när miljöpropositionen kommer om en månad. Då är den väl beredd, och vi får möjlighet att ta upp detta på nytt.

Anf. 153 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! När det gäller försurade sjöar kan man säga att vi vet att behovet att kalka är mycket större än vad som kalkas. Från många länsstyrelser får man höra när man kommer in med ansökan att det inte är någon idé att ansöka, för det finns inga pengar. Länsstyrelserna har drabbats av någon sorts trötthet på de ständiga besparingarna. Det biologiska behovet är större. Det finns också många som skulle vilja få till stånd större kalkning. I år finns det 178 miljoner därför att man har sparat under några år. Behovet av kalkningspengar varierar litet över åren för de objekt som kalkas.

Det stora problemet är att det finns en så stor mängd sjöar och vattendrag som man över huvud taget inte har börjat kalka. Ett problem till är att vi faktiskt inte vet vad som skulle ske om vi slutade kalka. Återförsurningen skulle kunna få dramatiska ekologiska konsekvenser. En effekt av kalkningen har varit att många av de metaller som lakas ur binds till sedimenten på sjöbotten. Om dessa sjöar på grund av utebliven kalkning skulle försuras skulle en stor mängd metaller komma loss. Det skulle kunna innebära en ekologisk katastrof för många områden. Men det är en fråga som vi kommer att ta upp fler gånger.

När det gäller skatteväxling kommer vi kanske inte längre. Jag skulle vilja ställa en fråga. Alf Eriksson säger när det gäller ikraftträdandet av förslagen i miljöpropositionen att det inte spelar någon roll att vi har ett val emellan. Skall vi tolka det som att de förslag som kommer är så pass luddiga och dåliga att det kanske inte spelar någon roll att vi får en borgerlig regering med Moderaterna som ledare? Skall jag tolka det så? I så fall måste jag hysa stor oro för att miljöpropositionen inte kommer att bli tillräckligt radikal.

Anf. 154 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Jag reagerar när Gudrun Lindvall säger att man har tröttnat på att söka anslag för kalkning. Detta påstående saknar grund. Om det skulle vara så att det finns grund för det påståendet beror det på dem som har drivit en väldig kampanj om minskade kalkningsanslag.

Man har sagt att det inte finns några pengar till kalkning. Verkligheten är den att det varje år har blivit pengar över på kalkningsanslaget. Det är sanningen. Att man inte har fått några medel kan inte vara orsaken till att man har tröttnat på att söka. Så är det inte.

Anf. 155 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! För att spara kammarens tid hade jag inte tänkt gå upp i debatten i det här ärendet. Men som diskussionen har utvecklats vill jag ändå deklarerat att jag känner bekymmer över den handlingsförlamning som man måste uppleva att regeringen karakteriseras av. Jag kan i huvudsak instämma i det som Lennart Daléus har sagt här tidigare.

Jag vill också klart slå fast att ingen skall behöva tvivla på Folkpartiets engagemang när det gäller ekonomiska styrmedel. Vi hade redan på 60-talet tillsammans med Centerpartiet motioner om ekonomiska styrmedel och en motion om skatteväxling i början på 70-talet. Men det tog lång tid innan vi fick övriga partier att acceptera detta synsätt.

Ibland undrar jag om synsättet är riktigt uppfattat. Bl.a. har vi nu i dag fått höra att Alf Eriksson säger att problemen försvinner om man inför ekonomiska styrmedel i form av miljöskatter. Men så är det vanligtvis inte. Utsläpp av olika ämnen stabiliseras på en annan nivå än dagens. Vi kommer alltså att kunna minska utsläpp. Men det kan vara en rimligt stabil skattebas, fastän stabil på en annan nivå än dagens. Visst kan ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken också bidra till en mer permanent inkomst till statskassan.

När man däremot läser reservation 2 om ekonomiska styrmedel som Centerpartiet står för tycker jag att det är svårt att se att det förslaget snabbare skulle åstadkomma någonting än majoritetstexten i betänkandet. Majoritetstexten i betänkandet är ändå rätt kraftfull. Den talar om att ekonomiska styrmedel har visat sig effektiva för att hejda och minska miljöhot. Den säger också att Sverige bör vara pådrivande i det internationella arbete som är så viktigt för att bekämpa de globala och regionala miljöhoten. Det måste vi alla kraftfullt ställa upp på. Från Folkpartiets sida vill vi se konkreta förslag inom detta område.

Vi i Folkpartiet har uttryckt vår uppfattning om Naturvårdsverkets roll genom att vi ställer oss bakom reservation 4 om att det bör tillsättas en utredning för att klara ut den.

Jag har ytterligare en liten kommentar. När Alf Eriksson säger att det för miljöns skull inte spelar någon roll om riksdagen fattar beslut i maj 1998 eller om det dröjer till februari 1999 har jag svårt att förstå det. Då måste man väl ändå nedvärdera riksdagens inflytande om man säger att det inte har någon betydelse när riksdagen fattar sina beslut. En sådan allvarlig tidsfördröjning av ett riksdagsbeslut måste självklart spela en roll för verkligheten.

Anf. 156 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Jag skall fatta mig väldigt kort. Jag skall bara ta en enda replik. Det Lennart Fremling säger om Folkpartiets förkärlek för ekonomiska styrmedel är attraktivt. Men det måste till någon operationell handling också.

Riksdagens revisorer, med representation från bl.a. Folkpartiet, har genom sin rapport förelagt riksdagen ett antal konkreta förslag när det gäller att använda ekonomiska styrmedel. Så långt är det bra.

Om de förslagen säger nu utskottsmajoriteten i jordbruksutskottet, till vilken Lennart Fremling sällar sig: "Med hänvisning till det ovan anförda är utskottet emellertid inte berett att i detta sammanhang särskilt förorda någon av de åtgärder som föreslås av revisorerna. Förslaget bör i denna del inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd."

Det är knappast att vara särskilt offensiv med att ta till sig och införa ekonomiska styrmedel. Det är det som är problemet. Det räcker inte med en allmän förkärlek för dem. Det måste också till praktisk handling i denna kammare.

Herr talman! Jag skall inte ta någon ytterligare replik.

Anf. 157 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Jag kan instämma i det. Men som arbetsfördelningen är behöver vi också få förslag från regeringen att besluta om.

Anf. 158 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte heller bli långrandig. Men jag måste få ställa en fråga till Lennart Fremling. Hur kan de vara ekonomiska styrmedel om de även långsiktigt skall ge en stadig inkomst till statskassan? Det kan jag inte kalla för ekonomiska styrmedel, utan det är en skatt.

Här kommer en framåtriktad, progressiv miljöproposition den 20 april. Jag har inte sagt att det skall fattas beslut om den i riksdagen i februari 1999. Propositionen läggs fram den 20 april. Såvitt jag känner till kommer det inte att försena ikraftträdandet av förslaget.

Anf. 159 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Miljöskatter är exempel på ekonomiska styrmedel. Jag tror kanske inte att jag här kan ta den föreläsning som vi skulle kunnat ha på ett mer vetenskapligt plan i början på 1970-talet om de ekonomiska styrmedlen.

Det är självklart att olika användning av olika komponenter, ämnen, råvaror och även utsläpp i processer påverkas av vad det kostar. Därför kommer utsläppen att minska om man tar ut miljöavgift för att utsläppet sker.

Normalt sett är man ändå angelägen om att bedriva en sådan verksamhet som har dessa utsläpp. Men de kommer att hamna på en mycket lägre nivå än vad de annars skulle ha gjort om inte miljöskatten hade funnits.

I de flesta fall försvinner inte dessa utsläpp helt. Men de stabiliseras på en annan nivå. Det sker en avvägning mellan olika resurser. Jag tycker inte alls att det är något konstigt.

Sedan kan jag vända på frågan vad gäller beslutet om miljöpropositionen. När räknar Alf Eriksson med att riksdagen skall kunna fatta beslut om den miljöproposition som nu kommer att läggas fram i april?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

10 § Jakt och viltvård

Jakt och viltvård

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU19
Jakt och viltvård

Anf. 160 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Det här betänkandet baseras bl.a. på en del motioner från Miljöpartiet. Jag tänker kort uppehålla mig vid en del av de reservationer vi har och också en del av det som står i vårt särskilda yttrande. Vi är medvetna om att många av dessa frågor beslutas av regeringen, men samtidigt måste det stå riksdagen fritt att agera. Konstitutionellt är det naturligtvis möjligt.

Vi har tagit upp två fågelarter som är mycket trängda i dag som exempel på områden där jaktpolitiken behöver förändras. Det gäller här enkelbeckasin och tjäder.

Enkelbeckasinen är en art som minskar mycket kraftigt. Vi kan se att 75 % har försvunnit sedan mitten av 1970-talet. Skälen till detta kan vara många. Ett kan vara att den biotop som enkelbeckasinen behöver, sumpskog, är en av de biotoper som har försvunnit i störst utsträckning. Närmare bestämt har 350 000 hektar försvunnit de senaste 20 åren. Detta har inte kompenseras på något vis och kommer inte heller att kompenseras i framtiden. I och för sig räknar Naturvårdsverket med att ungefär 4 200 hektar våtmark kommer att skapas på åkermark. Men dels blir den biotopen en annan än den som enkelbeckasinen ibland vill ha, dels kommer den på intet sätt att kompensera det stora bortfall som varit.

Enkelbeckasinen är en mycket liten fågel som väger ungefär 100 gram. Jakttiden under hösten är generös. Enkelbeckasinen kan förväxlas med dubbelbeckasin, som är en mycket sällsynt fågel. Den finns i hotkategorin 4, hänsynskrävande. Av den arten finns det bara 2 000 individer i Sverige, och den är mycket svår att vid jakt skilja från enkelbeckasin. Det är dessutom mycket svårt att avgöra vilken art det är när jägaren har den skjuten i handen. Vi menar att det med tanke på utvecklingen för enkelbeckasinen med en brant minskning av populationen helt enkelt inte finns någon ränta att ta ut. Förutsättningen för att det skall finnas är att antalet föräldradjur är konstant från vår till vår, och så är det inte med enkelbeckasinen.

På samma sätt förhåller det sig med tjädern. I vissa områden har 80 % av populationen försvunnit de senaste 20 åren. Även här finns en mängd olika orsaker. Tjädern är för det första mycket kräsen i val av biotop. En hona vill ha ganska öppen mark med stor tillgång till insekter, den vill ha våtmark vissa tider samt varierad skog. I det moderna skogsbruket håller den varierade skogen på att försvinna. För det andra är jakttiden mycket generös även för tjäder.

Vi menar att det finns all anledning att se över varför populationen går så starkt tillbaka och sedan fundera på hur vi skall göra för att kunna behålla tjädern i de svenska markerna. Innan vi vet skälen till att den försvinner och vilka åtgärder som måste vidtas, finns det all anledning att strypa jakten under den tiden. Ekologisk långsiktig hållbarhet måste vara vägledande för jakten, och vi menar att det inte är så i dag.

Jag är också mycket förvånad över att det i Sverige fortfarande jagas arter som är uppförda på Artdatabankens hotlista. Det innebär att ingenting händer när en art blir uppförd där, vilket det borde göra. Såväl tjäder som sädgås och stjärtand jagas trots att de är hotade arter i Sverige. Vi menar att det borde finnas en koppling här: Är arten hotad skall den inte jagas. Man kan dessutom ifrågasätta om jakt över huvud taget skall bedrivas på många av de fågelarter som jagas i dag. Som jag sade tidigare finns det andra arter med en brant nedgång i populationen som vi fortfarande jagar.

Vi har också i flera sammanhang framfört mycket kritiska synpunkter på jakt under häckningstid. Vi menar att det borde vara självklart att det inte skall jagas i våra svenska marker under den reproduktiva tiden, vår och sommar, när det finns mycket smått i markerna. Jag har förstått att denna uppfattning delas både av personer som inte jagar och av många jägare. De menar att jakt under häckningstid är något av en skamfläck för Sverige, och de skäms litet över att det förekommer. Det ger också jakten ett kanske oförtjänt dåligt rykte. Jag är förvånad över att inte jägarorgani-

sationerna står i första ledet och försöker få bort detta för att ge jakten ett gott namn.

I en reservation tar vi också upp det faktum att jakt med hagel i fågel-flockar orsakar mycket lidande. I Danmark har undersökningar gjorts som visar att en stor del av de gäss som dödas har gamla hagel i sig. Detta är helt oacceptabelt.

I en reservation har vi tagit upp småviltsjakten i fjällen som enligt vår mening inte är ekologiskt hållbar och acceptabel med den utformning den har i dag. Vi kan se att jaktrycket i vissa områden är betydligt högre än vad populationen tål. Vi kan också se att jakten inte är anpassad till att det finns flera som vill dela på t.ex. ripan som byte. Jaktfalk och kungsörn är faktiskt beroende av ripa under vintern. Tas det för mycket under jakten på hösten klarar sig inte jaktfalken och kungsörnen i fjällen under vintern.

Vi har lagt fram en motion med mycket konkreta förslag till hur småviltsjakten skulle kunna göras ekologiskt riktig. Förslagen har uppskattats mycket av många forskare som sysslar med ekologi och är mycket insatta i frågorna. De har också uppskattats mycket av många ornitologer och från jägarhåll. Framför allt lokala jägare känner att den småviltsjakt som finns i dag gör det omöjligt att bedriva jakt för dem som känner ett litet större ansvar för viltet eftersom de bor där. De avstår för att det skall finnas några ripor kvar i framtiden.

Vi har också ett långt särskilt yttrande där vi bl.a. tar upp skyddsjakt på säl. Om det har jag haft en interpellationsdebatt med jordbruksministern och till min stora glädje fått svaret att skyddsjakt på säl inte är aktuell längre. Den försöksjakt som genomfördes förra sommaren visade sig inte vara speciellt säker. 34 skott avlossades mot 27 sälar. Man tror att man dödade 16, men man hittade bara 6. Det innebär att den här jakten kan orsaka mycket lidande, så jag är glad att den nu har upphört.

I det särskilda yttrandet har vi också tagit upp tanken på ett förbud mot grytjakt. Det är en jaktform som egentligen är ganska onödig i Sverige. De djur vi har som går i gryt, grävling och räva, är ganska lätta att jaga utanför gryt – ja, jag vill påstå att de är mycket lättare att jaga utanför. Grävlingen är ett djur med mycket regelbundna vanor och är lätt att fånga i en fälla. Jag har personlig erfarenhet av det, eftersom jag under mina studier i zoologi forskade på det djuret. Om man nu måste jaga ett djur vars stapelföda är dagmask, skulle det alltså vara möjligt att bedriva jakt på grävling utan att för den skull köra ned hundar i gryt.

Dessutom är det få människor i dag som med berätt mod bedriver grytjakt, eftersom det är otäckt för hundarna. Det gör möjligtvis de som har tysk jaktterrier men inga andra. Ofta anføres att grytjakt innebär en möjlighet att komma åt sjuka djur, men så ser inte verkligheten ut. Det finns oerhört få som skulle vilja köra ned sina hundar där man vet att det finns t.ex. skabb. Man vill undvika skabb på en hund till varje pris. Då försöker man hellre se till att jakten bedrivs på annat sätt.

I en motion har vi tagit upp att vi vill ha ett förbud mot blyhagel. Situationen i dag är litet märklig. Vi kan konstatera att bly biackumuleras och är giftigt, och i många olika sammanhang försöker vi få bort bly, t.ex. i bensin. Vi vet att det skadar nervsystemet, påverkar blodbildningen, ger njurskador och orsakar skador på foster. Ändå sprids det fortfarande en massa bly via jakten. Det sprids ungefär 100 ton bly i samband med jakt

och en stor mängd i samband med lerduveskytte. Detta är oacceptabelt. Vi måste komma ifrån bly i hagel för att minska belastningen på naturen.

I Kemikalieinspektionens rapport *Begränsningsuppdraget* var just bly en av de metaller man vill komma ifrån, och man föreslog faktiskt ett förbud mot blyhagel och blyhagelpatroner från den 1 januari 1996. Det har inte blivit något av detta, men nu har det första steget tagits. Från den 1 juli 1998 träder ett förbud mot hagel vid jakt på gäss och änder i kraft. Det är ett första steg som känns bra. Jag hoppas att det är ett steg på vägen mot ett förbud mot blyhagel över lag, även om jag vet att det finns vissa invändningar från jägare, som menar att det är tekniskt besvärligt.

Miljöpartiet står naturligtvis bakom sina reservationer till det här betänkandet, men för tids vinnande vill jag yrka bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 161 MICHAEL HAGBERG (s):

Herr talman! Vi har att behandla 33 motionsyrkanden som rör jakt- och viltvården. De är från den allmänna motionstiden. Jag känner igen en del av motionerna från de år som jag har befunnit mig här i riksdagen. Herr talman har ju varit här längre, så han känner kanske igen dem från en ännu längre tid.

Jakten och viltvården engagerar väldigt många människor i vårt land. Det finns uppemot 200 000 jägare som bedriver jakt kontinuerligt. I och med det är det väldigt många runt omkring dessa jaktintresserade personer – för övrigt fler och fler kvinnor, vilket är positivt – som också på ett eller annat sätt är inblandade eller engagerade. De är med i snacket om hur jakten skall gå till under veckoslut och kvällar. Detta är viktigt. Det är här som traditionen för svensk jakt får slå igenom.

Det är viktigt att den tradition vi har av att bedriva jakt- och viltvård med god etik och den tradition av god framsynthet när det gäller hur vi skall vårda våra viltstammar förs vidare.

Det är nämligen inte bara älgen som har nytta av saltstenen som sätts ut, eller bara rådjuren eller klövviltet som är intresserade av att kaka ur foderhäcken och viltåkrarna. Alla de insatser som jägarkåren och andra intresserade gör för att främja en god viltstam har också en väldigt stor betydelse för den övriga biologiska mångfalden. Detta är också svensk tradition när det gäller jakt.

Svensk tradition när det gäller jakt är inte enbart skottillfället, som det är på många andra ställen nere i Europa. Det gör att jakten får en dålig stämpel. I vissa länder har man sett demonstrationer, och synen på jakt är inte alls densamma som i vårt land. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi fortsätter och behåller diskussionen i jägarnas organisationer och bland aktiva jaktutövare. Vi måste lyssna på varandra och lyfta fram det hela så att synen på jakt fortsätter att vara positiv.

Svenska Jägareförbundets undersökning för ett par år sedan visade verkligen att medborgarna i Sverige har en positiv syn på jakten. Detta är grunden. Det är väldigt viktigt.

Det är också viktigt att jägarna och deras organisationer hjälper till med inventeringar och annat. Just nu pågår en stor debatt om hur vi skall behandla och förvalta våra rovdjursstammar.

Jag har rest i alla län där man har haft viltspårning efter både lodjur och varg. I t.ex. Ann-Kristine Johanssons Värmland har man vissa pro-

blem både med rädsla och med att vargen utövar ett visst tryck mot vissa husdjur. Man måste ta den rädslan på allvar. Ett antal intresserade människor, både från jägarkretsen och från andra organisationer i de här områdena, har tagit den på allvar och gjort seriösa bedömningar av hur stammarna utvecklar sig och hur stora stammar man tål.

Därför har regeringen nu tillsatt en utredare som skall titta på rovdjuren och vilken utveckling de kommer att få i vårt land. Det är bra, och det är viktigt. Det är viktigt av den anledningen att vi skall vara rädda om våra rovdjur. Efter vad man hör i dag förekommer det situationer som inte är fullt ut lagliga. Det sker olagliga handlingar av vissa element ute i skogarna – och det är inte bra.

Det handlar i stället om att förvalta stammen. Ett exempel på hur man har förvaltat en rovdjursstam är björnstammen. Man har jagat den på licens med avlysningsjakt. När ett visst antal honor har blivit skjutna avlyser man jakten. På så sätt har man kunnat ta ett steg åt rätt håll när det gäller att behålla björnens rädsla gentemot människor så att den inte drar sig in mot tätorter och annat.

Detta är väldigt viktigt och bra. Jag är stolt över att kunna se den folk rörelseutveckling som inventeringsarbetet har inneburit. Det har gjort att centrala organisationer som Naturvårdsverket, jordbruksutskottet och Jordbruksdepartementet litar på de här siffrorna fullt ut i dag. Det är bra. Så var det inte bara för några år sedan.

Gudrun Lindvall pratade en del om våtmarker. Visst har det skett vissa utdikningar i vissa skogsområden, och visst går vissa stammar upp och ned ibland. Det ser man tydligt om man har tillbringat mycket tid i skogen.

Men som jag ser det nu är det viktigt att vi fortsätter att satsa på fler våtmarker ute på gärdesområdena också – och det inte bara för att det skall bli kvävefallor som kan fånga upp kväveutsläpp. Detta är också bra för den biologiska mångfalden rent generellt. Det kan vara bra för daggmasken, odlan och näbbmusen. Men det är naturligtvis också bra för enkelbeckasinen, skedanden, gässen och andra. Utvecklingen av gäss har varit explosionsartad. Det har naturligtvis att göra med att förutsättningarna för gässen att föröka sig och trivas bra i vårt land har ökat.

Det bedrevs en forskningsjakt på säl under förra året. Jag hoppas att vi skall kunna få se mer av utredningsresultatet från förra året. Detta är naturligtvis en mycket svår form av jakt – att från en guppande båt försöka skjuta på sälarnas huvuden som sticker upp. Jag förstår att man tyckte att den här formen inte var den allra bästa.

Men vi måste göra någonting! Vi måste göra någonting av två anledningar. Den ena är det ekonomiska. Sälens förstör kustfiskarnas redskap. Den andra gäller sälens. Sälens fastnar i redskapen och drunknar. Det är inte alls bra det heller. Både för sälens och för fiskarnas redskaps skull måste vi alltså se till att vi får ordning på sälarnas utveckling. Det måste vi föra en ordentlig diskussion om.

När det gäller skarven har vi försökt att kämpa. Ministern har försökt att kämpa nere i Bryssel för att få bort skarven från den röda listan. Nu har den ju ockuperat ett antal områden i kustlandskapet, och den är på väg in i insjöarna – i Hjälmarens, Mälarens, Roxens och andra sjöar. För den samma utveckling där som den har fått i Kalmarsund, utanför Arkösund och i Stockholms skärgård är skarven i sig också ett hot mot den biolo-

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

giska mångfalden. Den är ett viltslag som är i ökande, och därför måste man med olika jakt- och skyddsformer se till att man dämpar utvecklingen.

Jakten ovan odlingsgräns är också en form av försöksverksamhet som nu har pågått i fem år. Den försöksverksamheten har noggrant analyserats av jägarnas organisationer, av länsstyrelserna och av samebyarna. Man sitter just nu och diskuterar för fullt hur systemet skall se ut i framtiden. Det är konstaterat, precis som Gudrun Lindvall nyss sade här, att det har varit för högt tryck på vissa områden. Då får man också se till att man ändrar på det. Jag vet att man diskuterar detta, och att man t.o.m. har begärt att få några veckor till på sig för att diskutera det. Det gäller samebyarna och organisationerna som har intresse av detta uppe i norra Sverige. Detta är nämligen viktigt. Det är ju i första hand de som bor i norra Sverige, där jakten betyder oerhört mycket, som har nytta av jakten ovan odlingsgränsen. Det är inte norrmän och Katrineholmsbor, utan det är faktiskt de boende uppe i de här områdena.

Herr talman! Avslutningsvis tänkte jag nämna litet grand om blyhagel. Blyhagel är ett problem – det vet vi. Jag ringde till Svenska Jägareförbundet och frågade hur man där resonerar kring detta. Man forskar rejält kring det. All blyhagelanvändning kommer att förbjudas på förbundets skjutbanor. Bara det kommer att innebära en oerhörd minskning av blyhagelanvändningen. Forskningen kommer också att fortsätta. Det har varit problem i vissa våtmarksområden med jakt och blyhagel. Som Gudrun Lindvall sade nyss kommer det också att förbjudas. Vi kan alltså ha stor förhoppning om att forskningen går vidare så att vi kommer att kunna använda stål i stället för bly i framtiden.

Anf. 162 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag vill bara göra några kommentarer. Jag hoppas att vi är överens om att jakten är ett sätt att nyttja en biologisk resurs – en biologisk mångfald. Hur jakten kan bedrivas beror naturligtvis på hur den biologiska resursen, dvs. de arter som man vill jaga, utvecklas.

Är vi överens om det måste vi också vara överens om att förekomsten av dessa arter förändras över tiden. Det borde också innebära att jakten, och framför allt vilka arter som jagas, bör förändras över tiden.

När det gäller de arter jag tog upp handlar det inte om fluktuationer över åren, utan det handlar om ett stort jobb där man har tittat på antalet under 20 år. Man kan se en klar trend. För enkelbeckasinen är trenden densamma i många andra länder. Enkelbeckasinen är en av de arter som EU har tagit upp bland dem som speciellt måste bevakas. Det är ju litet pinsamt i de sammanhangen att just Sverige skall jaga den här arten.

Jag har blivit litet förvånad över jägarnas ibland litet fastlåsta positioner när det gäller att vilja diskutera att det sker förändringar. Om en art minskar måste vi naturligtvis periodvis minska jakten. Det skäl som man har anfört för att man skall ha kvar sommarjakten på morkulla var just att inget skottillfälle får gå förlorat. Jag hoppas att det är en åsikt som Michael Hagberg inte delar.

Jag skulle också vilja fråga om Michael Hagberg menar att vi bör ha en jakt som baserar sig på inventeringar av de arter som skall jagas och att vi utifrån de inventeringarna talar om hur många som får skjutas. I så fall skulle vi kunna få en ekologiskt hållbar jakt.

Jag hälsar också med viss tillfredsställelse det Michael Hagberg anförde om småviltsjakten. Jag hoppas att det kan ske en förändring där.

Jag får återkomma till skarven senare.

Prot. 1997/98:87

26 mars

Jakt och viltvård

Anf. 163 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Herr talman! Jag gjorde precis samma misstag i år som förra året när vi debatterade detta. Då glömde jag bort att yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på motionerna. Jag får tacka för att jag blev påmind om det.

För att bedöma styrkan i de olika stammarna har vi ju, och det debatterade vi förra året också, en konstruktion som kallas för Jakttidsberedningen. Där ingår Naturvårdsverket, de olika jägarförbunden, ornitologer och andra intresserade och kunniga personer. De resonerar igenom och kommer fram till ett förslag till vilken jakttidtabell som man skall ha inför kommande jaktsång. Jag tror att det är bättre att man resonerar i det forumet än att vi resonerar om det motionsvägen i riksdagen. Det blir för mycket detaljer och för svårt att överblicka.

Jag tycker faktiskt att det är ett avgrundsargument när man tar fram vad enskilda jägare har sagt om morkullejakten, nämligen att det viktigaste är att man skall få fler skottillfällen. Så är det ju inte. Det finns ett antal personer i vårt land som går ut under senvåren och jagar unga morkullehanar. Det gör de därför att de har hållit på med det i hela sitt liv. Det gör de för att kunna aktivera sina hundar. Det handlar framför allt om att hundarna skall få riktig skogsträning för framtiden.

Sedan gällde det inventering av vissa stammar. Det är möjligt att göra inventering av rovdjuren ibland när väderförhållandena medger det. Då kan man spåra dem och göra en rejäl inventering. I övrigt är det svårt att inventera. Vi har ju mest vilt i vårt land jämfört med alla andra länder i hela världen.

Anf. 164 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! När det gäller morkulla jagar vi de revirhävdande hanarna. Det är inte de unga hanarna som skjuts utan de gamla. Dessutom anser jag att det är mycket tveksamt att släppa hundar lösa i skogen under försommaren. Men detta är en fråga som jag har haft en interpellationsdebatt om, så vi behöver kanske inte uppehålla oss vid det.

Jag frågade inte om inventeringar av rovdjur. Jag menar att om vi skall ha en jakt som är långsiktigt ekologiskt hållbar bör varje djurslag inventeras så att vi vet hur stor stammen är innan vi bestämmer vilken jakt som skall tillåtas. Det är ju oacceptabelt att vi har djurpopulationer som brant minskar och samtidigt behåller jakten. Jakten får allt större betydelse som en negativ faktor ju mindre populationen blir. Så är det. Älgen och bävern har faktiskt varit utrotad i Sverige på grund av jakt. Det står också nämnt som exempel på dåliga jakter i Jägareförbundets lärobok för jägarexamen.

Jag delar uppfattningen att om vi skall ha rovdjur i de svenska markerna måste det finnas ersättningssystem som gör att man får ersättning de gånger de går på tamdjur eller jakthundar. I en motion som jag tyvärr har fått avslagen i riksdagens kammare har jag hävdad att det också måste ges ersättning för de jakthundar som tas. Michael Hagberg delar kanske

min uppfattning nu. I så fall kan vi kanske få en förändring på den punkten.

Skarven ökar framför allt på grund av att det har skett en stark förändring av den biologiska situationen i Östersjön. Det har gynnat småfisk, framför allt strömming. Skarven finns ju där det finns överskott av mat. Storleken på de flesta populationer som vi har i Sverige beror på om det finns en biotop och om det finns mat. Jag vill hävda att när det gäller fågel är det just det senare som ofta avgör populationens storlek. Det handlar alltså om huruvida det finns en möjlighet att föda sig här.

Jag skulle gärna vilja ha svar på om Michael Hagberg delar uppfattningen att vi egentligen bör ha inventeringar av alla arter. När det gäller tjäder, lär man t.ex. ha det i Finland.

Anf. 165 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Herr talman! Jag kommer aldrig att säga ja till en inventering av alla arter. Det är en omöjlighet. Det går inte. Men däremot pågår det inventeringar varenda veckoslut under höst och vinter. Det är de lokala jaktlagen som har en mycket god kontroll över hur det ser ut för de större viltlagen som man jagar. Vi gör statistik över älgen som går tiotals år bakåt i tiden. Det gäller även rådjur, hare och räv. Jägarorganisationerna arbetar på ett mycket aktivt och bra sätt. I utbildningssituationer och vid andra tillfällen tar vi upp detta. Vi får också reda på vilka effekter som kan uppstå och hur man kan rätta till det om det skulle bli en negativ trend.

Det är ett faktum att Östersjön är övergödd, och det gör att det blir väldigt mycket småfisk och strömming. Jag tror att det har en viss betydelse när det gäller sälens utveckling också. Den har ju också ökat explosionsartat. Därför måste vi diskutera hur vi skall göra för att få bukt med den explosionsartade övervikt som uppstår. Annars blir de också ett hot mot den biologiska mångfalden.

Anf. 166 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Det som diskuteras och har diskuterats de senaste åren i detta ämne är balansen mellan våra olika viltarter. En enig riksdag beslutade i december 1996, dvs. för ca 14–15 månader sedan, att beställa en utredning om balansen vad gäller rovdjur och en rovdjurspolitik. Jag tycker faktiskt att det finns anledning att rikta kritik mot regeringen och regeringens företrädare för den senfärdighet som har visats. Först i februari detta år har den här utredningen tillsatts i form av en enmansutredning av Sören Ekström. Jag beklagar den här senfärdigheten. Jag tror att den kan vara till men för syftet med detta, nämligen att i god tid få en politik som syftar till balans mellan rovdjuren å ena sidan och andra intressen å den andra sidan. Det är beklagligt eftersom utvecklingen på det här området går ganska snabbt nu. Vi får rapporter om att rovdjursstammarna på en del håll utvecklas på ett sätt som kanske är oacceptabelt.

Jag hoppas att Sören Ekström snabbt kommer till ett resultat och kan lägga fram ett förslag. Jag hoppas att den tid som nu går åt framöver inte kommer att lägga en död hand över nödvändiga beslut i ämnet.

Jag tror att vi med stort förtroende kan överlåta åt jägare och markägare att sköta en del av dessa balansfrågor. Det finns ett stort intresse hos

dem att se till att vi har denna viktiga balans. De inser att viltstammar av alla slag är en resurs som skall skötas på ett långsiktigt sätt.

När vi nu i fråga om en del arter är hänvisade till att använda oss av skyddsjakt är det viktigt att sådan skyddsjakt också får komma till stånd. Gudrun Lindvall uttalar sig här mycket förnumstigt om t.ex. skarvstammens storlek. Det avslöjar en okunnighet om att det råder en bred uppfattning om att skarvstammens utveckling för närvarande är otillfredsställande snabb. Vi måste faktiskt försöka att tillåta en större och vidare avskjutning.

Samma sak gäller sälbeståndet. Det fordras åtgärder för att vi skall kunna ta tillräcklig hänsyn till yrkesfiskets intressen och för att även i det här sammanhanget åstadkomma en balans mellan olika konkurrerande arter.

Herr talman! När jag skrev min motion om björnjakt och möjligheten att sälja skinnet när björnen är skjuten hade jag hoppats på att kunna föra en rolig och delvis raljerande debatt om de fullständigt obegripliga regler som fanns när det gällde möjligheten att ta till vara såväl björnkött som björnskin. Jag kunde inte ana när jag skrev den motionen att jag så snabbt som några veckor därefter skulle bli bönhörd av vederbörande myndigheter. De reglerna är nu tillrättalagda, och det är jag tacksam för.

Anf. 167 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag vill till att börja med påtala att fler människor är organiserade i Sveriges ornitologiska förening och Naturskyddsföreningen än i Jägareförbundet. Det bedrivs enormt mycket inventeringsarbete från det hållet och även av många forskare som håller på med de här frågorna. Jag hoppas att Michael Hagberg är lika öppen för den typen av inventeringar som han är för jägarorganisationernas.

Jag är ledsen att Carl G Nilsson inte var med i den debatt om säl som vi hade här för några veckor sedan. Där fanns en stor samsyn mellan regeringen och Miljöpartiet om att jakt på säl inte är ett sätt som vi skall använda oss av i framtiden. Skall vi komma till rätta med det här problemet måste vi klara det konkurrensförhållande som finns mellan människa och säl genom att se till att redskapen utformas på ett sådant sätt att sälar inte kommer åt fisken.

Den samsynen mellan regeringen och Miljöpartiet kändes mycket bra. Kan vi se att jakt inte fungerar på det sätt man har sagt finns det ju ingen anledning att ha jakt, som dessutom tycks orsaka mycket lidande.

Skarvjakten hade jag egentligen inte tänkt diskutera här. Vad jag framför allt vänder mig emot är formerna för skarvjakt. Jag tycker inte att det är seriöst att ha sådan jakt på fåglar. Jag kan inte säga att jag kallar äggprickning för jakt. Jag kallar det inte heller för jakt att spränga boträd i luften eller att lägga ut sprängmedel – vilket har skett, det vet både Carl G Nilsson och jag.

Jag menar att om vi skall ha jakt så måste den bedrivas på ett seriöst sätt. Jakt under häckningstid anser jag inte är seriöst. Det strider dessutom helt mot EU:s fågeldirektiv. Det är förbjudet – det står klart och entydigt – om man inte kan lösa det på annat sätt. Såvitt jag har sett står det ingenstans att Sveriges regering har visat att det är omöjligt att klara situationen på annat sätt än genom jakt under häckningstid. Jag hoppas att vi så småningom kan få ett klarläggande.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 168 CARL G NILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill naturligtvis inte försvara jaktmetoder som innebär stora risker för skadskjutning och liknande avarter. Vad jag säger är att vi måste hitta system för att decimera sälstammen där den är så stor att den är till uppenbar skada för den balans som jag talade om i mitt anförande. Skärgårdsbefolkningen har faktiskt sedan urminnes tider haft de kunskaper och de möjligheter som behövs därvidlag. Vi kan, som jag också nämnde i mitt anförande, med förtroende ge den befolkningen de möjligheterna.

Skarvbestånden är nu så pass stora och gör sådana skador på vissa håll att jag tycker att man kan diskutera olika metoder för decimering av stammarna. I det sammanhanget är faktiskt, som jag ser det, äggprickning en möjlighet.

Anf. 169 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Hur man skall kunna överlåta åt människor som under ett par generationer inte har träffat på säl att utifrån erfarenheter jaga säl har jag svårt att förstå. Jag vet inte om Carl G Nilsson anser att jaktkunskande nedärvs genetiskt. Då vill jag bara upplysa om att så inte är fallet.

Jag tycker att det är mycket bra att man ser över situationen när det gäller konflikter mellan fiskare och säl. Jag önskar verkligen av hela mitt hjärta att regeringen tar den här frågan på allvar och ser till att vi skapar system som gör att vi kommer ifrån konflikterna.

Utefter Norges kust har man haft samma typ av konflikter. Men där har man jobbat mycket mer med att försöka anpassa redskapen och även områdena där man fiskar så att man slipper konflikterna. Jag menar att det måste vara den väg vi skall gå.

Den sälstam vi har i dag är försvinnande liten jämfört med för t.ex. 100 år sedan. Det är möjligt att de som bodde i skärgården då hade en helt annan erfarenhet av säl än vad man har i dag.

Jag hoppas att vi kan få en seriös diskussion om skarvjakten. Jag skulle också vara mycket tacksam om vi kunde komma ifrån den typ av jakt som nu börjar bedrivas i Sverige. Vi bryter mot EU-direktivet och bedriver en jakt under häckningstid och på bo och ungar som jag är övertygad om att många upplever som mycket oseriös. Jag beklagar att äggprickning fortfarande anses som en acceptabel jaktmetod i Sverige. Jag anser inte att det är jakt över huvud taget.

Anf. 170 MICHAEL HAGBERG (s):

Herr talman! Prickning av skarvvägg är ingen jaktform. Det råder en skyddssituation på grund av att utvecklingen av den fågelstammen har fått konsekvenser som hotar friluftslivet och den biologiska mångfalden i de här områdena. Vi måste se till att vi minskar stammen så att den inte utgör ett hot. Det är min förhoppning att vi i framtiden skall få med skarven i Jakttidsberedningen. Det är det organ som tar till sig de kunskaper som Gudrun Lindvall nyss nämnde. Naturskyddsföreningen, ornitologiska föreningar och andra har naturligtvis mycket och bra inventeringar av olika fåglar och annat vilt. Det är i den situationen man vill använda den kvaliteten och kunskapen.

Anf. 171 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! I många sammanhang sägs det att vi måste ta upp mycket av den småfisk som finns i Östersjön därför att den är ett hot mot den biologiska mångfalden. Det var väl ungefär det skarven skulle hjälpa oss med. Skarven skulle faktiskt hjälpa oss att återställa den rubbade balansen i Östersjön.

Problemet med Jakttidsberedningen är att Jägareförbundet har sista ordet. Det har skett vid flera tillfällen att Jägareförbundet totalt har bortsett från de synpunkter som Sveriges ornitologer och Naturskyddsföreningen har lämnat. Det tas upp i den stora jaktutredning som har lämnats. Jag är tacksam att utredaren har uppmärksammat problemet och hoppas att regeringen tittar noggrant på situationen. Vi har funderingar på ett faunaråd. Det kanske skulle lösa problemet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

11 § **Ändringar i livsmedelslagen m.fl. lagar**

Ändringar i livsmedelslagen m.fl. lagar

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU21

Ändringar i livsmedelslagen m.fl. lagar (prop. 1997/98:48)

Anf. 172 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas lagar som skall ändras för att verkställa vissa EG-förordningar och genomföra vissa EG-direktiv. Dessutom föreslås ett vidgat avgiftsbemyndigande i två lagar: i provtagningslagen och i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter.

I dag avser de avgiftsbestämmelser som finns i provtagningslagen att bönderna betalar en avgift för provtagning, undersökning och kontroll. Utskottets majoritet anser att bönderna nu också skall betala avgifter för öronmärkning och registerhållning. Enligt lagen om jordbruksprodukter betalar bönderna för tillsyn och kartor som tillhandahålls i stödärenden. Här har majoriteten beslutat sig för att bönderna nu också skall betala för en myndighets kostnader för tillsyn, märkning och registrering.

Svensk livsmedelsproduktion och svenska bönder har redan betydligt högre kostnader för sin produktion än man har i andra länder inom EU. Kostnader som dieselskatter, elskatter, skatter på gödselmedel osv. En statlig utredning, den s.k. Björkska utredningen, har belyst detta på ett mycket bra sätt och visat vilken tung börda som bärs av de svenska bönderna.

Vi moderater anser att det är helt fel att ytterligare öka den bördan. Våra bönder har sedan vi blev medlemmar i EU blivit pålagda den ena skatten och avgiften efter den andra och i stället för att nu ytterligare öka den avgiftsbördan borde vi rensa i den här djungeln.

Svenska livsmedelsprodukter skulle kunna produceras och exporteras i betydligt större omfattning om det rådde konkurrensneutralitet åtminstone gentemot Danmarks bönder. Här finns det många stora möjligheter till nya arbetstillfällen.

Därför, herr talman yrkar jag bifall till vår reservation, reservation nr 1.

Anf. 173 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I det här betänkandet behandlar vi en proposition från regeringen om vissa frågor rörande livsmedelslagen, provtagningslagen m.m. och också möjligheten att ta ut avgifter. Eva Björne har ju kort redovisat de bekymmer som finns på det här området. Jag kan i stor sett instämma i vad hon har sagt.

Det kan naturligtvis tyckas som om det här är småsaker och att det är litet futtigt. Det är inte så många kronor hit och dit, men det är egentligen inte det det handlar om. Som bekant urholkar droppen stenen så småningom.

Björks utredning har klart visat att svenskt jordbruk redan i dag är belastat av kostnader av det här slaget, och det är man inte i andra länder. Det gör att konkurrensituationen är besvärlig. Då måste man vara försiktig.

När man gör sådana här saker är det viktigt att man gör dem på ett sådant sätt att det går att hantera dem. Det system som man började introducera när det gäller märkning av kor, koregistreringen, visade att när man väl talade med företrädare för näringen gick det att hitta ett sätt som var både billigare och bättre. Hade man gjort det från början hade det kanske kunnat bli ändå bättre.

Därför är det viktigt att man gör det i fortsättningen och att man avhåller sig från att fortsätta att lägga på mer kostnader. Det går inte att resonera som bonden som var i skogen och skulle köra ut ved med hästen, att drar du den pinnen, så drar du också den pinnen. Så höll han på tills hästen inte orkade dra kälken ur fläcken. Ungefär så har regeringen resonerat i vissa avseenden. Det får man akta sig för, för till slut slår det stopp.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 2 i detta betänkande.

Anf. 174 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Förslaget kommer att innebära att bemyndigandet i lagen att ta ut avgifter för tillsyn vidgas till att gälla även avgifter för en myndighets kostnader för märkning och registrering enligt lagen.

Från kristdemokraternas sida har vi tidigare motsatt oss att en djurdatabas upprättas som ett inslag i arbetsmarknadspolitiken, och vars kostnader skall bäras av enskilda lantbrukare. Vi kvarstår vid denna ståndpunkt och avvisar därför en övervältring av kostnader på lantbruksnäringen.

Vi har tidigare också haft ett liknande ärende där frågan gällde avgifter för kartor, som har nämnts här tidigare. Även då var regeringen snabb att föreslå att det var näringen, dvs. de enskilda lantbrukarna som skulle belastas med kostnaden. Något som vi även då motsatte oss.

Det är inte rimligt att utökade kontrollformer som genomförs på ett ur näringens synvinkel ineffektivt sätt skall finansieras av lantbruket. Kostnadsansvaret för detta måste i stället läggas på den centrala myndighetsnivån, dvs. på Jordbruksverket.

Herr talman! Med dessa korta kommentarer vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Prot. 1997/98:87
26 mars

Anf. 175 MICHAEL HAGBERG (s):

Herr talman! Vi har att behandla en del lagstiftning som vi skall kunna använda oss av för att få en säkrare kontroll av våra livsmedel. Tre talare har varit uppe i talarstolen. Ingen av dem har gjort vad jag skall göra, nämligen yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på motionerna. Det gör jag nu.

Ingen av dem har talat om konsumenterna. Min bedömning är att det är konsumenterna som måste vara producenternas främsta verktyg. Det är marknaden som styr vilka produkter vi vill köpa i affären. Det avgörs vid köksbordet och när vi står i butiken och skall handla.

När det gäller att vi inte skall ta ut avgifter från primärproduktionen, alltså från jordbruket, viskade Inge Carlsson i mitt öra att sedan vi kom med i EU har vi plockat in ersättningar till lantbruket på 2,8 miljarder. Därmed bör väl EU ha varit ett ganska bra projekt för primärproduktionen.

Jag vill fortsätta att prata om konsumenterna. Jag tycker att det är konsumenterna som skall avgöra, och de skall veta, vad det är för produkter de handlar. Därför är det viktigt att vi anpassar oss till detta och kan få med oss vissa länder, och att vi kan få med oss EU-situationen och få med oss märkningssituationen och kan ställa det som ett krav så att vi i slutändan kan veta.

Jag vill inte säga att frågan om BSE-sjukan har gjort att uppmärksamheten för de här produkterna har ökat. Det är synd att jag måste säga det, men så är det faktiskt. Nötköttskonsumtionen i England har sjunkit med 30 %. Vad betyder det för nötköttsproduktionen i England? Vad skulle det betyda om den konsumtionen skulle sjunka så mycket i vårt land?

Konsumenterna har avgjort att man inte vill köpa den typen av produkter eftersom man inte vet exakt vad man får. Nu kommer vi att få en möjlighet att se vad vi kan köpa i butikerna. Det tror jag måste vara det allra viktigaste. Jag vet att det allra viktigaste för primärproduktionen är att man har en marknad som fungerar, en marknad som efterfrågar dess produkter.

Enskilda kontrollorgan för nötkött fick jordbruksministern kämpa hårt för i EU. Nu har vi fått klart för oss att före 1 april vet vi att vi kommer att kunna få införa sådana här enskilda kontrollorgan. I dag har vi fått reda på att ICA, KF och Hemköp är stora handelskedjor som har ansökt om att få bli sådana kontrollorgan som vill vara med och ta ansvar för att kunna presentera för konsumenterna vilka produkter de lägger i sin varukorg för att konsumera hemma.

Jag vill, som sagt, yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på motionerna för konsumenternas skull.

Anf. 176 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Michael Hagberg pratade om konsumenterna, och det är naturligtvis viktigt. Märkningen av livsmedel är en viktig fråga. Det är bra om det är som Michael Hagberg säger att man klarar detta med kontrollorgan så att märkningen kan starta. Det är ju ganska meningslöst med

Ändringar i livsmedelslagen m.fl. lagar

registreringen av kor om man inte kan fullfölja det med en ursprungsmärkning ute i butiken.

Där stannar väl Michael Hagbergs omtanke om konsumenterna. Alla kostnader man lägger på produktionen får ju slutligen betalas av konsumenterna. Det är alltså inget konsumentintresse att ta ut de här avgifterna.

Anf. 177 MICHAEL HAGBERG (s):

Herr talman! Visst är det ett konsumentintresse att vi när vi kommer till butiken kan veta vad vi köper. Också priset för – i det här fallet – nötköttet är naturligtvis ett konsumentintresse. Men vi vill inte nu debattera matpriserna, utan vi diskuterar miljön och märkningssystemet. Priset på nötkött har ju gått ned med 30 %. Även låginkomsttagare kan nu köpa en fransyska till veckoslutet.

Anf. 178 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Men det är ju ändå så, Michael Hagberg, att det blir dyrare om man lägger på en kostnad. Skall jag tolka det sistnämnda så att eftersom priset har gått ned och bonden och kanske andra har fått mindre, kan man gärna lägga på en avgift – det drabbar i alla fall inte konsumenten så hårt.

Jag tycker att det är ett litet felaktigt sätt att resonera. Kom ihåg att de avgifter som man lägger på ytterst drabbar konsumenterna!

Anf. 179 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Att man märker produkterna är helt riktigt, och det är väsentligt för konsumenterna att så sker. Men det som vi protesterar emot är att man lägger ytterligare avgifter på bönderna. Våra bönder har redan en konkurrenssituation som är väldigt dålig i förhållande till exempelvis danska bönder.

När vi gick in i EU satsade vi hårt från svensk sida. De svenska bönderna och livsmedelsindustrin satsade hårt på att kunna exportera från vårt rena jordbruk. Man har t.ex. lyckats väldigt bra med yoghurt och med hårdost, men när man lägger på skatt på skatt och avgift på avgift orkar inte de svenska bönderna, utan då går deras produktion ned, och vi missar arbetstillfällen och exportmöjligheter.

Anf. 180 MICHAEL HAGBERG (s):

Herr talman! Skatt på skatt och avgift på avgift! Ur vilken plånbok tänker då Eva Björne finansiera den här avgiften? Är det samma avgift som vi talade om alldeles nyss på frågestunden, ur den ”tänkta plånboken”? Konsumenterna i Sverige vill veta vad de köper. Också konsumenterna i Europa vill veta vad de köper – de kräver det.

Livsmedelsexporten har ju ökat med 20 % om året de senaste tre åren, och Björks utredning pekar på att den har stora möjligheter att öka ännu mera. Livsmedelsbranschen och livsmedelsproduktionen är en framtidsnäring i Sverige. Det säger både vår statsminister och Björk i sin utredning, och det säger också jag. Den har fått 20 % ökning med god miljö och djurhållning som främsta försäljningsargument. Konsumenterna kräver att få veta vad produkterna innehåller. Det finns inte någon viktigare annons än denna.

Anf. 181 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Jag håller fortfarande med om att det är mycket viktigt att veta vad vi köper i butikerna. Man kan dock inte fortsätta att lägga avgift på avgift på bönderna. Man kan inte lägga ut bördor och kostnader på det sättet. Det kommer inte att fungera. Man når fram till en viss gräns, men sedan orkar man inte längre.

Vi har alla sagt att jordbruket är en framtidsnäring. Statsministern har sagt det från denna talarstol. I samma anförande sade han att man skall göra insatser för de svenska bönderna och det svenska jordbruket. Men de insatser som hittills har gjorts har främst bestått av skatter och avgifter.

Anf. 182 MICHAEL HAGBERG (s):

Herr talman! Jag vet inte om Eva Björne inte kan eller inte vill lyssna. De 2,8 miljarder som har tillförts jordbruket som ersättning för arbete som det har utfört – jag säger inget annat – har naturligtvis betytt väldigt mycket. 20 % höjning om året av värdet på exporten betyder väl också väldigt mycket.

Vi talar nu om en avgift för att göra klart vad produkterna innehåller, och jag ser det som det främsta försäljningsargumentet. Jag är tvungen att ta fram plånoken för att finansiera detta, men Eva Björne föreslår inte att vi skall göra det. Vad Eva Björne vill är väl att låna pengar för att finansiera denna avgift. Det vill inte jag. Därvidlag går våra åsikter isär, herr talman.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

12 § Koncernregeln

Koncernregeln

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU20

Koncernregeln

Anf. 183 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Inför behandlingen av det här betänkandet är det kanske berättigat att ställa sig frågorna vilka krav vi här i riksdagen skall ställa på beslutsunderlag och även om vi kan acceptera att medborgarna under flera månader inte vet hur den aktuella lagstiftningen skall se ut.

När det gäller den regeringsskrivelse som nu skall behandlas är vi moderater inte oense med utskottsmajoriteten i sakfrågan, dvs. om behovet av att ändra skattereglerna när ett företag överlåter aktier till ett annat bolag i samma koncern. Vi anser dock att tillvägagångssättet med retroaktivitet och en alltför lång period med avsaknad av giltig lagstiftning är mycket olyckligt. Vi har därför reserverat oss.

Det är helt oacceptabelt att med en skrivelse i januari stoppa tillämpningen av en lag utan att så gott som omgående i t.ex. en lagrådsremiss ange hur regeringen tänkt sig att ändra lagen. Tidigast i juni månad kan enligt utskottsmajoriteten en lagrådsremiss avlämnas. Det innebär i bästa

*Fel! Okänt
växelargument.*

fall att en proposition kan läggas fram först i höst och kan behandlas i riksdagen tio elva månader efter det att skrivelsen har avlämnats.

Ur rättssäkerhetssynvinkel är detta helt oacceptabelt.

Medborgare och företag måste kunna veta efter vilka lagar som deras handlingar skall bedömas.

Företagare brukar samstämmt framhålla hur viktigt det är med stabila spelregler. Den aktuella skrivelsen innebär att man inte ens får veta hur det är tänkt att de nya spelreglerna skall se ut.

Vi har därför satt som krav för att denna skrivelse skall kunna godtas att regeringen senast i samband med vårpropositionen den 14 april överlämnar ett förslag till ny lagstiftning. Sker inte detta skall enligt vår uppfattning stopplagstiftningen inte gälla fr.o.m. den 21 januari 1998 utan först från det datum då propositionen överlämnas.

Retroaktiv lagstiftning är en styggelse. Förslaget att även transaktioner som genomförts under hela 1997 och fram till den 21 januari 1998 skall bedömas efter den ännu så länge totalt okända lagstiftningen hör inte hemma i en rättsstat.

Därför reserverar vi oss även mot denna del i förslaget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 184 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! I denna debatt rörande en skrivelse från regeringen tas från oppositionen upp en del frågor.

Man vill att en lagrådsremiss och en proposition utarbetas snarast möjligt.

Man vill från rättssäkerhetssynpunkt inte se att det genomförs en stopplagstiftning som bygger på vaga formuleringar.

Man vill sedan inte vänta tio till elva månader på slutbehandlingen av lagen.

Det är dessa frågor som tas upp i den enda reservationen vid betänkandet.

Nu till svaren, herr talman.

Vi socialdemokrater är fullt medvetna om att osäkerhet kommer att uppstå innan lagstiftningen behandlats av riksdagen. Det slås därför fast att regeringen har ett ansvar för att se till att beredningen sker med så stor skyndsamhet som möjligt, dock utan att avkall görs på en omsorgsfull genomgång och beredning av remisser och lagförslag.

Herr talman! Här är en fråga till Moderaterna och Carl Erik Hedlund på sin plats. Till grund för skrivelsen ligger Företagsskatteutredningens betänkande. Denna utredning remissbehandlas fram till den tidpunkt när Carl Erik Hedlund och Moderaterna vill att regeringen skall presentera ett lagförslag. Är det inte, Carl Erik Hedlund, litet oansvarigt att lägga fram ett förslag som utgår från att remissinstanserna inte har något att tillföra i frågan?

Många gånger har vi socialdemokrater hört moderaternas kritik över att vi inte kommer till skott. Men frågan är ju vilket som är bättre, att komma till skott eller att bereda en fråga och djuploda alla åsikter som remissinstanserna har lämnat. Frågan rör faktiskt en del av demokratin. Ert förslag, Carl Erik Hedlund, gör avkall på demokratin, och det är allvarligt.

Sedan påstår moderaterna och Carl Erik Hedlund i sin reservation att man kommer att få vänta tio elva månader på ett lagförslag. Det är mycket möjligt. Man kan ju undra om moderaterna har börjat konkurrera med Saida vad gäller fjärrskådning. Om så vore fallet så skulle jag aldrig söka borttappade saker hos moderaterna.

Herr talman! Ett lagförslag kommer att lämnas över till Lagrådet under maj-juni. Visserligen kommer inte riksdagen att hinna behandla förslaget förrän till hösten, men ett lagförslag kommer att finnas klart redan i maj-juni. Så fjärrskådning, Carl Erik Hedlund, det skall ni lämna till sådana som har den talangen.

Herr talman! Avslutningsvis har vi frågan om retroaktiv lagstiftning eller ej. Vi socialdemokrater vill genom en stopplagstiftning med ett retroaktivt inslag stänga möjligheten till skatteundandragande i koncernregeln och även kunna säkerställa att latent skatteskulder, som uppkommit vid överlåtelser inom koncerner, upptas till beskattning. Vi vill också med retroaktiv verkan slopa möjligheten till befrielse från reavinstbeskattning när man överlåter andelar till ett utländskt koncernföretag.

Vi vill nu fixa till det som inte är bra, nämligen att det finns möjligheter till skatteundandragande.

Och då säger Carl Erik Hedlund att man är överens i vissa frågor, men att man inte vill ha en retroaktivitet. Om retroaktiviteten slopas, vad händer då? Ja, då tillåter man att en viss del av skatteundandragandet inte tas upp till beskattning. Det ställer inte vi socialdemokrater upp på.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 185 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Jag vet inte vem som är mest oansvarig, vi moderater eller regeringen. Regeringen lägger fram ett förslag väl medveten om att man inte kommer att kunna prestera en proposition under innevarande vår utan att frågan kommer att behandlas under hösten. Det tycker jag är mer oansvarigt än att vi försvarar rättsstaten som säger att medborgare och företagare i det här landet skall veta vilka lagar som de skall lyda under.

Sedan säger Lars U Granberg att det är odemokratiskt. Då är det tur att man sitter ned i bänken och lyssnar. Det skulle vara odemokratiskt från vår sida att säga att det inte skall vara remissbehandling. Det är i så fall regeringen som är odemokratisk som utan att ha sett vare sig utredningens förslag eller remissbehandlingens svar ändå går ut i förväg med en skrivelse och säger att det här minsann skall införas en lagstiftning, som dessutom skall vara retroaktiv. I sakfrågan – nämligen att det skall införas nya regler – är vi eniga. Det är procedurfrågan som vi är oeniga om.

Anf. 186 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! I reservationen står det att ni vill skynda på och att ett lagförslag bör läggas fram inför vårpropositionen, till den 14 april. Remisstiden på utredningen går ut den 14 april. Frågan är vem det är som är oansvarig. Vem tar inte hänsyn till remissvaren?

Jag tog upp demokratifrågan. Har man skickat ut en utredning på remissomgång är det en del i demokratin att man utvärderar remissvaren och inte låter sig skyndas på av en ivrig opposition.

Anf. 187 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Regeringen var fullt medveten om situationen när den lade fram skrivelsen och skickade den till riksdagen. Regeringen hade kontroll över händelsernas förlopp. Det är regeringen som har ansvaret för underlaget i en proposition till riksdagen. Vi försvarar bara medborgarnas rätt att veta vilken lag som skall gälla för de handlingar som utförs i år, 1998, och framför allt för de handlingar som utfördes 1997. De åtgärder som då vidtogs i överensstämmelse med lag skall inte kunna ogiltigförklaras i efterhand.

Att vi ville ha förslaget senast till vårpropositionen var för att sätta ett tryck på regeringen, eftersom den var så angelägen att stoppa detta att den var beredd att forcera behandlingen av ärendet.

Nu får vi se vad som händer, om det kommer ett förslag eller inte. Jag är inte någon siare, men det kanske Lars U Granberg är. Vi får se den 14 april om det kommer något förslag. Men om det inte kommer något är det oansvarigt av regeringen, av socialdemokraterna och av de övriga i utskottsmajoriteten att acceptera att man under tio elva månader skall vara utan giltig lagstiftning. Det är inte förenligt med en rättsstat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

UU9 Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklingsamarbete

Mom. 2 (biståndsramen)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, v, mp, kd)

Votering:

202 för utskottet

59 för res. 1

88 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 59 m, 18 c

För res. 1: 1 s, 1 c, 19 fp, 16 v, 13 mp, 9 kd

Frånvarande: 35 s, 21 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 3 (fattigdomsbekämpningen)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

205 för utskottet

60 för res. 2

84 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 20 c, 19 fp, 16 v, 13 mp, 9 kd

För res. 2: 60 m

Frånvarande: 33

s, 20 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 5

mp, 6 kd

Mom. 4 (demokratimålet)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

Votering:

246 för utskottet

18 för res. 3

85 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 59 m, 20 c, 1 fp, 16 v, 13 mp, 9 kd

För res. 3: 18 fp

Frånvarande: 33 s, 21 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 8 (fördelnings- och rättvisefrågor m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (v)

Votering:

237 för utskottet

26 för res. 4

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 60 m, 20 c, 19 fp, 2 mp, 8 kd

För res. 4: 16 v, 10 mp

Frånvarande: 33 s, 20 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 6 mp, 7 kd

Ewa Larsson (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 9 (solidarisk handel m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

236 för utskottet

28 för res. 5

85 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 60 m, 20 c, 18 fp, 1 v, 9 kd

För res. 5: 15 v, 13 mp

Frånvarande: 33 s, 20 m, 7 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 13 (ett fristående utvärderingsinstitut)

1. utskottet

2. res. 7 (m, fp, kd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation

*Fel! Okänt
växelargument.*

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU23 Utrikesförvaltningen

Mom. 1 (en oberoende översyn av utrikesförvaltningen m. m.)

1. utskottet
2. res. (m, fp, kd)

Votering:

175 för utskottet

88 för res.

1 avstod

85 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 20 c, 16 v, 13 mp

För res.: 60 m, 19 fp, 9 kd

Avstod: 1 s

Frånvarande: 34 s, 20 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 2–10

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU18 Miljövårdsarbetet och försurningen

Mom. 3 (ekonomiska styrmedel)

1. utskottet
2. res. 2 (c)
3. res. 3 (mp)

Förberedande votering:

22 för res. 2

13 för res. 3

227 avstod

87 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

231 för utskottet

20 för res. 2

14 avstod

84 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 60 m, 19 fp, 15 v, 9 kd

För res. 2: 20 c

Avstod: 1 v, 13 mp

Frånvarande: 33 s, 20 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 5 (Naturvårdsverkets roll)

1. utskottet
2. res. 4 (m, c, fp)

*Fel! Okänt
växelargument.*

Votering:
156 för utskottet
108 för res. 4
1 avstod
84 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 128 s, 15 v, 13 mp
För res. 4: 60 m, 20 c, 19 fp, 9 kd
Avstod: 1 v
Frånvarande: 33 s, 20 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU19 Jakt och viltvård

Mom. 10 (jakt på s.k. hänsynskrävande arter m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 (mp)

Votering:
251 för utskottet
13 för res. 2
1 avstod
84 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 60 m, 20 c, 19 fp, 16 v, 9 kd
För res. 2: 13 mp
Avstod: 1 s
Frånvarande: 33 s, 20 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 16 (småviltsjakten)

1. utskottet
2. res. 4 (mp)

Votering:
251 för utskottet
13 för res. 4
1 avstod
84 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 128 s, 60 m, 20 c, 19 fp, 15 v, 9 kd
För res. 4: 13 mp
Avstod: 1 v
Frånvarande: 33 s, 20 m, 7 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Fel! Okänt
växelargument.*

JoU21 Ändringar i livsmedelslagen m.fl. lagar

Mom. 2 (provtagningenslagen såvitt avser 8 §)

I denna paragraf föreslogs antagande av en lagbestämmelse som innefattar överlåtelse av myndighetsutövning. För bifall härtill krävdes att riksdagens beslut fattades antingen med tre fjärdedels majoritet eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag. Av förslaget framgick att lagen önskades bli antagen i *ett enda beslut*. För bifall härtill krävdes således att *minst tre fjärdedelar* av de röstande förenade sig om beslutet. Beslut fattades genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

264 för bifall

0 för avslag

85 frånvarande

Andre vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande hade röstat ja. Kammaren hade således bifallit utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 128 s, 60 m, 19 c, 19 fp, 16 v, 13 mp, 9 kd

Frånvarande: 33 s, 20 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 2 (provtagningenslagen i övriga delar)

1. utskottet

2. utskottet med den ändring däri som föranleddes av bifall till res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

195 för utskottet

69 för res. 1

85 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 19 c, 19 fp, 16 v, 13 mp

För res. 1: 60 m, 9 kd

Frånvarande: 33 s, 20 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 3 (lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

201 för utskottet

62 för res. 1

1 avstod

85 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 18 c, 19 fp, 16 v, 13 mp, 7 kd

För res. 1: 60 m, 2 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 33 s, 20 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Mom. 6 (ökade kostnader för jordbruksnäringen)

1. utskottet

2. res. 2 (c)
Votering:
235 för utskottet
21 för res. 2
7 avstod
86 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 60 m, 18 fp, 16 v, 13 mp, 1 kd
För res. 2: 20 c, 1 kd
Avstod: 7 kd
Frånvarande: 34 s, 20 m, 7 c, 8 fp, 6 v, 5 mp, 6 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU20 Koncernregeln

1. utskottet
2. res. (m, fp)
Votering:
181 för utskottet
80 för res.
88 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 128 s, 19 c, 16 v, 12 mp, 6 kd
För res.: 60 m, 19 fp, 1 kd
Frånvarande: 33 s, 20 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 6 mp, 8 kd

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1997/98:109 Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Motioner

med anledning av prop. 1997/98:62 Regional tillväxt – för arbete och välfärd

1997/98:A12 av Barbro Andersson och Ingrid Andersson (s)
1997/98:A13 av Sigrid Bolkéus och Rune Berglund (s)
1997/98:A14 av Åke Gustavsson (s)
1997/98:A15 av Hans Karlsson m.fl. (s)
1997/98:A16 av Inger Lundberg m.fl. (s)
1997/98:A17 av Kjell Ericsson (c)
1997/98:A18 av Rolf Dahlberg och Patrik Norinder (m)
1997/98:A19 av Sten Tolgfors (m)
1997/98:A20 av Carl Bildt m.fl. (m)
1997/98:A21 av Olof Johansson m.fl. (c)
1997/98:A22 av Dan Ericsson m.fl. (kd)

Prot. 1997/98:87

26 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1997/98:87
26 mars

**Fel! Okänt
växelargument.**

1997/98:A23 av andre vice talman Görel Thurdin (c)
1997/98:A24 av Birgitta Hambræus (c)
1997/98:A25 av Carin Lundberg m.fl. (s)
1997/98:A26 av Lena Sandlin m.fl. (s)
1997/98:A27 av Lena Sandlin m.fl. (s)
1997/98:A28 av Magnus Johansson m.fl. (s)
1997/98:A29 av Sven Bergström (c)
1997/98:A30 av Ingbritt Irhammar och Margareta Andersson (c)
1997/98:A31 av Lennart Rohdin (fp)
1997/98:A32 av Bengt Harding Olson m.fl. (fp, m, c, kd)
1997/98:A33 av Elver Jonsson m.fl. (fp)
1997/98:A34 av Eskil Erlandsson och Sivert Carlsson (c)
1997/98:A35 av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s)
1997/98:A36 av Torgny Danielsson m.fl. (s)
1997/98:A37 av Laila Bäck och Leo Persson (s)
1997/98:A38 av Carin Lundberg m.fl. (s)
1997/98:A39 av Bengt-Ola Rytta m.fl. (s)
1997/98:A40 av Rune Berglund och Mona Nyberg (s)
1997/98:A41 av Leo Persson och Laila Bäck (s)
1997/98:A42 av Maggi Mikaelsson (v)
1997/98:A43 av Tanja Linderborg (v)
1997/98:A44 av Owe Hellberg (v)
1997/98:A45 av Bengt Hurtig (v)
1997/98:A46 av Marianne Andersson (c)
1997/98:A47 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1997/98:A48 av Sören Lekberg m.fl. (s)
1997/98:A49 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s)
1997/98:A50 av Göran Magnusson m.fl. (s)
1997/98:A51 av Hans Stenberg m.fl. (s)
1997/98:A52 av Reynoldh Furustrand m.fl. (s)
1997/98:A53 av Lilian Virgin och Ingibjörg Sigurdsdóttir (s)
1997/98:A54 av Birger Schlaug m.fl. (mp)
1997/98:A55 av Axel Andersson m.fl. (s)
1997/98:A56 av Axel Andersson m.fl. (s)
1997/98:A57 av Agneta Brendt m.fl. (s)
1997/98:A58 av Siri Dannaeus (fp)
1997/98:A59 av Elizabeth Nyström (m)
1997/98:A60 av Eva Goës m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1997/98:96 Vissa reformer av påföljdssystemet

1997/98:Ju33 av Siw Persson m.fl. (fp)
1997/98:Ju34 av Gun Hellsvik m.fl. (m)
1997/98:Ju35 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd)
1997/98:Ju36 av Kia Andreasson (mp)
1997/98:Ju37 av Alice Åström m.fl. (v)

med anledning av prop. 1997/98:110 Frysförvaring av befruktade ägg

1997/98:So12 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
1997/98:So13 av Karin Israelsson (c)
1997/98:So14 av Anita Persson (s)

med anledning av prop. 1997/98:131 Lagändringar med anledning av flyttning av viss verksamhet vid Riksförsäkringsverket till Söderhamn, m.m.

1997/98:Sf28 av Gullan Lindblad m.fl. (m)

Prot. 1997/98:87
26 mars

---

med anledning av skr. 1997/98:76 Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingssamarbete

1997/98:U38 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp)

1997/98:U39 av Bodil Francke Ohlsson (mp)

med anledning av skr. 1997/98:78 Transport av farligt gods

1997/98:Fö4 av Annika Nordgren m.fl. (mp)

1997/98:Fö5 av Åke Carnerö m.fl. (kd)

med anledning av skr. 1997/98:122 Afrika i förändring – En förnyad svensk Afrikapolitik inför 2000-talet

1997/98:U31 av Göran Lennmarker m.fl. (m)

1997/98:U32 av Elver Jonsson och Erling Bager (fp)

1997/98:U33 av Bodil Francke Ohlsson m.fl. (mp)

1997/98:U34 av Marianne Andersson och Erik Arthur Egervärn (c)

1997/98:U35 av Ingrid Näslund m.fl. (kd)

1997/98:U36 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp)

1997/98:U37 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 26 mars

1997/98:605 av *Sten Tolgfors* (m) till finansministern

Sverige och EMU

1997/98:606 av *Barbro Westerholm* (fp) till utbildningsministern

Näringslivets forskningsbehov

1997/98:607 av *Lennart Fremling* (fp) till kommunikationsministern

Konkurrens på järnvägen

1997/98:608 av *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern

Medborgarskap i Lettland

1997/98:609 av *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Pierre Schori

Biståndsavtalet med Guatemala

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 april.

Prot. 1997/98:87
26 mars

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 26 mars

1997/98:570 av *Charrine Pålsson* (kd) till justitieministern
Pass som legitimationshandling

1997/98:574 av *Ola Rask* (s) till försvarsministern
Kränkning av svenskt luftrum

1997/98:581 av *Barbro Westerholm* (fp) till justitieministern
Polisövergrepp på unga kvinnor

1997/98:594 av *Cinnika Beiming* (s) till justitieministern
Väktar- och polisbrutalitet

1997/98:595 av *Juan Fonseca* (s) till justitieministern
Polisens internutredningar

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 april.

16 § Kammaren åtskildes kl. 18.53.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.55,
av talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 123 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 172 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 187 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 25 mars.....	1
FiU14 Statliga betalningar	1
FiU15 Vissa bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor	2
FiU16 Statliga spel	3
SkU21 Tullsamarbetsavtal med Slovakien	4
JuU14 Allmän kamerövervakning	4
JuU16 Särskild utlänningskontroll.....	5
LU16 Immaterialrättsliga frågor	5
Lu17 Godtrosvärv	6
LU18 Finansiell leasing av lös egendom	7
LU20 Ändringar i lagen om personlig skyddsutrustning för privat bruk m.m.	7
KrU10 Vissa lokalfrågor m.m.	7
KrU11 Radio och TV	7
Meddelande om samlad votering.....	9
4 § Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklingsamarbete	9
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU9	9
Anf. 1 BERTIL PERSSON (m).....	9
Anf. 2 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	11
Anf. 3 EVA ZETTERBERG (v).....	13
Anf. 4 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	15
Anf. 5 INGRID NÄSLUND (kd)	17
Anf. 6 BERNDT EKHOLM (s).....	19
Anf. 7 BERTIL PERSSON (m) replik.....	22
Anf. 8 BERNDT EKHOLM (s) replik	23
Anf. 9 BERTIL PERSSON (m) replik.....	23
Anf. 10 BERNDT EKHOLM (s) replik	24
Anf. 11 INGRID NÄSLUND (kd) replik	24
Anf. 12 BERNDT EKHOLM (s) replik	24
Anf. 13 INGRID NÄSLUND (kd) replik	25
Anf. 14 TREDJE VICE TALMANNEN	25
Anf. 15 BERNDT EKHOLM (s) replik	25
Anf. 16 EVA ZETTERBERG (v) replik	25
Anf. 17 BERNDT EKHOLM (s) replik	26
Anf. 18 EVA ZETTERBERG (v) replik	27
Anf. 19 BERNDT EKHOLM (s) replik	27
Anf. 20 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	27
Anf. 21 BERNDT EKHOLM (s) replik	28
Anf. 22 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	28
Anf. 23 BERNDT EKHOLM (s) replik	29

*Fel! Okänt
växelargument.*

(forts. 7 §).....	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
5 § Frågestund	29
Anf. 24 TALMANNEN	29
<i>Personal till vård och omsorg.....</i>	<i>29</i>
Anf. 25 ALF SVENSSON (kd).....	29
Anf. 26 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
Anf. 27 ALF SVENSSON (kd).....	31
Anf. 28 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
Anf. 29 ALF SVENSSON (kd).....	31
Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
<i>Lösen för gisslan .....</i>	<i>32</i>
Anf. 31 ELVER JONSSON (fp)	32
Anf. 32 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	32
Anf. 33 ELVER JONSSON (fp)	33
Anf. 34 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	33
<i>Fastighetstaxeringen .....</i>	<i>33</i>
Anf. 35 CARL FREDRIK GRAF (m).....	33
Anf. 36 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	34
Anf. 37 CARL FREDRIK GRAF (m).....	34
Anf. 38 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	34
<i>Sverige och EMU.....</i>	<i>34</i>
Anf. 39 OLOF JOHANSSON (c).....	34
Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
Anf. 41 OLOF JOHANSSON (c).....	35
Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	35
<i>Bostadstilläggen till pensionärerna .....</i>	<i>35</i>
Anf. 43 INGER LUNDBERG (s).....	35
Anf. 44 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	36
Anf. 45 INGER LUNDBERG (s).....	36
Anf. 46 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	36
<i>Boendekostnaderna .....</i>	<i>36</i>
Anf. 47 OWE HELLBERG (v)	36
Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
Anf. 49 OWE HELLBERG (v)	37
Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
<i>Personal till vård och omsorg.....</i>	<i>38</i>
Anf. 51 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	38
Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
Anf. 53 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	38
Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	39
<i>Fjärrvärmeleveranser till industrin.....</i>	<i>39</i>
Anf. 55 URBAN AHLIN (s)	39
Anf. 56 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	39
<i>Skattepolitiken.....</i>	<i>40</i>
Anf. 57 HENRIK S JÄRREL (m)	40
Anf. 58 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s).....	40

Anf. 59 HENRIK S JÄRREL (m)	40
Anf. 60 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	41
<i>Attentat från djurrättsaktivister</i>	41
Anf. 61 EVA ERIKSSON (fp)	41
Anf. 62 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	41
Anf. 63 EVA ERIKSSON (fp)	42
Anf. 64 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	42
<i>Regionalpolitiken</i>	42
Anf. 65 SVEN BERGSTRÖM (c)	42
Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	43
Anf. 67 SVEN BERGSTRÖM (c)	43
Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	43
<i>Skattereduktion för privata tjänster</i>	43
Anf. 69 KARIN PILSÄTER (fp)	43
Anf. 70 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	44
Anf. 71 KARIN PILSÄTER (fp)	44
Anf. 72 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	44
<i>Lösen för gisslan</i>	45
Anf. 73 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	45
Anf. 74 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	45
Anf. 75 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	45
Anf. 76 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	45
<i>Skattekontot för småföretagare</i>	46
Anf. 77 ULLA LÖFGREN (m)	46
Anf. 78 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	46
<i>Den ekonomiska makten</i>	46
Anf. 79 LARS BÄCKSTRÖM (v)	46
Anf. 80 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	46
Anf. 81 LARS BÄCKSTRÖM (v)	47
Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	47
<i>Mordechai Vanunu</i>	47
Anf. 83 PER LAGER (mp)	47
Anf. 84 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	48
Anf. 85 PER LAGER (mp)	48
Anf. 86 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	48
<i>Fastighetsskatten</i>	48
Anf. 87 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	48
Anf. 88 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	49
Anf. 89 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	49
Anf. 90 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	49
<i>Arbetslösheten</i>	50
Anf. 91 CARL B HAMILTON (fp)	50
Anf. 92 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	50
Anf. 93 CARL B HAMILTON (fp)	51
Anf. 94 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 95 TALMANNEN	51
6 § Information från regeringen om Agenda 2000 – jordbruksdelen	51

Anf. 96 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	51
Anf. 97 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	53
Anf. 98 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	54
Anf. 99 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	54
Anf. 100 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	54
Anf. 101 LENNART DALÉUS (c)	55
Anf. 102 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	55
Anf. 103 LENNART DALÉUS (c)	56
Anf. 104 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	56
Anf. 105 CARL G NILSSON (m)	56
Anf. 106 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	57
Anf. 107 INGVAR ERIKSSON (m)	57
Anf. 108 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	57
Anf. 109 INGVAR ERIKSSON (m)	58
Anf. 110 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	58
Anf. 111 INGVAR ERIKSSON (m)	59
Anf. 112 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	59
Anf. 113 MAGGI MIKAELSSON (v)	59
Anf. 114 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	59
Anf. 115 MAGGI MIKAELSSON (v)	60
Anf. 116 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	60
Anf. 117 GUDRUN LINDVALL (mp)	61
Anf. 118 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	61
Anf. 119 GUDRUN LINDVALL (mp)	61
Anf. 120 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	62
Anf. 121 GUDRUN LINDVALL (mp)	62
Anf. 122 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	62
7 § (forts. från 4 §) Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklings- ingssamarbete (forts. UU9)	63
Anf. 123 AGNETA BRENDT (s)	63
Anf. 124 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	65
Anf. 125 AGNETA BRENDT (s)	65
Anf. 126 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	65
Anf. 127 AGNETA BRENDT (s)	66
Anf. 128 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	66
Anf. 129 AGNETA BRENDT (s)	66
Anf. 130 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	66
Anf. 131 AGNETA BRENDT (s)	67
(Beslut fattades efter 12 §.)	67
8 § Utrikesförvaltningen	67
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU23	67
Anf. 132 BERTIL PERSSON (m)	67
Anf. 133 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	68
Anf. 134 INGRID NÄSLUND (kd)	69
Anf. 135 VIOLA FURUBJELKE (s)	69
Anf. 136 BERTIL PERSSON (m) replik	70
Anf. 137 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	70
Anf. 138 BERTIL PERSSON (m) replik	71

Anf. 139 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	71
Anf. 140 EVA ZETTERBERG (v).....	71
Anf. 141 BERTIL PERSSON (m).....	72
Anf. 142 EVA ZETTERBERG (v).....	73
Anf. 143 BERTIL PERSSON (m).....	73
(Beslut fattades efter 12 §.)	73
9 § Miljövårdsarbetet och försurningen	73
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU18	73
Anf. 144 LENNART DALÉUS (c)	73
Anf. 145 GUDRUN LINDVALL (mp)	75
Anf. 146 ALF ERIKSSON (s).....	77
Anf. 147 LENNART DALÉUS (c) replik	78
Anf. 148 ALF ERIKSSON (s) replik.....	78
Anf. 149 LENNART DALÉUS (c) replik	79
Anf. 150 ALF ERIKSSON (s) replik.....	79
Anf. 151 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	80
Anf. 152 ALF ERIKSSON (s) replik.....	80
Anf. 153 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	81
Anf. 154 ALF ERIKSSON (s) replik.....	81
Anf. 155 LENNART FREMLING (fp)	81
Anf. 156 LENNART DALÉUS (c)	82
Anf. 157 LENNART FREMLING (fp)	82
Anf. 158 ALF ERIKSSON (s).....	83
Anf. 159 LENNART FREMLING (fp)	83
(Beslut fattades efter 12 §.)	83
10 § Jakt och viltvård	83
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU19	83
Anf. 160 GUDRUN LINDVALL (mp)	83
Anf. 161 MICHAEL HAGBERG (s)	86
Anf. 162 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	88
Anf. 163 MICHAEL HAGBERG (s) replik	89
Anf. 164 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	89
Anf. 165 MICHAEL HAGBERG (s) replik	90
Anf. 166 CARL G NILSSON (m).....	90
Anf. 167 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	91
Anf. 168 CARL G NILSSON (m) replik.....	92
Anf. 169 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	92
Anf. 170 MICHAEL HAGBERG (s)	92
Anf. 171 GUDRUN LINDVALL (mp)	93
(Beslut fattades efter 12 §.)	93
11 § Ändringar i livsmedelslagen m.fl. lagar	93
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU21	93
Anf. 172 EVA BJÖRNE (m).....	93
Anf. 173 LENNART BRUNANDER (c)	94
Anf. 174 HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	94
Anf. 175 MICHAEL HAGBERG (s)	95
Anf. 176 LENNART BRUNANDER (c)	95
Anf. 177 MICHAEL HAGBERG (s)	96

Anf. 178 LENNART BRUNANDER (c).....	96
Anf. 179 EVA BJÖRNE (m).....	96
Anf. 180 MICHAEL HAGBERG (s)	96
Anf. 181 EVA BJÖRNE (m).....	97
Anf. 182 MICHAEL HAGBERG (s)	97
(Beslut fattades efter 12 §.)	97
12 § Koncernregeln	97
Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU20	97
Anf. 183 CARL ERIK HEDLUND (m).....	97
Anf. 184 LARS U GRANBERG (s).....	98
Anf. 185 CARL ERIK HEDLUND (m).....	99
Anf. 186 LARS U GRANBERG (s).....	99
Anf. 187 CARL ERIK HEDLUND (m).....	100

Beslut	100	Prot. 1997/98:87
UU9 Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklingssamar-		26 mars
bete	100	<hr/>
UU23 Utrikesförvaltningen	102	
JoU18 Miljövårdsarbetet och försurningen	102	
JoU19 Jakt och viltvård	103	
JoU21 Ändringar i livsmedelslagen m.fl. lagar	104	
SkU20 Koncernregeln	105	
13 § Bordläggning.....	105	
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	107	
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	108	
16 § Kammaren åtskildes kl. 18.53.....	108	

